

W 39

ISSN: 1309-1476

ISSN: 1309-1476

Dosye:

Tu ji bo çi
û ji bo kê dinivîsî

Dosye

Bajar MÎRZEMAN
Elixan LORAN
Çiya MAZÎ
Hasîp YANLIÇ
Gulgeş DERYASPÎ
Huseyîn GUÇLU
Şerefexan CIZÎRÎ
Îsmâil DÎNDAR
Mistefa TUNCYUZLU
Înan EROGLÛ

Jiyaneke bi rûmet
Bahadîn ROBAR

Hey lawik
Rêdûr DÎJLE

Çiroknûsên li ser riya trêne
Oguz ATAY

Tavên stêrîn
A. KARABAX

Hevpeyvîn bi Çidem Baranê re
Fatma SAVCI

Ziwanê apêdayene
Sînan SUTPAK

Kêr
Şevger ÇIYA

Kurtedosye
Herî zêde kîjan romana
bi kurdî hatiye nivîsandin bandor
li ser te hişt

Xaçepirsa Sinemaya kurdî
Omer Faruk BARAN

Weşana
ENSTÎTUYA KURDÎ YA AMEDÊ

Kovara Dumehane
Sal: 8 Hejmar - 39
Kewçêr-Sermawez 2011

Xwedî û Berpirsiyariya Nivîsaran
Mehmet Aydın ALÖKMEN

Edîtor
Elixan LORAN

Redaksiyon
Feratê DENGİZİ-Serwet DENİZ

Mizanpaj û Berg:
Elixan LORAN

Wêneyê Bergê
Xefûr Husên

Şewirmendê Hiqûqê
M. Nuri DENİZ

Çapxane: Berdan Matbaası:
Davutpaşa Cd. Güven Sanayi Sitesi
C Blok No: 239 **Topkapı/İSTANBUL**
Tlf: 0 212 613 12 11

Navnişan
Kalem Sk. No: 32/4 Huzurevleri
Kayapınar/DİYARBAKIR

Tel & Faks: +90 412 237 43 16

E-Mail
kovaraw@yahoo.com
kovarawe@hotmail.com

ISSN: 1309-1476

Şertên Abonetiyê
Nava Welat, salek: 30 TL
Welatên Dereke, salek: 70 EURO

Nimroya Hesabê IBAN'ê
Mehmet Aydın ALÖKMEN
Türkiye İş Bankası 8300 Diyarbakır

TL: TR190006400000183002114889

EURO: TR420006400000283000737070

USD: TR520006400000283000737084

Nimroya Hesabê PTT'ê
Mehmet Aydın ALÖKMEN
590 24 36

- Ji edîtor / 2
- Jiyanekê bi rûmet - Bahadîn ROBAR / 3
- Hej/mar/net - Gulistan BARAN / 5
- Hêviyêkê nû - A.Selam BARAN / 6
- Hey lawik - Rêdûr DÎJLE / 9
- Wêjeya jinan - Xelat EHMED / 10
- Bihar - Kerem BÎLEN / 11
- Nan - Feratê DENGİZÎ / 12
- Winda me - Huseyîn MISTO / 13
- Siya şevê teliqî - ar-da JANXWAR / 14
- Li çirûsinên şîn bilûse - Xecê OMERÎ / 16
- Carl Sandburg - Wergêr: Lenya DILA / 17
- Kitêba "sadi"yanê bê guneh - Ehmed BELEK / 18
- Rojdiz - Mihemed AVŞAR / 19
- Em zarok in - Rênas FARQÎNÎ / 19
- Vagona duyem - Şivan ZEREN / 20
- Celaledîn MELEKŞAH - Ji farsî: Dêrsim OREMAR/21
- Axx û ax - Şadiye MANAP / 22
- Ma ez ji bîr dikim - Kawa ŞÊXÊ / 24
- Çiroknûsên li ser riya trêne - xewnek - Oguz ATAY / 27
- Çavê min rê dikişîne - Hêvî RONÎ / 31
- Vê pêlê - Sidiq GORÎCAN / 32
- Li welatê xerîbiyê "ez û yên din" - Kenanê NADO / 33
- Dosye - Tu ji bo çî û ji bo kê dinivîsî / 34
- Di çend qonaxan de peyv-karî - Bajar MÎRZEMAN / 35
- Hey teacher's! leave it writing alone! - Elixan LORAN / 36
- Nivîsa kurdî - Çiya MAZÎ / 37
- Çi çima - Hasip YANLIÇ / 39
- Çima nivîs - Gulgeş DERYASPÎ / 40
- Dinivîsim - Huseyîn GUÇLU / 41
- Mirov çima dinivîsin? - Şerefxan CIZİRÎ / 43
- Nivîsandin xîret e - İsmail DİNDAR / 45
- Ez ji bo şoreşê dinivîsim - Mistefa TUNCYUZLU / 47
- Çima nivîs - İnan EROGLU / 48
- Serketin - Osman PLATÎN / 51
- Tavên stêrîn - A. KARABAX / 52
- Wê şevê - Yaşar AKSU / 54
- Sond - İlhamî OZER / 55
- Wate - Azade KESKÎN / 55
- Miqersiya bi şeva payizê re - Rêzan NAS / 56
- Pêşaneyê wênayan - Nesrîn NAVDAR / 57
- Diyarê hezkirinê destanî: Cizîra Botan - Ekrem BATMAZ / 58
- Aluma kuştîyekî - Hoşeng OSÊ / 61
- Şîrîn Elemihûlû - Kamran Simo HEDİLÎ / 62
- Xatirxwestin - Kemal DEMİRBAŞ / 63
- Metropol - Berfo BARÎ / 63
- Lawiko - Mem FERAT / 64
- Hevpeyvîn bi Çidem Baranê re - Fatma SAVCI / 65
- Şev e - Dilşêr BÊWAR / 66
- Ziwanê apêdayene - Sînan SUTPAK / 67
- Helbesta biharê - Selamî ESEN / 69
- Her tişt di nav navê te de bihurî - Orhan ALÎCÎ / 70
- Kêr - Şevger ÇIYA / 72
- Kurtedosye - Herî zêde kîjan romana bi kurdî hatiye nivîsandin bandor li ser te hişt / 78
- Akrostîşa kuştarekê - HELBESTKORO / 79
- Xaçepirsa romana kurdî - Omer Faruk BARAN / 80

Nivîsên ku ji bo weşanê ji kovarê re tên şandin, li xwediyên wan nayên vegeandin.

Her nivîskar ji nivîsa xwe berpirsiyar e.

Jiyana bi rûmet

Bahadîn ROBAR

Sal, 1985 û demsal jî demsala zivistana reş û bêbext bû. Rojeke ji rojên meha reşemiyê yê serma, berf û bi bahoz bû. Texrîben dehê mehê bû. Demjimêr nêzîkî nivro dibûn û Rênas û malbata xwe jî amadekariya êmdayîna sewalên xwe dikirin. Ew hefteyek bû berf dibariya û bejna berfê nêzîkî du metreyan bilind bûbû. Ne mirovan ne jî sewalan nedikarin serê xwe ji hundir derxin. Gundê Rênasî li pêşberî Çiyayê Herekolê li ber robarê Çemêkarê di devereke rast û tekûz de bû. Haya Rênasî ji tu tiştî tunebû. Weke her car li bendê bûn ku ev zivistana reş biqede. Jixwe ev meha reş ango reşemî meha dawîn a zivistanê bû lê belê zivistanên vê herêmê heta dawîya meha adarê jî dom dikirin. Erd ji berfê mişt û asîman jî ji barandîna berfê betilî bû. Te digot qey li vî gundî tu zindî najîn. Bêdengiya qiyametê hakimê erd û sema bû lê ji nişka ve dengê balafiran li asîmanên Çemêkarê olan da. Tu kes ne li bendê bûn ku di rojeke wiha de gur jî ji kuna xwe derkeve. Li ser vî dengê bi tirs û xof gundiyan jî xwe avêtin ber derî û paceyan, bê ka çi qewimiye û wê çi biqewime. Ji ber berfê tenê serê banên xaniyan ên bi rojan e gundiyan xwe ji xewan dikirin da ku berfa li ser wan paqij bikin dixebitîn, reş bûn. Balafira Roma Reş li ser banê gova Rênasî danî. Hema bi singu û çekan êriş birin ser mala Rênasî. Bavê Rênês ne li mal bû. Bi dehan leşker bi hev re ketin hundirê mala Rênês û ew derxistin derve. Hin leşker man di hundirê malê de, yê din Rênas ber bi gova pezî birin. Yekî ku di nava leşkeran de bû bi zîmanê kurdî got, Rênas ka cihê çekan nişanî me bide. Rênas matmayî ma û got tu kî yî? Wî got; zêde dirêj neke û lez bike tişta min got bike. Rênas bi xwînsarî got; ez cihê tu çek û mekan nizanîm û bela xwe ji min vekin. Yekî qapûtê wî heta çokan dirêj (weke fermanbaran diaxivî) got; getirin buraya. (bînin vir). Li ser vê daxwaza fermanbar du leşkeran bi çengên wî girtin û ew birin ber piyên fermanbar. Fermanbar bi pehîna û kulman danî zik û rûyê Rênês û got; tu cihê çekan û apociyan dibêji yan na? Ger tu bibêji em ê vê carê jî te bibexişînin, lê ger tu neaxivî em dizanin te biaxivînin. Va ye tu û va ye terciha te. Rênas bi dengê nizam û bê hêvî got; fermanbar welehî ez bi tiştekî nizanîm, ma tiştekî ku mirov nizane mirov dê çawa vebêje? Bi vê bersivdayîne re qomûtên heta jê hatî pehîna xwe li navrana Rênasî xist û Rênas gêrî erdê bû. Jixwe hewayeke sar û qeşayî hebû, bi van gef û êşkenceyan jî Rênas dilerizand. Qomûtên ferman da û du, sê leşkeran, li wir, pêş

çavên hevjin, xwîşk, bira, dê, gundî û cîranên wî ve ew tazî kirin û li ser berfê gevizandin. Rênas weke livina di nava avê de dilerizî. Ji ber ku hovên bi cil ew bê cil kiribûn, ji xwe ji malbata xwe û herî zêde jî ji mirovbûna xwe şerm dikir. Ji bo cihê tiştên qaşo veşartî ne ji bin berfê derxe bêyî ku tevir an jî merê bidinê bi destên vala ew berfa hişk bi wî didan kolandin. Hem tazî hem jî bê tevir û berfa li ber sermayê bûyî weke kevir bi destên qerisî vala kolîn ne karê mirovan bû. Dema Rênas digot ez di bextê we de me ger hûn dê min bikujin hûn min niha bikujin lê bes e ez hew debar dikim. Bi wan gotinan re ew didan ber pehînan û di nava berfê de digevizandin. Riyên diçin nava govan û malê ji ber malîna berfê weke aloleyên labîrentan teng û bilind ji berfê bûbûn diwar. Ev diwar jî bi bahoz û sermayê bûbûn weke diwarên kelehên mirekên kurdan. Qomûtên bi dehan caran serê Rênasî li wan diwaran dida, dev û dimaxê Rênas di nav xwîne de mabû. Bi saetan Rênas li ser berfê gerandin û êşkence lê kirin heta Rênas ji hişê xwe çû û bû termek li erdê dirêj bû. Li ser vê yekê ew birin kirin govê û pez û dewarên wî ji govê derxistin derve. Heta piçekî Rênas bi ser xwe ve hat. Dîsa doza çek û cihê apociyan dikirin. Her çi qas Rênasî digot haya min ji wan tiştên hûn dibêjin nîn e ji bawer nedikirin, hê zêdetir êşkence lê dikirin. Leşkerekî Rênas avêt erdê û çoka xwe xiste zikê wî û gotê; ev şensa te ya dawiyê ye, tu dixwazî bibêje, tu naxwazî ez ê pozê te jêbikim, ez ê te serjêkim, ez ê guhê te jê bikim. Rênas digot; ez nizanîm ma hûn çima bawer nakin? Ger hûn ji min bawer nakin kerem bikin min bikujin va ye we ji deh deveran zêdetir kola û bi min dan kolan ger tişteke hebûya min negota jî jixwe we dê biditana. Qomûtên li ser van gotinên Rênês got; Na em te nakujin, em ê tenê çavên te derxin. Her diçe Rênas ji hêz dikeve û dilerize. Mirovek di nava berfê û seqemê de encex dikare ev qas xwe ragire. Qomûtanî qezetûreya xwe ji kalanê wê derxist û bi destekî guhekî Rênasî girt û destê din jî qezetûr bi pişta guhê wî ve bir û anî xwîna bû şirik û rijîya xwarê. Bêyî ku qomûtan ji Xwedê yan jî ji hinekan bitirse û wijdana wî biêşe guhê Rênasî qelaşt. Piştî guhê wî qelaşt wî di dilê xwe de digot teqez ev hovên hanê dê min bikujin. Dîsa kirin û nekirin Rênas tişteke ku ew pê qayîl bibin negot. Leşkeran gotin; ka tu bisekine em dizanin tu ji kîjan zîmanî fêm dikî. Bi rastî jî Rênas ji zîmanê wan hindik fêm dikir. Ev dibû sedema hêrsbûna wan û dîsa bi qezetûreya xwe serê tiliya

hemberî hemû êşkence, gef û sermaya bê edar jî bi lehengî li ber xwe dida û tu tişt li der xwe û hevîna xwe nedigot. Rênas bi awayekî lertzokî got ma min çi neheqî li kê kiriye heta ez şerm bikim? Yên neheqiyê dikin bila ew şerm bikin. Dîsa li Rênasî hatin yek û dan ber kulm û pehînan heta kirin ku nikare xwe bilivîne. Rênas û jina xwe her du li ber wê serma û zilmê bê hewar, bê kinc, bê hevî û bê star di nav destên har û hovan de şaş, matmayî û gêj mabûn. Piştî dîtina ku Rênas tişteki nizane ew dîsa ber bi gova li cem malê ve birin. Zilamekî bi simbêl û simbêlên wî qerase ji wan leşkerên ku Rênas girtine re got; ka xwe bidin paş da ez bikutim dê û jina wî û serê lûleya tifinga xwe heta jê hatî li serê singê Rênasî da û Rênas li erdê ket û vegevîzî bi erdê ve bû yek. Yê îtirafkar jî ber ku derewîn dernekeve bi israr digot; qomûtanê min welehî ev her tiştî baş dizane lê nabêje. Di vê navberê re hin leşker çûn hundirê mala Rênas û diya wî û xwişk û birayên wî hemû derxistin derve û bi saetan li ser berfê rawestandî. Gef li wan dixwar. Heta xwişkeke Rênasî ya 9, 10 mehî ji destê dayika wê digirin û diavêjin ser berfê, dibêjin heta tu cihê çekan ji me re nebêjî em jî nahêlin ku tu xwişka xwe ji nav berfê derbixî. Qêrîn û hewar hewara zarokan digihîje ber erşê mezin. Zarokên din hemû ji tirsan hema ku dîn nebûbûn. (Piştî 15, 20 rojên din xwişka Rênasî ya ku leşkeran avêtibû ser berfê û bi saetan li ser berfê mabû, mir)

Hewa sar û bi mij bû. Êdî dibû êvar û reşahiyê xwe dida der. Rênas bê liv û bê ruh di nav destê zebaniyan de bûbû term. Ew birin meydana êmdayîna pêz û jî wir jî birin hundirê malê ew xistin nava nivînan. Wan jî xwe re digotin piştî ev qas êşkenceyê ne pêkan e ku ew carek din li jiyane vegere. Di mala

Rênasî de çi tişt xwarinê heye hemû anîn li ber xwe rêz kirin xwarin. Malbata Rênasî hê li derve bû. Ji ber ku êvar bû çend balafir hatin leşker siwar dikirin û ber bi Xisxêrê ve dibirin. Demekî Rênas bi xwe hesiya û hat ser hişê xwe, dît ku ew bi xwe di nava nivînan de ye û bi dehan leşker li ser sêniya xwarinê ne û li pêşgeha mala wî xwarinê dixwin. Rênas di dilê xwe de got; weleh ev dê bikerifin û biçin, nexwe ez xwe nalivînim da ku careke din li min venegerin û hê jî êşkenceyê li min nekin. Lê mixabin jana birînan nedihîşt ku ew vê mebesta xwe bi cih bîne û ji neçarî nalîn û intînî ji nava kezaba Rênasî dihat. Leşkeran ev dengê birîndar seh kirin û careke din zor danê ku tiştinan li ser xwe bibêje. Lê dîsa weke her car Rênasî tu tişt negot û jixwe tu tişt nedizani. Balafira dawî jî hat û rabûn ku biçin. Qomûtên ferman da ku wî jî ligel xwe bibin. Leşkerêkî got; rabe kuro, aha va ne kincên te, li xwe bike em ê te jî li gel xwe bibin. Rênasî dest avêt derpiyê xwe piyekî xwe di derpî re kir hêj piyê din tê re nekiri leşkerêkî heta ji hêlên wî hatî pehînek li wî da, dîsa dirêjî erdê kir. Û got; ker kurê kerê neyînin, bila bicehime. Li ser vê gotinê ew derxistin derve û heçî leşkerên ku li wir in yeko yeko çûn ser piştî Rênasî û pê li piştî wî kirin, rût û tazî, bi birîn û bê derman ew li erdê hiştin û çûn. Hevîna Rênasî tazî, Rênas tazî, diya wî derve li ber sermayê, xwişk û birayên wî ji rawestana di nava berfê de ya bi saetan sermest, cîran şaş, sewalên Rênasî jî vê rewşê fedî dikirin. Êdî her kesî/ê ji mirovbûna xwe şerm dikir. Kesê/î nedikarî li rûyê keseke/î ji malbata xwe binêre. Tu kesan jî wan tu wate nedabûn vê kirinê. Tenê tişteke sedem bû li gorî Rênasî û malbata wî, ew jî, ew kurd bûn, lê yên ku ev hovîti li wan dikirin ne kurd bûn jî ber ku ji zimanê wan fêm nedikirin.

Hej/mar/net Gulistan BARAN

nizandin
motorên lêgerînê jî
nizandin çend keserên min hene
nexeniqe, dev jê bernede hema
dest û dil deyne ser çend "com"an
malperên sêwî
li axeke dijîtal
tu yê bibîhîzî sewta min a tî
bide dû wê rêçikê

mişkek wê te bîne ser riya rûyê min
bibe marekî reş
bi çavên min vede
ez ê bitikînim gazî û hawaran
jjaaarrjaaaarrjarr!
dabixe dermanê rêzikan
xweşmêr î
tu yê bihejmêrî hevdeh keseran

tirsek wan hebû; lazim bû ku devên wan vekirî nema, yan na dê gumgumokê diranên wan bihêjmartana. Hêjmara diranên wan ketina diranên wan û mirina wan bû. Carina jî bi darqîtik û bi kepên beranan dileyistin. Ew roj çî rojên xweş bûn. Xwezî her dem wisa zarok bimana.

Berê xwe da mala xwe lê malên kolanê jî tev li ser hev hatibûn rûxandin. Hin mal tev hatibûn hilweşandin, hin jê jî dîwarek du dîwarên wan li ber xwe didan ku nerûxin erdê. Teniya şewata malan hîn jî li ser dar û beran diyar bû. Li ser deriyekî jî şewatê maye, nalekî hespan bizmarkirî bû. Gîsinekî jihevketî qîlên xwe heta nivî çikandibû bin axê û wisa mabû. Serê çend heb tayê gîha ji binê destarekî derketibûn. Di hewşekê de darê dergûşeke şikestî li ser lingekî li ber xwe dida ku nekeve. Xwedê dizane heta niha çend lorîk mezin kiribû. Li ber dergûşê bebekeke naylon bê pî û mil li erdê dirêjkirî mabû. Ferek soleke kesk bi ber çavên wî ket. Weke ku kes di vî gundî de nejiyabe, di ber dîwaran de gihayên jar û ziravok serî berdabûn ser axê. Ev gundê xirbe û vîran û kolanên vikîvala dilê wî diêşand.

Rustem her ku gavek diavêt dilê wî xwîn dida û êş û birînên wî lê zêde dibûn. Mîna ku bi gûzan goştê canê wî qetqetî bikin, wisa pê zor û zehmet dihat. Tu carî êşeke wisa kûr û xedar hîs nekiribû. Bî vî hal û perîşaniyê, bi gavên sist û lertzok hat ber deriyê hewşa xwe. Lê tu tişt nemabû. Mala wan bi erdê ve bûbû yek. Dara hinarê ya ku bi destê xwe di hewşê de çandibû, wek deviyêke bi strî û bê can hişk bûbû. Agir ji dilê wî çû, ji qehran ronî di çavên wî de nemabû. Kelogirî bû, çizînek bi kezeba wî ket. Hew xwe girt, du hêsirên germ ji çavên wî rijyan ser dêmên wî.

Bêyî ku hay ji xwe hebe, di ber xwe de digot; "Xecê tu li ku yî, çî bi te hatiye?" Ketibû kolana mala Xecê. Lê rewşa mala Xecê hîn xerabtir bû. Bêyî ku maneyê bidiyê, bi fikar li derdora xwe temaşê dikir. Ji çavên xwe bawer nedikir, wek ku di ser re ne du sal, sed sal bihûrî be gund kavil û wêran mabû. Her der bi gîha û dêviyan û bi striyan tîji bûbû. Mîna goristanekê tenê, pêjna tu tiştî nedihat. Ev gundê bi şînahî û bi dar û ber bûbû hêlîna teyr û maran, kund û dûpişkan.

Di ber xwe de û bi vî halî hat ber kaniya gund. Dema kanî dît, lê hay bû ku ji tîna dev û qirîka wî ziwa bûye. Lê weke her tiştî kaniyê jî ji vî malkambaxtiyê para xwe girtibû. Hema bêje kanî bi zorê diherikî. Avek mîna mîza kosiyên ziravok diherikî. Qet bawer nedikir ku wê rojek bê ev kaniya delal wê têkeve vî halî. Li ser kaniyê daqûl bû û bi çengên xwe av vexwar û tîna xwe şikenand. Aweke sar û şêrîn hinavên wî hênîk kiribû. Têgihîşt ku li ber lawazbûna xwe jî tehma avê qet neguherîbû. Hin nû pê hisiyabû

ku çî qasî bêriya ava vî kaniyê kiriye. Lê tu carî ev kanî neketibû xewnên wî. Li gel ewqas guhertin û kambaxtiyê tenê tehma avê wek xwe mabû.

Di wê gavê de çêlikeke pisîkekê spî û zer, ku nizanibû ji ku derketiye, hat ber kaniyê sekini û serê xwe daqûlî avê kir û rakir. Li wê mêzand, paşê car din serê xwe qurisand avê û bi zimanê xwe yê biçûk û sorik av çelpand. Piştî ku tê av vexwar ber bi wî ve hat. Teriya xwe rakir û piştî xwe bilind kir û xwe li dora lingên wî aland û mirmirand. Li pisîkê ecebmayî mabû. Piştî ew qas tiştên ku dîtibû bawer nedikir ku wê di nav van xirbeyan de candarekê bibîne. Rahîşt pisîkê û di destê xwe de ew mist da.

Di wê kêliyê de pîrejînek bi gopale destê xwe û bi gavên westiyayî ber bi wî ve dihat. Rustem lê nihêrî û di cih de Pîra Şemsê naskir. Lê ew ne Şemsa berê bû. Piştî wê xûz bûbû û xetên eniya wê û qermîçokên rûyê wê zêdetir û kûrtir bûbûn. Di xetên rûyê wê yên esmerî de kul û keser difûriyan. Mîna ku belengaziya gund tev bi ser wê de kavil bûbe, wisa jî bêkesî û bêxwedîtiya gund di bibîkên çavên wê de xwe dida der. Halê wê ne tu hal bû; diranên wê yê pêş tev ketibûn. Mîna ku şîr girêdabe, kirasekî reş li xwe kiribû û hibriyêke kevn a reş hevrêşimî li serê xwe girêdabû. Hineya ku di porê xwe dabû jê çûbû û çend tayê porê wê yê spî jî ji bin çarîka wê derketibû.

Rustem ji bo ku li gund rastî yeke nas hatibû hew mabû ku ji kêfa hilfirîya. Pisîk jî destê xwe danî û bi kêfxweşî beziya, xwe avêt destê wê. Pîra Şemsê bi çavên kuskusandî lê nihêrî, ew nas kir. Li teniştî hev rûniştin. Rustem got;

-Pîra Şemsê, ev çî hal e, çî bi serê gund hatiye? Ez lava dikim ka ji min re bêje. Ez dikim û nakim ji nav dernaxim. Hindek maye ku ez hiş û aqilê xwe biavêjim.

-Kurê min va ye tu bi çavên xwe dibînî. Çî hewceyî gotinê ye. Tiştê ku hate serê me bila neyê serê gurê çiyê. Kafîrbavan ne mal hiştin ne jî gund, Xwedê heqê me ji wan re nehêle.

-Pîrê, belê ez dibînim; lê haya min ji tu tiştî tune. Ez dexilê te me ka her tiştî ji serî ji min re bibêje.

-Par payizî zarokên çiyê û leşkeran li jora gund li hev dan. Her hal çend leşker ji miribûn.

-Ma heval dihatin gund?

-Na law, hatina çî! Bi dizîka hatibin ez nizamim. Lê min bi xwe ne hatina wan bihîst, ne jî dît. Îcar ez ji kurê xwe re bibêjim; wê şeva ku dengê çekan hat, bi ber destê sibehê re leşker kişiyên gund. Bi lêdan û zorê zilam tev komî ber mala muxtar kirin. Digotin; "We afîkarî dayê yên çiyê. Ji we re pazdeh roj muhlet, ya hûn ê çekan rakin bibin cerdevan yan jî hûn ê terka gund bikin."

Gundî û muxtar çend rojan li hev çûn û hatin, dawiyê gotina xwe kirin yek û gotin; "Em çekan ra-

Bi hêviyên qurmiçî berî nîvro xwe gihandibû gund. Bi pirsînê hatibû ber deriyê hewşekê. Ji derî derbas bû, dê û bavê wî li hewşê rûniştibûn. Diya wî têşî dirêsa, bavê wî jî titûna xwe ji hev vedikir. Çawa ew dîtîn, qirîn û qijîn bi wan ket û bi carekê xwe avêtin ser wî. Hev himbêz kirin û giriyan. Rustem li dê û bavê xwe nihêrî her du jî pîr bibûn û qermîçokên rûyê wan zêde bibûn.

Piştî ewqas ecêban pir li ber xwe ketibû. Êdî Rustem timî di nav mital û ramanên kûr de dima. Her ku diçû dilê wî girantir dibû, êşa canê wî sivik

nedibû. Dîmenên gund û gotinên Pîrê ji serê wî der-nediket. Ji kirînên xwe yê çend salên dawî fedî kir. Bi hatina gund perda reş a qetranî ji ber çavên wî çiriyabû û ronahiyek di çavên wî de biriqîbû. Xweziya xwe bi Xecê anî. Hêviyeke nû wî ber bi xwe ve dikişand. Mîna gulek nûbişkivî vedibû. Her ku diçû reng û rûyê wî diguherî, her ku diçû di nava xwe de dike-liya. Hew mabû ku wek volqanê biteqe. Bi hesta di navbera şad û xemgîniyê de li çiyayê raserî xwe nihêrî, nihêrî, nihêrî...

5 Mijdar 2010 Girtîgeha Tîpa Fyê ya Bolûyê

Hey lawik! Rêdûr DÎJLE

Ji bo bîranîna Brahîm Orûç

Li her benderê çav, li wan çavên te yên behrî digerin

Hey Lawik!

Gidî gidî hay ji xwe hebî;

Li wî cîwarê xap û xapînokan.

Belkî (ne)evîndarê wan çavên te yên behrî,

di çaxê evînbaziya te de,

bi baqên gulê gonceyî te bikin şîrîkê nefsa kotî..

Tu zanibî: “Dinya mirarek e, xwestokên wê kûçik in.”

(Hey lawik! Tu hîn gonce yî di bendika dil de)

Belkî çend xwedênenas bi sûretê Xwedayî derkevin pêşberî te

Û ji te re bi gotinên ayetî qaşo şîretan bikin.

Gidî gidî! Tu bi wan nexapî,

Mebesta wan dagiriya rê û rêwîtiya te ye.

Ma ne bi heman tiştî bav û bavpîrên te jî mat kiribûn.

Tu zanibî: “Dijminê bava ‘tu carî’ nabe dostê lawa.”

(Hey lawik! Bila bi xembarî mêze nekin çavên te,

Lîlan lîlan tu bûyî serîhildan)

Hey lawik!

Te agirekî xulavî pêxist û pişko avêt nava dilê min,

Bibore...helbest êdî te venabêje; lewre tu bêhempa yî...

Lê tu zanibî: Berdêla azadiyê xwîn e,

Civaka ku berdêlê nede peyda nake bedewê..

derfetê bide me, em jî gotina xwe û keda xwe tevî wêjeya kurdî bikin. Ez wisa dibêjim ji ber ku bêhtirê berpirsiyarên çapemeniyê mêr in. Divê ez vê jî bibêjim ku heta niha piştgiriya jinên nivîskar baş tê kirin. Di heman demê de, carinan em dibînin ku zimandirêjî û bêbextî jî li wan tê kirin.

Berî a niha em li ser dem û rewş û xwendinê axivîn. Her wisa em li ser rola civaka betriyarkî û rêz û tirs û jî xwe xerîbiyê axivîn. Civaka kurdan bi tevahî divê pêş bikeve. Nerîn û hizrên li hember jinê divê werin guhertin. Yanî her tişt bi hev re girdayî ne. Siyaset, civak, zanebûn û gelek tiştên din. Helbet ev

guhertin ne tenê barê milê jinê ye, lê dîsa jî divê bi rola xwe rabe û xwe azad bike. Ez bawer im hîn bêhtir ji navên jinên nivîskar, jinên din hene ku dinivîsin, lê ji ber gelek sedeman xwe nadin xuya kirin. Belkî baweriya wan bi xwe kême, belkî têkiliyên wan bi çapemeniyê re kême in, belkî newêrin nivîsên xwe belav bikin. Divê ew bi xwe arî xwe nekin. Cegera wan hebe xwe tevî tecrûba nivîsandinê bikin. Her wisa divê ku çapemenî bi hemî şeweyên xwe alî wan bike ku dîwarê tirsê hulgurînin ango hilweşînin.

Bihar Kerem BÎLEN

Mistek ji biharê...

Ji bo ristina bêriyan

Ez meşiyam di şevên bê hîv de

Min xwest ez fêhm bikim dengê dilê xwe

Dengê hesret û hezkirinê...

Îro rojek ji rojên biharê ye. Rojeke xweş û rengîn... Niha tu yê ji min re bibêji 'roj baş' ma biharê nû dest pê kiriye? Na heval na. Erê rast e, demsal ji zû ve dest pê kiriye lê bihar hîn nehatiye vî welatê xerîb, loma dem û dewran her tim di bin xemgîniyê de derbas dibe li vî diyarê bê kes. Te rastî bivê heval li gel tîrêjên rojê, yê geş û rengê biharê dîsa ji jiyana ber çavên min xemgîn e. Sedem çî ye ez jî nizamim, lê wekî di bin xunaveke baranê de dimeşim, dûr û dûr mêze dikim. Gelo li çî dinihêrim, dixwazim çî bibînim, ez bi xwe jî nizamim. Awirên kederbarkirî, xeyalên veşartî û hestên nepenî... Di nav dengê bê dengiyê de tene-tiyeke bê wext... Tenê ez û xeyalên xwe. Demên bê dem û biharek xemgîn... Beytik ref bi ref difirin li ser singê demê. Ji hesreta jinên awazên dilbikûl, stranên şadîwar. Ax tu bibîni heval, di valahiya asîmanan de çî şad û bextewar direqîsin. Li ser tevnê azadiyê gavên bi aheng. Tenêtiya min bi deng û awaza wan xerab dibe niha. Belkî ji azadî û şahiya wan dihesidim, nizamim lê nava min bi dengê wan disincire, bi kelê difûre dilê min. Li beramberê tîlîlî û govenda wan kenekî wînda konê xwe vedaye li ser rûyê min. Kenekî nepen û veşartî, kenekî ji dem û dewranan qutbûyî û ji şûn ve mayî... Li qeraxa temenê min ê navsale. Ez û kenê xwe. Tu dizanî mirov carinan nikare hestên xwe bişayesîne, mirov nizane bi kîjan hevokan bi lêv bike û bi kîjan peyvyan birêse. Ji ber ku bê nav in, rengê xwe ji rengê bêrengiya xwe digirin, carinan di-kene, carinan digirî lê her dilorîne. Mîna straneke li ser zimanê kilambêjekî zorxweş binale, ji dûr ve li porên guhên mirov dikeve. Geh mirov dixwe nava efsûnan û li pey razên bê şop neçar dihêle, geh jî mirov derdixwe zozanan li nav mêrg û çîmenan, bi bêhna gul û sosinan mest dike. Carinan jî mirov dike mêvanê, Kela Memê Şivan bi şevbuhêrkên şevan, çîroka wî vedibêje, loma te bi her awayî digire nava xwe, tu nizanî çî navî lê bikî. Guh ker, ziman lal e û bê sewt e... Tu nêz dibîni lê pir dûr xuya dike. Wisa ku tu destên xwe dirêj dikî, tu dibêji qey min girtiye û di mista min de miçandî maye. Bi vê yekê dilê te xweş û rûyê te geş dibe. Bi hestên şadîwar rûyê te dibêşîşe, çavên te dikenin, li ser baskên papûleyeke cihêreng difire, di nava xwezayêke bi gul û kulîlkên biharê de xemilî ye. Lewra tu naxwazî mista xwe vekî, ji ber ku tu ditirsî, tu ditirsî ku hevî, xeyal û xweşiyên te di mista xwe de miçandiye ji dest bide û êdî nema dikare bigirî, lê bi eslê xwe di mista te de tu tiştêk nîn e, tu jî vê yekê dizanî, lê wisa jî be, dîsa tu hîs dikî û dijî. Êêê ma jixwe jiyana ne hestek e ku mirov hîs dike û dijî. Hesteke nepenî û nebinavkirî. Mîna baranek ji peşkên hesretê dibare, carinan ken û carinan ji kederê bar dike. Wekî xewneke mirov qet naxwaze bi dawî bibe, xeyal jî be, mirov dijî û li pey wê dimeşe. Bi hara girtîgehan jî wisa ye heval.

heta mirinê em tim sûcdar in. Em çi bikin em sûcdar in. Gelo, çima?”

Çimaya wî li bêdengiyê diket û di kerika guhê Xwezayê de deng vedida, dengvedaneke bê bersiv.

“Kî ji ber hebûna xwe tê kuştin û şewitandin ez nizanîm. Gelo li ser rûyê erdê xelkekî mîna me, mî-nakeke din mîna me heye, ji ber hebûna xwe sûcdar? ‘Çima hûn hene... Çima tu heyî?’ Hela, hela, ma ez çi dizanim! Her kes çawa hebin, ez jî wilo! Çima hebûna kesekî din, a serdestan, a malpiran, a dewletê ne sûc e ya min sûc e? Neyse ez serê te neê-şînim.”

Ma jixwe ji berê de serê min ji ber vê êşê diêşiya.

Heqet ên hemberên me, yên rikberên me çima hene û hebûna wan ne sûc e û zimanê wan ne qe-dexe ye û ne zimanekî ku nayê nasîn e?

Oof... Jixwe serê min diêşiya.

“Tu herî zêde çi difiroşî?”

“Tu yê bawer nekî lê av... Herî zêde ez avê difi-roşim û nanê min ji avê dertê! Lê a rast av jiyana e û her û her belaş e. Ava Xwedê ye. Ji asîmanan tê. Em ji ava ku belaş bû lê niha pir buha ye, nanê xwe derdixin.”

Ket bîra min ku digotin, “em avê ziwa bikin wê masî bimirin...”

De were mirovan û jiyana fêhm bike!

Lê îroj roj roja min e.

Ez li serê keheha Mêrdînê me û berê gotina min li ‘Berika Mêrdînê’, li beriya fireh û dûdirêj e. Dûv-dirêj, heta mala Xwedê...

Azadî û fêhmkirin wilo dûdirêj.

Winda me Huseyîn MISTO

Dereweke efsûnî
Bi rûpoşa “ez”ê lê
Xwe li dîroka winda pêça
Û bêşermiyeke sermedî
Xwe li eniya demê hilawist...

Li biyaniya biyan
Xewnên bêhnkizirî
Xwe xêz dikirin
Di çavê asoyên sor ê kilkirî da.
Winda me!
Ne nav û nişan
Sêwiyê erd û asîmanan
Û ez bûm liwegerekî riya wî dûr

Bi lawijan
Min berê xwe da deriyê yezdanan
Rondikên sar barandin
Hêvî di malzaroka xwe de qerisî...

Îro der barê par û pêrarên xwe giriya
Xweziyên stûxwar
Wê gavê
Min xwe li sînoren welatekî
Jibîrbûyî dît
Li wir
Mirina bê gor

Siltan bû
Ezraîl erşa xwe vedabû...
Çûkekê;
Li ser çêlçûkên xwe dilorand
Dayikek;
Bi hilma dilovaniyê
Cêwiyên xwe di singê xwe de vedişart
Û xatir ji jiyana dixwest
Keçekê;
Xwe bi xeyala bûkaniyê kefenkiri bû
Li ser axa ku keçaniya xwe windakirî

Bi temenekî westiyayî
Min xwe li rawestgeha şevê girt
Û şev û şevistan li aramiya xwe digerin
Ji dilê xwe
Melodiyeke nehewandî
Stêrk melûl melûl hişyar dibûn
Li wir
Min xwe li bêrikirinan pêçand
Û li ser berbangeke rojhilatî hişyar bûm
Min dît
Peyvekê;
Di tîrêjên zêr zerîn da
Li navnişana xwe digere

xişinî ji sînga şevtarîyê dihanî. Pîyê xwe bi hişk dijdand. Pêlava xwe mîna qijnika bi erdê dizeliqand û ji cihê xwe tevnedilivî. Gûhê xwe mij kir ji bêdengîya şevtarî û bala xwe da mala bêdeng. Pê li serê tilîka dikir. Şûşeyek serî tûj ji bin pahnîya wî de pengizî û gote, tereq li bin gûhê camekê ket. Xwe daqûl kir. Bi erdê ve zeliqî. Hema tû nemabû têketa binê erdê.

Çi ji min re hatiye. Ez berê ne hewqasî tirsonek bûm. Ez bûm im tîrtirmokên tirsonekan. Ji cihê xwe rabim. Dew û delingê xwe dawşînim. Berê xwe bidim vê malê, bê çi qewimîye, qey ji qestî li min wîsa dike. Belbî dixwaze ji mêvanan re fantaziyan çêbikin. Dibe ev teybetmendiyek xûsûsî be.

Êşo, hinek cilhet stend. Bê tirs bi gavên mezin berê xwe da mala ba ji hûndirê wan difirîya û xûre xûr ji bişkokekê derebayên bê dengîyên wan dihanî. Xwe nêzî malê kir. Derî girtî bû. Tenê deraba ya şibakê vekirî bû. Sura bayê bêdengîyê cilhet di baskê wî de afirandibû. Derabe da alîyekî û berê xwe da şibaka jûra tarî. Gavê xwe ji kirikê şibaka vekirî avêt hundir. Alîkarî ji pîyên xwe yî çepê stend. Destê xwe da kirikên diwêr. Xwe hûpî hûndir kir. Çawa xwe hîpî kir. Zirpêçiyên mezin devê wî girt. Bû fisa fisa devê wî, bêhnê êgir ji nav tilîyên jinikê difirûdî.

Hûş tû deng bikî, ez ê te ji li vir temam bikim.

Wech li Êşo zer bû. Di dilê xwe de got: 'Ev çi gû bû ez ketimê. Xwezî, ez nehatimam vira. Ji xwe ev bêdengîya ne ji xêrê re bû. Ev delaletîyên xerabîyê dide mirov. Lê çi heyf! Ji destên min çû. Ya girîng ka, ezê çi bikim? Wê bifikirim.'

Bişkoka jûrê vexist. Êşo, di cihê xwe de cemidî û velizî! Di qoltixekê de zilamekî nav salî rûniştî. Lê derbek tenê li enîya wî ketî ye, paş serî bera ber daye. Tû dibêje qey mozê pê de vedaye, hewka qulbûye û piçekî werimîye. Lê ew li wir temam kirîye. Paş serê wî de holek fireh tê de vekirîye. Ving vinga mês û kermêşa ji paş serê wî, yek bazdide yek ser yekê, ji wan re bûye cihê ser bazdanê. Tu ji dûr ve lê mêze dikî, tu dibêjî qey, li ber singê xwe mexel hatiye û di cihê xwe de veketîye.

Temam. Ez deng nakim. Te ez bêhnçikandî kirim. Pêçiyê xwe ji ser qapaxa devê min rake. Tu bêjî çi ez ê bi ya te bikim.

Lê ruh şêrîne. Êşo, ketina keran bi çavên xwe dîtibû. Di ber xwe de digot: 'Birîna ku tu bi destê xwe vekî, derman tuneye. Ya baş ez wê ji bin bigrim. Bê ka çi di bin vî genî de ye.'

Cixara te heye? Cixarakê bide min ji kerema xwe. Teksîya min tekerê wê di herîyê de ma, ez mecbûr mam bêm vira. Lê ne poşmanim hatim vê derê. Belbî ez karibim arîkarîya te bikim.

Piştî axaftina Êşo, hinek dilê jinikê hat ber wê, hilma wê fireh bû. Tîna tîrsa wê şikest. Ewrê tîrsê li ser serê wê bela wela bû. Bin heşê wê de gûm gûma

mij û dûmana gûmanîya pîrsa, derî hêdî hêdî ber bi sayî bûnê de vedibû. Qûlikê qomçeyê berdilkê bine-sazîya bin heşê wê hêdî hêdî verdişîya û ji bin de dirizîya, zexta li daxikê bîra wê dixist. Pelçînî ji zêrikê ser qûmaxê wê dihat. Ji astarê bîr û bawerîyên Êşo, bi tixikên wî piçik piçik nexşên bawerîyê li ser ruhê wê dihat dirûtin. Hestên wê rohn dibû. Peqik bi dibin komgevizka hewdikên dilên wê diket. Belçînî ji hinavên hestên wê dihat. Ji nivşkê bi niqirîskan ken ket. Xwe avêt nav çavhenûnîya Êşo û dilop dilop hêsir diweşand nav pîyên wî. Te digot qey ji berê hevdu dinasin. Bû hûngûr hûngûra wê, Êşo, li ber gerîya, sewta wê bi kefa destê xwe bi ser porê wê bir û anî, ew biland.

-Ez xwe bi te naskirin bidim. Navên min Êşo ye. Xwe li ber nexe, belbî ev çêtir bû. Ka rûnê li cihekî, ev pakêta cixara te yî li vê tenîstê, misada te hebe yekê ji xwe re, yekê jî ji tere derdixim. A ji tere vê cixarê, min vexistî ye. Ka ez te bidim li ser vê pal-dankê. Hinekî bi xwe re bixeyidî. Bes xwe biqehirîne. Dem tuneye. Ka bêje mesele çi bû. Ji serî de ji min re bibêje.

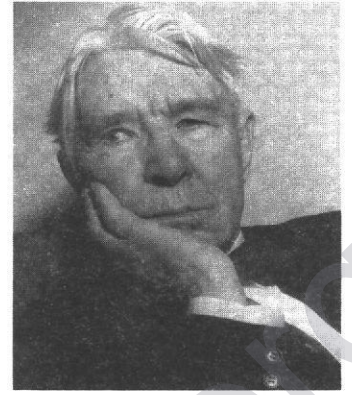
Jinik him digirîya, him li kerîneka germola çav-belekê Êşo dinerî. Berên şekelîya êşên xwe dida bendavê êşbirên Êşo. Derîyê xêrê lê vebûbû. Dixwast Êşo, birîna wê bimijê, çi girêz û gerîneka di gewrîya wê de werimî bû bi xortima êşbirên xwe dawerivîne, paqîş bike. Devê borîya lûlên êşê wê bi dermançavên xwe bernexûm bike. Birîna wê hêdî hêdî hênîk û nerm bike, bêhna barûdê bi bêvila wî bikişîne. Êşa le ser sînga wê bûye elem, bi xortima wî bikişîne û sîngewrîya wê bi hestên xelasîyê repin bike. Bi baskên hestên xwe wê bi firê bixe. Dixwest hêdî hêdî li ser wê bibane.

Ev kûçika berê ji min re pir baş bû. Me pir ji hevdu hez dikir. Yeka min nedikir dudo. Ji peyva min dervediket. Lê piştî ku çû peywirên leşkerî kir û hat şûnde te digot qey; ew çû, li şûna wî yekî dinê hat. Sedûheştî pîleyî hat gûhertin. Zikê wî bi tu tiştî û tu kesî nedîşewetî, çi teba û heywan didît efû nedikir dikûşt. Digot ji min pê ve ez kesekî nîşandar nabînim. Tenê ez û ez. Ji qalibê xwe derketibû. Însanetî pê re nema bû. Bîst û çar saetan li seyde bû. Ew lawîrên bê dev û bê ziman dikûşt û berata wan li wan deran dihişt. Min qet îdare nekir, zikê min bi wan heywanên bê dev û bê ziman dişewetî, xew nediket çavê min. Tew ev ne bes bû. Bi hin bazirganên kû cûrên sileha difroşe, pê re têkîlî danî bûn. Min vê dawiyê ev jî bihîst. Ronî di çavê min de nema.

Min fêhm kir. Lê berî hertiştî şopên tilîyên te yên li van deran û yên li ser hacetên tîfingê paqîj bikim. Di bîranînên wî de tu bûyerên nebaş hatibûn serî yan na? Navbera wî û kesên din nexweş bû, tiştekek hebû yan na?

Carl Sandburg

Wergera ji îngilîzî: Lenya DILA

Reşik

Ez reşik im.
 Stranbêj,
 Û reqsvan ...
 Ji tayê pembo nermtir...
 Ji erdê reş hişkîr
 Rêyên li bin rojê,
 Ji aliyê koleyên pêxwas tên dewisandin...
 Kefa diranan ...şikestina kenên hirhirî...
 Evîna sor a ji xwîna jinekê,
 Evîna spî ya ji ketina zarokên reşik...
 Evîna zexel ya ji dengê bançokê* tê...
 Xwêdayî û diajon ji bo perê benderê,
 Kenekî bi dengê bilind li bin dest veşartî, weke xaman,
 Kulmên hişk bi çembilan,
 Kenê xewnên hênijandî yên deviyên pîr,
 Dîn wek roj û haviyê û xurtkirin,
 dilop dilop jiyana deviyê,
 Kûr kûr fikirîn û mirmirîn bi kelemên biraninan :
 Ez reşik im.
 Li min binihêrin.
 Ez reşik im.
Baço: Navê amûreke muzîkê

Mij

Mij tê
 bi lingên pisîkeke biçûk.
 Rûdinê, çav digêrinê
 li sekanê û li bajêr
 li ser hêtên bedeng
 û diçe dûre.

Şer

Dilopên SOR ji çena min, cihê ku ez dixwim.
 Na, ne xwîn e giş, nêzî xwînê jî nîn e, yên ku min ji devê xwe paqij kirin.

Kesekên li ser porê min ê sor û tevlihev
 Û piling, gamêş, dizanin bê ka çawa ye.

Ez kujer bûm.
 Belê, ez kujer im.
 Ji kuştinê tîm.
 Û diçim zêdetirê din.
 Diajom li pêşiya kêfa sor a ji kuştinê tê.
 Têrbûna ji sorê û tîbûna sorê di qirêja şilavên
 hestiyên min re derbas dibin
 Zarok digirîn ji bo mêtina diya xwe û ez digirîm ji bo şer.

Kî me ez?

Serê min li stêrkan diqelibe.
 Lingên min li ser giran e.
 Sere tiliyên min di deşt û perava
 jiyana gerdûnê de ne.
 Berbijêr dirêj dikim destên xwe, digêrinim di nava
 dengên kefa tiştên binyatî de
 Û dilizim bi kevirên felekê re.
 Li dojhê bûm ez çend caran çûm û hatim.
 Dizanim her qunca bihuştê, ji ber ku birakiyê dikim
 bi Xwedê re.
 Lotik diavêjim di nava xwîn û wêrekiya xerabiyê de
 Dizanim bi bengînî zevtkirina xweşikiyê
 Û serhildanên nuwaze yê mirovahiyê
 yên ku li ser her nîşaneyan nivîsandine ji wan re
 "Dûr bisekine"

Navê min Rastî ye
 û ez girtiyê qet nayê girtin ê gerdûnê me.

hatiye afirandin; lê belê ew, mîna Zeûs e û Selîn jî Afrodîta bi dek û dolab e. Ev nirxandin di encama pirtûkê de xwe diyar dike, lê dîsa jî nivîskar dev ji dilsoziya xwe ya li hemberî yezdanê xwe bernade. Yanê ez dikarim bibêjim, nivîskar her ku Şadî mezin kiriye, pirtûk biçûk bûye, ew biçûk bûye. Lehanga jin Beyza jî balê dikişîne. Ew hevala Selîn a bi hev re di xaniyekî de dimînin. Kengî qala Şadî dibe bi dilbijokî diaxive, lê ev ne bala Selîn dikişîne, ne jî ya nivîskêr. Beyza, dîsa bi berjewendparêzî (menfaatperestî) bi dora Zîşan dikeve, ji bo wan bi-parêze; lê nivîskêr, ev helwesta wê bi şêrînahî, wek germahiyek hevaltî nişan daye. Ev jî vêya nişan

dide ku nivîskar, ji aliyê lehangên xwe ve hatiye xapandin. Li ser lehangên tiştêkî din jî heye; nivîskêr, çêyî û xerabî, mîna reş û sipî ji hev cihê kiriye; li aliyekî mirovên baş û paqij, (ku qet şeytan bi dora wan nakeve) li aliyê din jî, şeytan bi xwe ketiye dirûvê mirovan. Ev jî qelsiyêke ku nivîskar ji aliyê derûniya mirovan ve neserkeftî ye. Lewre mirov, hem şeytên, hem jî Xweda bi hev re, di hindurê xwe de vedihewîne.

Belê; Cîhan Roj, bi metaforek xûrt û balkêş, qala “evînek nîvcomayî” dike. Ka werin deng bidin vê “Gîtara Bê Têl”, bê ji we re, çî li ser zagonên evînê, dibêje.

Rojdiz Mihemed AFŞAR

Ji hêmaya helbesteke zargêj im
Wêrana bextê xwe
Sergêjê bagera te me

Pêwîstî, bihareke neragihandiyê
Ji kavlê xalî re

Dengekî berxwedanî
Hatiye avêtin ji ziman
Dilopek xwêdana germ
Di kelecôşa tehmê de
Mêtiye azadî

Xemên xwarî diherikin ser lêvan

Di sewta dîlanên te de
Ji dangan kûrtir û ji rîyan dûrtir
Hestek sêrengî ye
Li kevir pêçayî

Were tu jî xwe bipêçe
li nexşeyê berkanîkê min
taca azadiyê îro kevirê me ye

dil dojhê te
dî afirandina xewnên azad de ne
were xwe di biskên şeva min de veşêre
heya rojdizan bar kirin..

Em zarok in Rênas FARQÎNÎ

Dîl girtine dîsa dilê mirovahiyê
Berbanga rojê wek şikeft tê xuya
Fedî û zilm destgirtiyê hevîn
Xwîna me wek şerbet ji dilana wan re
Ne paşeroj hebû ji me re
Ne pêşeroj lê;
Roniya me bû ku roj bi roj
Zêde dibû bi niviştan
Kes me ne distirand
Di stranên dîlanî de
Û êdî em hew distirin
Di zimanên qedexeyî de
Ka pêlistokên me li ku ne,
Ev gule kevirên heftokanin yan;
Roniya reşka çavan
Li ser hêviyên dilên me
Em bi çîrokan nayên xapandin
Hevî pir dûr e ji xêniyên feqîriyê
Ev melesa dayikan e yan;
Pêşeroja zarokatiyê
Axîna me ewrên reşin
Ji rondikên çavan re
Tunebûna me mirin
Be darbest di axa sar de
Dayikno!!!!
Guliyên me kêmbihonînin
Her gulî dibe guleyek li ser laşên me
Na na em tu car bi fermî nayên kuştin
Ji ber ku em bê nasname ne...

ji vagonê lê firoşkerekê rêbiwar derî vekir,
kîsê xwe yê reş danî ber derî û ji kîsê sedan kî-
sokên biçûk û têde nanokên spî û pembe li
têlê ve daleqiyayî derêxist. Û bi tirkîyeke
kubar, fesîh dest bi axaftinê kir: " Belê rêwi-
yên hêja û birêz.

Ezbenî ev nane naneyêke din e!
Nikarin bibînîn hêncetek e
Tavêji li devê xwe yek bi yek e
Vê naneyê ez çêdikim
Tê de mîxik wer dikim
Ji rêwiyên weke we birêz re
Difiroşim kîsik li pey kîsikî re

Yên ku nane bistîne Xwedê jê re zêr bide
Yên ku nestîne Xwedê hesûyeke zexm bide

Sê nane
Yek minare
Dirijîn yek bi yek e
Hûn jî bikirin kîsikeke
Dê naneya tûj va ye!..

Girî qet nebe para we
Keser nebe li dilê we
Hûn jî vê naneyê nekirin jî
Rûkên we yê geş her bikene

Kîsokek 25 qurîş, sê kîsok 50 qurîş. Nane...
Naneyan...

Piştî hemî dimenên reng bi reng Yekane bi
tenêtiya xwe hesiya, bi dijwarî. Stûpêça milê
xwe girt. Li derve, li rêhesina xeta din û kevi-
rên li dora wê nêrî û kete xewna rojên buhurî.
Yara wî Sêvê bi kenekî fêhetok lê meyze dikir,
stûpêçeke şîn û spî dirêjî wî dikir digotê: "
Min bi destê xwe hûnandîye..." Stûpêç dipêça
û li stûyê xwe û Sêvê difitiland. Her ku li
çavên wê dinêrî dilê xwe dax dida. Çavên xwe
bi zorê ji xewnê kişand û berê xwe da vagonê.
Ji ber ku wan xewnan poşmanî dida wî, poş-
maniyê azar dida giyana wî. Li vagonê nihêrî
dît ku mirovên rûniştî û li ser piyan, deriyê nî-
vekirî, destgirtekên daliqandî, û pêde pêde ci-
mûyê trêne diheje û ew jî diheje di vagona dilê
xwe yê xwexapandî de, dilê wî jî diheje. Ahen-
gek diket navbeyna wî dilî û hejîna trêne.

Req req, req req req...tîss req req, req req,
teq xîzz!

Celaledîn MELEKŞAH Ji farsî: Dêrsim OREMAR

Min tu peyda kirî
Ey şîngêr
Xanima daxdar!
Piştî hizar salan
Hêj kirasê te
Ji mirina sora nazdaran
Xwînê ye

Piştî hizar salan
Hêj te
Dinava zincîran de dibînim
Bi ferqeke qelaştî
Ji deşneya zulmê

Xanima daxdar
Kurdistan,
Ey birîna mezina
Liser şînga dîrokê!
Liser rûyê te nermebaya xwînê weşiyaye
Ji çar aliyan
Xencer
li qirika te kirine

Çawa mayî
Di êrişa dinyaxwaran de
Esîl û bakire
Çawa maye
Perçema bilinda fethê
Ew perçema entîke
Di destên keskên tede
Ber bijor...

Min tu peyda kirî
Di ronahiya gule û mirinê de
Di eydên xwîn
Di baxên dilên parçe parçeyiyên ramanên xelkê de
Êdî, te hêsan ji dest nadim
Niha
Di sengerê bilinda evînê de
Binêre
Ji şora sora mirinê
Pir im

Sûnd bi nave teyî mezin
Neqşa te
Bi rengê sor a xwînê
Liser rûpela coxrafiya cîhanê
Xêz dikim.

gund her tim dişewitî di hestên wî de. Alaveke venemirî her tim li ber çavên wî bû û qêrîna jin û zarokan...

Roj li ber nîvro bû. Ji zû ve ser siya sibehê belav bûbû. Ne xwest wê demjimêrê têkeve nava gund. Ne wekî rêwiyekî demborî derbas bibe, ne jî wekî mazûbanekî asayî. Wekî gunehekî bû pêjna asayîbûnê. Çayîrê bejn avêtî bû ta çonga. Erg û mîşarên xerabûyî ji giya û dirîşkan nedihatîn xuyan. Zê rêya herikîna xwe winda kiribû.

Bi xemgînî nêrî li dirîşk û serberadayîbûna çayiran. Jê re werê hat ku; her tiştê Zê, dirîşkan, çayiran, axê ji xwezayê re serî rakirîye. Her tişt wekî wî dijîya û wekî wî dihesand rewşa xopan. Li derdora xwe nihêrî. Cihêkî hinekî bê stirî rast û guncav rûnişt. Boxçika xwe ji piştê xwe vekir û li pêşiya xwe raxist. Niv nanê tenûrê û di nava perçek kaxiz de hinek penîrê bi sirîk...

Rabû, bi gavên giran çû ber Zê. Li ser kevirêkî rûnişt, Xwe giran û westiyayî hîs kir. Kêliyêkê bêyî ku çavên xwe bigire li xwezayê guhdarî kir. Dengê herikîna avê, hejîna çayiran di bédengiya nîvro de firîna kêzik û pinpinîkan tevlihev dibû. Li Xwezayê guhdar dikir. Hîs kir ku vêsgirtinek belav dibû li bedena wî. Hêdî hêdî û giranî dest û rûyê xwe şûst. Bi her du kulmê xwe ji ava Zê, ya ku kevirên binî ji zelaliya wê xuya dikir, vexwar. Piştê hêdî hêdî vegeriya ber bergeşa xwe û rûnişt. Hêdî hêdî nan û penîrê xwe yê bi sirîk xwar. Ji ber ku piraniya diranê wî tune bûn, hêdî hêdî dixwar.

Roj li nîvro qulipî bû. Bergeşa xwe pêça li aliyekî danî. Pêlavên xwe danîn weke balgiyeke kêleka hev li ber serê xwe danîn. Xwe dirêj kir. Serê xwe da ser pêlavên xwe. Lûtkeya gir hêdî hêdî dikete nava ser-siyê. Bayekî hênîk û tenik giyayê çayîrê li bin guhê hev dixist, bi ahengî dihejiya. Dengê ava Zê weke rêyeke bédawî tevli keliyê dibû. Awirên xwe rakirin ezmanan. Kûr û dûr mêzekir. Komê ewrên biharê weke komên berfê di hêmbêza pembûyan de digeriyan li asîmanan, wekî ku li ser cemedê bin diherikîn. Bêhay, kenekî melûl li ser lêv û rûyê wî. Zarokatiya wî ket bîra wî. Berxik li mêrga Colemêrgê belav bûbûn. Zarok di nava çayîrê de direviyan. Dikeniyên di nava gihê de hev digindirandin. Piştê bêyî ku bifikirin ku berxikên wan bi ku ve diçin, xwe li nava gihê li ser piştê dirêj dikirin. Çavên wan li ewrên berfinî bûn dinerîn. Di keniyên û nişanî hev didin.

“Ew ewrê han ê min e. Wekî hirîya berxikan e.”

“Na! Yê min xweşikîr e. Weke loda berfê ye.

Xwezika ez li ser wê lodê rûniştîma. Ez li ser bim ez

ê rûnim û lingê xwe hêlîkim.

“Ez li ser bim ez ê ji jor de li wê binêrim. Destê xwe ji were bihejînim. Mirov li ser ewra be, mirovên li erde biçûk xuyadikin.”

Awirên xwe berdane jêr. Deşt bi bédawîtiyekê dirêj dibû. Awirên wî bêyî ku li astengekî kevin, ta dawîya deştê diherikin. Axa biharê bi lêva zayînê nav mila wî germ kiribû. Wekî ku ji zarokekî hez bike, destê xwe li ser axê bir û anî. Bi kulma xwe ax rakir anî ber rûyê xwe kûr kûr bêhn kir. Weke teziyeke ji nava piştê wî kişîya û kesera xwe bilêv kir.

“Aaaxx û ax!”

Roj li bédengiyê diherikî. Ba û barana biharê bêxem, bi sersarî diqulibin, li wan çayiran. Lê weke payineke pejirî tu şop neçûn wan deran. Piştî heft rojan şivanekî ku destûrname girtibû ji bo çayiran tevli keriyê xwe kete qada qedexe.

Piştî ku demeke pezê xwe çerand. Xwest ku pez bibe ser avê. Dema ku ber bi çayîrê ve hat çavên wî ji dûr ve li reşayîyekî ket. Got qey sewale diçêre li wan deran. Lê dît ku nalive, ji xwe re got “nexwe kevir e, lê neşibe kevir meviran jî.” Lê dema ku baş nêzik bû, fêm kir ku mirov e, xwe li wê derê di nava çayîrê de dirêj kiriye. Di hesteke vekîşandî gavên xwe avêtin. Hinekî tirsîya. Cara yekê bû dihat qada qedexe û kê li wê derê ba, niha dê pirs bikira. Destê xwe avête destûrnameya di berika xwe de û hêdî hêdî ber bi kesê dirêjbûyî ve meşîya.

Pezê ku çavê wî li avê ketibû bi hengema berjêrî ser avê dibû. Dengê zengil û merîna pez li nava hev diket. Lê mirovê dirêjbûyî qet nedilivîya. Dema ku şivan nêzik hat dît ku mirovekî kal e, razaye li ser axê. Pêlava xwe kiriye bin serê xwe. Şivan bi hesteke fedîkar serê xwe ji tirs û qisaweta xwe re hejand. Şivan du sê gavên din avêtin û bi dengêkî nerm gazî kir.

“Xalo, salam û aleykûm!” Deng ji mirovê dirêj bûyî derneket û nelivîya. Şivan dubare kir.

“Dem xweş be hecî! Mêze dikim li ber hênika-hiya biharê tu gelekî kûr raketiyî.”

Dişa deng nekîr, bersiv neda û nelivîya. Şivan baş nêzik bû û xwarî ser bû. Kalo direjbûyî wekî xwêdan bida nedawîya sibehê li ser rûyê wî zipîk zipîk bûbû. Libên axê di nava riha wî yê spî de belav û şil bûbûn. Şivan veciniqî û bi awireke matmayî got; “Waa! Vo Hesenê Kalo! Çi digerî li wan deran? Qey hatiye wêranê gundê xwe.” Destê xwe avête milê kalî û hêdîka hejand. Lê di heman keliyê de bi veciniqîn destê xwe şûnve kişand. Ji lewre Hesenê Kal zû ve çûbû ji wan deran...

dikir.

Şevêkê, Ristem saet di duduyê şevê wek dînan li deriyê min xist, ez tirsîyam min got: çi heye?

Gote min: zû bi min re were, ez ê tiştêkî pêşî te bikim!

Bêyî ku bihêle ez sola xwe têxim piyê xwe, ez bi dû xwe kişandim odeya xwe. Nîgarek dardakirî bû, paçîkek bi ser dakirîbû. Kursiyek ji min re anî, li hemberî nîgarê danî û çû rahişt paçîkê li ser nîgarê. Ez çi bibînim; wênayê Bekrî çêkiribû hema wek wî bû, aliyek ji aliyê din mezintir, heman çav, lêv, poz, hema tu yê bibêje qey ew e. Wî dît çawa devê min ji hev çû; serê xwe bilind kir û ji min re got: Tu çi dibêje, ma wê Celal devê xwe veke? Heger devê xwe veke ez ê devê wî biçirînim, lê ez alikariya te dixwazim, heger tu kesî bala xwe neda ferqa her du aliyên riwê Bekrî, tu ji Celal re di nav xwe û wî de bêje, bê ma çima wisa xwaro maro ye?

Min got: lê ez zanim ku yê rastî jî wisa ye û te ji ber wî girtiye?

Got: na, na, tu wek min bike û heger wî ji ber xwe ve ev xwarbûn dît tu alikariya wî bike.

Min got: ez wisa nakim heta ku tu plana xwe ji min re nebêjî, ji ber ku ez wek koran nikarim alikariya te bikim!

Got: ez ê ji te re bibêjim, Celal pir ji xwe razî ye û tu bi dijminatîya nava min û wî dizane, ez ê vê nîgarê pêşî dost û hevalan bikim û ew bi xwe nikare, wê hewl bide henekên xwe bi min bike. Ez ê jî xwe ker bikim û ez ê bihêlim pir bikene û dûre ez ê werim Bekrî bibim, bila her kes wî bibînin, wê zani bin wê gavê ku min rast çêkiriye û şaşî ya Xwedê ye, ne ya min e. Û ez ê di dawiyê de bikenim û yê di dawiyê de bikene wê kenê wî jê re bimîne!

Min jê pirsî: ê baş e ma çima tu nahêle ez ji wan re bibêjim ku te rast çêkiriye, ma ne min Bekrî dîtiye û ez zanim ku tîpa wî wisa ye?

Ristem kenîya û got: ez dixwazim ez firsetê bidim Celal ku henekên xwe bi min bike ji bo ku dûre surprîza min cihê xwe bigire, te fêhm kir? Ez dixwazim tu alî wî bike û heger min ji te xwest ku tu bibe şahid, divê tu bibêje; min ew nedîtiye û ez nikarim bibim şahid te fêhm kir?

Wek plana Ristem her tişt meşîya, wek her carê di zanîngê de, di civîna şagirtan de, Ristem nîgara bi navê Bekrî dardakir, her kesî dît, hinekan di reng û materyalan de felsefeya xwe vala kirin û hinekan di nêrîna Bekrî de û hinekan jî gotin ku di hundirê vê nîgarê de du nîgar hene û şikestina wêne ya vî xortî di vê nîgarê de şikenandina însanê hemdem şîrove dike.

Ji nişka ve ji nav hemûyan dengê Celal bilind bû kenîya û got: lê çima her du çav ne wek hev in?

Ristem li min nihêrî û kenîya lê xwe wek yekî

têkçûyî nişan da û got: na, wek hev in, xort wisa ye çavên wî...

Celal berdewam kir: tu dikarî a niha bibêjî ku lawik seqet e û dîn e û her du aliyên devê wî û çavên wî ne wek hev in?

Ristem got: na, na, ne dîn e û ne seqet e û dev û rûyên wî wisa ne û heger hûn bawer nekin ez ê wî ji we re bînim.

Celal got: na, em bawer nakin, qet însanekî wisa nîw e, tu şaşiyên xwe dixê stûyê Xwedê.

Hemû heval kenîyan û kenîyan, Celal berdewam kir: û heger yekî wisa hebe, ez bawer im tu nikare wî bîne vir, wê di rê de ji te winda bibe, yan jî wê polîs wî ji te bistînin û wê wî bibin girtîgehê. Û dengê kenê hevalan asîman diçirand.

Bû firtefirta Ristem, hat bi destê min girt, ez birim orta hemûyan û bi dengê bilind ji min pirsî: ka Kawa ji me re bibêje te Bekrî dîtiye, ma tîpa wî wisa ye yan jî na?

Û xwêdana wî eniya wî ya sor dişuşt. Min jî hema wisa bêyî ku ez bifikirim, min got: na, min nedîtiye.

Kenê hevalan bû lehî Ristem li ber xwe bir, wî jî xwe bi destê min girtiye û qurincokan dide min, ez bawer im poşman bûbû, hema carekê destê min berda û bang kir: gelî hevalan sibê êvarê saet di heftan de, ez ê xortê di nîgara xwe de bînim û werim vir û yê dixwazin wî bibînin bila werin!?

Celal got: em hemû dixwazin werin lê heger te me xapand em ê çi bikin ji te?

Çavên Ristem sor bûn, hêrs bû û got: bi soz, heger we dît û we got ne wek wênayê ku min çêkiriye, ez nema careke din wênayan çêdikim û ez hew destê xwe didim rengan û hew li pêşîya te diaxivim û nema behsa hunerê dikim, lê heger wek min derket tu yê çawa bike?

Celal bi zanebûn û giranî lê veğerand: ez ê di mafê te de rûnê, ez ê te wek nîgarvan qebûl bikim û ez hew dev diavejîm te û ez ê ji te re kartonek reng û firçe bikirim, baş e?

Em li ser vê biryarê belav bûn, tenê ez û Ristem em dizanin ku Bekrî bi rastî heye û tîpa wî jî wisa ye. Em bi hev re veşerîyan, me berê xwe da dikana Bekrî ji bo em jê re bibêjin û Ristem jî ji kêfan dîlan dike û ji min re dibêje: te dît bê min çi kir jê, te fêhm kir çima min dixwest ku pir kêfa wî were? Ji bo qebûl bike ez çi jê bixwazim!

Em çûn dikana Bekrî, lê tiştêkî ecêb bû ku dikan girtîbû, çawa çêbû? Çi heye, ez jî nizanim.

Çavên Ristem sor bûn û got: ev kûçîkbav bi ku ve çû ye, dibe ku çûbe xwe rihet bike, yan jî çûbe nîmêjê?

Min hewl da ku bêhna Ristem fireh bikim, wî jî serê xwe hejand wek ku bawer nekir û got: ji vir heta êvarî, heger di bin erdê de be jî ez ê wî bibînim.

Çîroknûsên li ser riya trêne - xewnek

Oguz ATAY

Wergera ji tirkî: Brahîm RONÎZÊR

Em sê çîroknûs bûn li bajarokekî welêt ê dûrî bajarên mezin, bajarokekî li serê çiyayekî, li îstegeheke trêne dixebitîn. Sê xanîkên me hebûn di rex hev de bi kêleka îstegehê ve. Ez, cihûyê ciwan û jineke ciwan. Me bi gerokî çîroknûsê dikir. Tu xêr û bereketa karê me nîn bû; ji ber ku trêne pir hindik dihatin vira. Herweha gava bi tenê trênen postayê dihatin me tu karê hêjayî gotinê nedikir. Di trênen ku danê êvarê dihatin de bi tenê nan û sicûq, dew, sêv dihatin firotin. Di vê saetê de em çîroknûs gelek caran radiketin. Bi vî hawî me ji bo şevê bêhna xwe berdida; ji ber ku hemû hêviya me trêna eksprêse bû ya ku piştî nivê şevê derbas dibû. Ew firoşkarên gerok ên din jî gelek caran wê saetê hişyar nedibûn nedihatîn. Em jî (çîroknûs) carinan di xew de diman, nedigihîştin trêne. Hekena nava me û şefê îstegehê jî xweş bû; lê belê bê ka çima axleb sersarî dikir û em şiyar nedikirin vî tekane memûrê îstegehê. Ji aliyekî ve me lê nedigirt: meqes wî diguhe-randin, karê telgirafê wî dikir, hemû nîşan wî saz dikirin; bilêtfiroşî, vekirin û girtina deriyan... hemû kar di stûyê mirovekî de bû. Ji bo em xwe pê xweş bikin gelek caran me çîrok belaş didanê; dîsa jî carinan ji bîra dikir ku me şiyar bike. Axleb diviyabû em ji ber xwe şiyar bibin. Heke mirov bîne bîra xwe ku tevahiya rojê jî me çîrok dinivîsîn, wê ayan bûya ku ev ne karekî wisa hêsan bû. Erê, danê êvarê em radiketin; lê axleb berêvarkî îlham dihat û heta derengî şevê jî em ji dest nedifilitîn. Şefê îstegehê henekê xwe bi vê gotina 'em ji dest nedifilitîn' dikir; di van kêlikan de, me jî nedianî bîra xwe ku yekî bi tenê ye, nikare bi hemû karan re bidigihîje, me bi tundî ew rexne dikir: Ma xîret nedikir gava eksprêse tê heta bi xanîkên me yên bi odeya şêftiyê ve bi-hata. Ji aliyekî ve em xebatkarê heman kargê dihatin hesêbê. Tew bi ser de hinek şevan, şiv nedihat bîra me, me çîroknûs ku bi desta nivîsandin bi daktîloya li oda şefê îstegehê careke din dinivîsandin û sererast dikirin. Ji ber ku pêşî min dest bi çîroknûsiyê kiribû hevalên min dora pêşî ya nivîsandina bi daktîloyê didane min. Lê min gelek caran dora xwe dida cihûyê ciwan. Min pir ji vî cihûyê ciwan î zêfî bîmarî hez dikir.

Erê, ji aliyekî ve em xebatkarê îstegeha trêne bûn: xanîkên me jî di nav erdê avahiya îstegehê de hatibûn avakirin, bi ser de jî hemû ji yek teşeyî bûn û bi xweseriyên mîmariya avahiya îstegehê hatibûn

lêkirin. Şefê îstegehê bi kenewerî digot 'memûrên çîroknûs' ji me re. Pêşî wê gengeşiya bêdawî dest pê dikir: Nexêr, em di rêza memûran de nayên hesibandin. Sermeselê, em serê parçe heqdestê distînin. Jê pê ve, ev heqdest ji ber ku rêwiyan eksprêse didin ne diravdaneke fermî ye. Hûn çîroknûsên esnafa ne, digot şefê îstegehê ji me re. Ya rast min nedixwest navê esnaf an jî memûrtî li min werê kirin; em hunermend bûn. Diviya em di rêzake din de bûna. Mixabin, di şevên ku firoşkarên nan û sicûq, dew, sêvan hişyar dibûn de dema me hev dehf dida û pesindariya malê xwe dikir nedihat parastin ku em di 'rêzake din de' bûn. Me jî layî firoşkarên din dikir barebar ji bo em malê xwe bifiroşin. Helbet dengê cihûyê ciwan heme bêje dernediket; jina ciwan jî di navbera firoşkarên xwarinan û rêwiyan ku dadiketin peronê de asê dima. Ne jixwe malê meyî firotanê ne gelek bû. Bi daktîloya kevnîk ya şefê îstegehê bi kotek me hebek du heb sûretên her çîrokê derdixistin. Nivîsa sûretên paşiyê jî qenc nedihat xwendin, kiroxên wan jî bi kotek peyde dibûn. Çîrok ku careke duduyan nehatibûna firotin kevin dibûn; êdî bi kotek kirox ji wan re dihatin dîtin. Ji ber ku me çîroknûs mijarên rojane dinivîsandin û gava me çîroknûs rojek du roj ser re bihûrî û modeya wan li xwe şikandî dirêjî rêwiyan dikirin, mehdê xwe tirş dikirin, digotin "Em van zanin, tiştên nû nîn in?" û çîroknûsiyê me diavêtin nav çavê me. Wê gavê jî me siûda xwe bi dest firoşkarên dew û sêvan ve berdida.

Kotekiyên me yên din jî hebûn: Trêne her car li ber xanîkên me nedisekinî. Şefê îstegehê gelek caran vagonê bar li ber perona yekemîn disekinandin. Loma eksprêse mecbûr li ber perona (ku zîmanê mirov bigere ji wan re peron bibêje) duyemîn heta ya sêyemîn disekinî. Ji ber ku firoşkarên xwarinan pêşî bi vê hisiyabûn li wan deran li hêviya trêne diman. Ji ber ku em axleb di kêlika paşî de şiyar dibûn, çavlixew gelek caran pêşî bi pelesûrî li vagonên bar rast dihatin. Paşî diviyabû em li dora vagonan bifitiliyana, di nav riya trêne re bi hişyarî derbas bibûna. Ronahiya cihê trêne lê disekinî jî kême bû. Nexasim ev ji bo me pir girîng bû: Çîroknûs me yên bi tomarî di selikên hesîrî de bi dest xwe re nedihatîn firotin. Her rêwiyekî tomar (gelek caran diqetandin) vedikir, qet nebe çavek li rûpelan digere. Tarîtiyê karê me zor dikir. Ji ber ku rêzik

hukmê wê betal dibû. Em herduk –ez û jina ciwan-di sermaya şevê de dilerizîn, me xwe li hev pêçabû. Kijan siûdê em anîbûn vî bajarokî? Em di çi şertên xerab de dixebitîn. Ji bela firoşkarên xwarinan, memûrên trêne, birçîtiyê û belengaziyê me nikaribû ji dilê xwe re çîrokên xwe binivîsanda. Berî her tiştî, pirtûkeke me ya wek edetê nîn bû. Di vê rewşê de kê wê çi ji me hêvî bikira? Her ku min serê xwe li ser diêşand min ev rewşa me ya seyr û hêvîsar çêtir fam dikir: Ya rast, rêveberiya Riya Trêne qet xêr bi me nekiribû ku li kêleka îstegehê odeyên layî qotiyayan dabûn me. Bi roj ji ber trênen ku bi himûgum diçûn, di pîpîkê dixistin em ranediketin. Kesî bi qîmetê nivîsên me jî nedizanî: Şevêkê ji yê bihûrî rêwiyekî vagonên razanê, yekî ciwan û lihevhatî çend çîrokên me yê ku me berî niha firotibûnê şanî rexnegirekî navdar dane, rexnegir gotiye ku çîrok pir klîşe û dûrî modeyê ne. Baran hûrik hûrik dibariya, pelên serî yê çîrokên di selikê de şil dibûn. Payîz bû. Ez bi faneriyê xwe yî ziravok ku ji her deverê de qetiyayî diricifim. Di van şertan de min ê çi baştir binivîsanda? Ji nişka ve min bi hêrs ji rêwiyê ciwan ê vagona razanê re bi dengê sar gotibû, hûn dixwazin çîrokan li me vegebin, perê xwe jî bistînin! Ya rast min bi vira digot: Di berîka min de ribek jî nîn bû.

Di heyra van de ez ji xwe ve çûbûm. Min hay ji hawîrê xwe nemabû. Trêne bi dûr ketibû. Hê wisa min dît ku jina ciwan di himbêza min de ye. Xwe bi ser min de quncifandibû, serê xwe danîbû ser sînga min. Min ew maç kir. Min selikên çîrokên me xistin çengê xwe, ber bi îstegeha me ya ku ji dûr ve ronahiya wê diwixiya meşiyam. Wê şevê ez û jina ciwan bi hestên tenêti û hêvîsariyê bi hev şabûn. A niha ez dema van rêzikan dinivîsim, li xanîkê xwe yê di navbera firoşkarên din, şefê îstegehê û riya trêne de asê mayî de ditirsim ku ber bayê rehaveta nivîsandina çîrokên xwe yê rojekê bikevim. Erê min ji jina ciwan hez dikir, gelek caran diçûm xanîkê wê. Ji ber ku odeya cihûyê ciwan di nivî de bû dema diçûm ba jina ciwan bêyî dilê xwe di ber yê cihûyê ciwan re derbas dibûm, vê ez aciz dikirim. Nexweşiya cihûyê ciwan lê zor kiribû. Êdî her şev nedihat firotina çîrokan; çiqasî diçû jimara çîrokên wî jî kêm dibû. Vê pêlê çîrokên wî jî min bi xwe dinivîsandin. Ew çend bê hal ketibû ku nedikarî ji vê alîkariyê re jî bibêje na. Kêlikên ku xwe baş hîs dikir, diçû ber masê çîrokên kinik dinivîsandin. Şefê îstegehê ev kêm didîtin û li gor xalên zagoneke ku aniha nav nayê bîra min, wisa berpêş dikir ji bo ku em kirêya xanîkên xwe derxin diviyabû em zêdetir binivîsin. Êdî têkilî mijarên me, heta têkilî şêwaze nivîsandina me jî dibû.

Di wê demê de min dest bi nivîsandina çîrokên

evîne kiribû. Şefê îstegehê bi angaştê ku wê bibe sedema paşgotiniyan xwest li ber vê jî rabe. Bivê nevé me serê xwe li ber wî ditewand. Heke em ji vir bihatana avêtin, me yê li ku îstegeheke weha ku bikarîbûya lê çîrokan binivîse peyde bikira? Dildara min xwarina şefê îstegehê çêdikir, cilê wî didirûtin ji bo tu bela ji me re dernekevin. Şefê îstegehê em kêm dixistin, bi rastî heke ez ne şaş bim her tim em kêm xistibûn. A niha jî bi boneya ku em bi saya riya trêne debara xwe dikin dixwest ku em tenê di vê mijarê de çîrokan binivîsin. Xwe dikir mînak ji me re: Ma qet şefê îstegehê ji bilî karên îstegehê tiştekî din dikir? Min beredayî hewl da ku çawa zahmet e dîtina mijarên nû di derheq riya trêne de. Bi rastî dizanî ku em ê vê nepejîrînin. Di vê jiyana me ya bi kotek ku me didomand de dixwest bi tehdîta ku wê ji meqamên jor re li dijî me raporên binivîse sedemeke tirsê ya nû ji me re çêdikir. Em û firoşkarên din jî bi hev ketibûn. Li vê quncika welêt a xewle bi me nebû em bi dilrihetî bi komika xwe ya piçûk a çendkesî re bijîn.

Min hîs dikir ku nava min westiyaye. Her şev xewa nivco, pîpîka trêne, mecbûriyeta nivîsandina çîrokokine nû ji bo kiroxên nezan û dinyanedîtî yan jî jixweqail û xemsar, cihûyê ciwan yê ku her diçû nexweşiya lê dijwar dikir û şefê îstegehê yê ku her diçû cîrnexweş dibû... min hewl dizanî bi kîjanê ve bigihim. Dildara min jî zivêr bûbû, kerixîbû; diviyabû min arî wê jî çîrok binivîsandana.

Min tê derdixist ku ramana min şêlo dibe. Her ku diçû têkiliyên min ên bi dinyaya derveyî îstegehê re jî qels dibûn. Ez ne haydar bûm êdî bê roj çawa derbas dibûn. Êdî wek berê ne jêhatî bûm ji dîtina mijarên rojane yê çîrokên xwe re, ji pevgerêdana mirov û serpêhatiyên wan re. Gelek caran bûyerên mezin jî di hişê min de nediman. Erê min bi hinek bûyeran dizanî: Şer qediyabû. Trênen tije leşker nofo nofo derbas dibûn, leşkerên ku ji eniya şer vedigeriyan. Min ji wan agahiyên jihevdeketî standin û çendekê çîrokên şer nivîsandin. Herweha gelek tişt nedihatîn bîra min: Şer li welatê me derketibû? Yan li çolistanên dûr? Axa me kêm bûbû yan zêde bûbû? Cihûyê ciwan bi kenewerî û jihalketî bersiva min dida: Li gor ku îstegeha me her li ciyê xwe ye, ma çi qîmetê van heye? Li gor ku dengê topan negihîştîye îstegeha me, şer tu caran nêzî îstegeha me nebûye.

Paşê, di rûyê rêwiyên vagonên razanê de yê ku mirûzkirî li çîrokên min çavek digerlandin ez têgihîştim ku şer ji zû de qediyaye. Rêwiyekî jî rojekê got ku ez navên bajaran êdî pir şaş dinivîsim. Digo tin navê rêveberên me jî tevlihev dikim an jî ji bîr dikim. Ma ne, bi salan bû ku min navê mirovan hilnedabû. Di nav komika me ya îstegehê de bi salan

Çavê min rê dikişîne

Hêvî RONÎ

Gava waneya dawîn a zaningehê kuta bû, bi erebeyaya nav şar xwe gihand mala xwe ya li navenda bajêr ku li taxeke bêdeng e, bi du hevalên xwe yê zaningehê re kirê kiribû. Rahişt çenteyê xwe yê duh êvarê ku ji bo îro biçê gund amade kiribû avêt piştê xwe û bi lez ji mala yekqat a nav baxçe derket. Di- viya xwe bigihîne otobêsa şarederiya navçeyê ku wê saet di dudu û nîvan de bi rê biketa. Minanî gelek carên borî dîsa bi heman şeweyî piştî waneya dawîn xwe davêt gerîda şarederiya navçeyê berê xwe dida gund. Li çaryanê peya dibû, paşê nêzikî sê çar kîlo- metroyan bi peyatî diçû.

Piştî nêzikî saetekê û piştî guhdarîkirinên bê dil ên rêwiyan di gerîdeyê de ku her dem bi heman mi- jarên ji rêzê didomiya, xwendekarê pola yekem a beşa kolyarnasiyê Samanê Memê xwe li çaryana nav- bera navçeyê û gund dît. Beriya silava çivîkeke pêşir- çîçîk bayekî şêlûgermî rûyê wî yê zenûn rapelî.

Rêya gund ji fêza gund ve tê şopandin hetanî bi- niya gund, rêyeke xixzîzî û zaxzaxî wek marekî ku ji germa pûşperê giran bikişê, ji dûrve mîna şiverêyekê xwe digihand bin piyê Samanê Memê. Gund li pala çend çiyayên lêp bi lêp, li dev û dorê çend gir û kaş- gewr lê bi çêre û çêregeh pêçayî, newal bi newal par par û tax taxî bû.

Nêzikî katekê paşê te digot qey rê marekî kişî- yabû, Samanê xwe li bintara gund li aliyê rastê dît. Çimkî li hêla rastê dîsa her du goristana ku bi rêyeke şose hatibû dabeşkirin bala Samanê kişand. Li fêza vê rêyê goristana Misilmanan û li jêrê, jê wêdetir ji go- ristana filehan cî digirt.

Li vî gundî bi qasî heştê not salî ye misliman bi cî bûne. Der barê gund de gelek çîrok, qewlik, meselok, gotegot hene. Samanê Memê her û her ev agahiyên der barê gund de mereq dikir û dikola, li ser vana di- ponijî, ro dikir û dipîva. De pîrika wî digot beriya ka- likê wî bê vî gundî li wir ermen dijîyan. Digot dema kalikê wî xîmê xaniyekî kolaye ji bin axê tendûreke çot kulfik derketiye û hêjî di tendûrê de xweliya agirê daran hebûye. Wek gelek şopên ser ax û binaxên din jî, Samanê jî dizane, li fêza gund ciyek heye, ji wir re Pelê Reş tê gotin, li ser wî zinarê reş dirûvên xaçan hatine xêzkirin. Li gund hema hema hemû kes bawer in ku beriya fileh hatin mişextkirin ji ciyên bav û kalan hatin koçberkirin, derketin rêya çûnehatê, wê katê zêr, zîv û hêjahiyên xwe yê xemlê hemû binax kirin. Wek hêviyan xwe ku veşêrin ji rojên aram ên

winda re. Tê gotin di demeke heliyayî de xortekî gi- hiştî bi kalikê xwe yê kor ve hatiye gund û kalik li piştê ciwên hatine çûne rojhilatê gund li tanga ne- wala çeqenê, niha ji bilî reherizyayiyên wan tu şop û dewes nemane, serê newala germikê (avegerm) ku zêrên li bin dareke kifş, berê hatine jimartin bibînin. Kalê destê xwe ji çavên xwe re kiribûye star ku çiqi- lûn daran di çav re neçin. Neviyê wî dibêjê: Kalo çima destê te wisa li ser serê te ye, serê xwe xwar dikî? Kalik dibersivîne, dibêje; ji bo ku çiq û şaxedar di çavê korbûyî re neçin. Nevî lê vedigerîne: Kalo bi gora kalikê te yê file bikim li vir ne dar mane ne jî daristan. Tenê cî bi cî çend deviyên şîlanan, çend kom çeqen û darên hirmiyên beyanî mane. Kalê tîgi- hîşt ku wek zêran hêviyan wan jî binax bûn.

Meta Samanê a Horîsîma bi wê jinebîtiya xwe ji mêran zêdetir dixebitî, wek jinên vê kêşwerê. Sal dozdeh mehên xwedê berx û pezê xwe rastî tanga gorên filehan dikir. De ji ber çî bû kesekî pê niza- nibû. Çêreya nava gorên filehan bi qasî bihustekê ajer dida û paşê dibû zerepûş. Ker, hesp, pez, dewar û ajalên beredayî jî gişk her katê li nava gorên file- han diçêriyan û lotik diavêtin. Êdî nava goristanê bûbû war û dewsen lotikên keran, bûbû ciyê ku pez lê kitkitî dibû, hetanî beriya çûyîn û hilgerbûnên zo- zanan, qada çêre û çêregehtiyê dikirin van gorên ên çavliparemayîyan. Metê digot; sibehekê zû kata ku berxên xwe ber bi goristana filehan kiriye, mirovekî biyan dîtiye û piştî danîna çend qûç kevir, ku wek nî- şaneyên tiştan, li nav goristanê winda bûye. Roja din dîsa ku berxê xwe rastî heman ciyê kiriye, dîtiye ku çehleke nûvedayî û li dorê çend kom hestî hene. Paşê bû gotegot ku ji wê çehlê zêr hatine derxistin. Te digot qey ruhên filehan ji deşt û çolistanên ereban hatine gund ku bi pey hêviyan xwe bikevin.

Samanê ji ramanên kûr û dûr avjenî kir, xwe gi- hand peravê goristana filehan. Hetanî hinda rêya ku goristan dabeş dikir çû û wê katê dengê gerîdeya gayan a apê wî yê Mistefê ji kûrahiya bîra wî dihat. Dema diçû dibistana seretayî ku apê wî bi erebeyaya gê jî jêr ve dihat, jor de bazdida diçû peşiya apê xwe, ku li ser nîr siwar bibe. Him bi vê bîranînê him jî bi ka- rîgeriya waneyên kolyarnasiyê ji kendalê nîzim derbas bû çû nava gorên filehan. Dibawerî ku dîroka gund pir kevn e ji ber wê yekê berê jî hin binmayiyên binax dîtibûn. Ku heger bibe, dixwest li gund hinek ciyan bikole. Paşê ji çend gorên bê nav û bê nasname

Li welatê xerîbiyê “ez û yên din”

Kenanê NADO

Welat, xerîbî, kirêti dibe ku ji kesî re tu mayeyê îfade neke. Lê di bingeha rastiyên tehl de, di dilê min ê ku ji samîmîyetan, bi destekî girûz, ango destekî ku diêşîne, bi destekî di literatura zilmê de bi navê xerabkerê xwezaya heyînê, min qirêj dike. Ji eslê min dûr dixîne û min di hebûneke madî de dilewitîne. Li gorî zanistê tu rastiyê ji min re nahêle. Cih xerîb, fikr xerîb, hest xerîb dimînin. Lewre tiştên ku bi destê min tên kirin. Tenê wisa dixuyên. Xuyana derewîn, xapxapok, ne samîmî... Çimkî destên girûz hişên saf dixurînin. Hişên saf jî di bin zordestiya xerîbiyê de dikîfîn. Heywax! Te dît li welatên xerîb hiş qirêjî dibin. Di bin perdeya zilma tarî de jeng digirin, dikîfîn, diçin, diçin, diçin û dimirin.

Li Stenbolê, welatê xerîbiyê û kirêtiyê. Welatêkî wekî tenûreke di nav çem de bi alozî mirov bikişîne xwe û pêşiyê biêşîne û piştire bixeniqîne. Biêşîne jî, bike hêwirze jî hê di serbayê ser de bixeniqîne jî xerîb e. Ew ji bîr naçe. Rast e, dibe ku hûn bibêjin ji diyardeyekê re nişandayîna sedemê gelekî hindik e. Yanî ji bo kirêtiyê xerîbî tenê bi serê xwe dibe? Lê ez dibêjim jixwe xerîbî, kirêti ye. Jixwe xerîbî sedemên qirêjiyê diafirîne. Xerîbî vedirêhe li sûk û kolanên kurdan qirêjiyê, kirêtiyê...

Nizanim îro ji ku derket ev kuredera kureder, hat bû bela li serê min. Gelo ji rêwîtiya min a trêne bû. Dibe jî. Xwedê qebûl neke ez wê çaxê ji kulan direviyam, lê neçar ez dîsa ketim nav bîreke kûr û tarî. Te digot qey tavehîvê tê de xeniqandine. Ser de jî hezar lihêf şev pêçane. Ka ez çî bikim! Zêde dirêj nekim ji we re bi kurt û kurmancî meseleyê yan jî tiştê ku li serê min qewimî vebêjim.

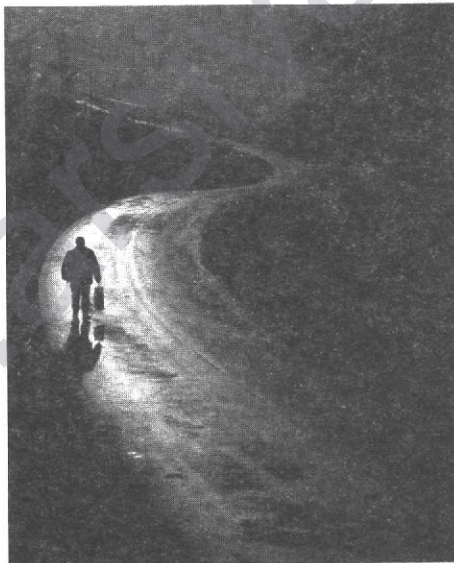
Welhasil min bilêta xwe stend û li trêne siwar bûm. Rojek ji rojên havînê bû, wext jî ber bi êvarê, êdî hêdî hêdî tav dê biqulibiya. Ez li ser paldankeke rûniştim. Tenê bi serê xwe bûm. Lê lehzek şûnde millet tijî bû. Belê tenêti ne xweş e û meriv bêhteng jî dike. Lê hin caran hez bike bila hezar kes dev dorê te bin, dîsa jî tenêti ji te dûr nakeve. Lewra tu, tu kesî nas nakî. Ne reng, ne ziman, ne nêrîn... Hema tu bibêje xêncî pêncî kilo

goşt, bîst kilo hestî pêştir tu tiştêkî we naşibe hev. Ji ber wê tenê cih, tenê namîne. Lê mirov dîsa tik û tenê ye. Eva ez rewşek wiha de bûm. Min got tamam jixwe ez hêviyek wisa de nebûm ku dê niha çend kes werin bal min û em ê ji xwe re bikevin nav sohbe-teke kûr û dûr... Ji ber wê min got ka ez di şibakeya vê qulzêma dirêj de ji xwe re dinyayê temaşe bikim. Ca ez ê çî bibînim. Mînanî her nixandineke basît bi rastî jî derve pir xweş bû. Li hemberî min; behreke zelal û sekan û bawer im piçekî germ, wekî din avahiyên dewasa; dema ku meriv didît devê meriv vekirî dima. Ew qas mezin, bilind, sosret... Li her cihî mirov bi karên xwe ve mijûl dibûn. Zikê her kesî têt, perê wan pir, lê devê wan tijî vir bûn. Pêşiya her bî-nayekê hewzeke paqij û parqekê zarokan û li kêleka wan amûrên werzîşê jî bo werzîşvanan. Ka xwezî kurmanciya min têtê bikira ku min hin tiştên din jî bijimarta. Ango çî tiştê ku ji bo mirov lazim e, hebûn. Lê dîsa hundirê min tijî kul bûn. Min got bawer im ez ji van xelas nabim.

Êdî tenê çavên min li derve dinihêrîn, jixwe heyvê tav pêçandibû. Ji ber wê min tu tişt nedidît.

Hişê min jî ne li serê min bû, ez ketibûm nav fikr û ramanên bê teraz, bê sînor. Car caran ez bi xwe ve dihatim û min dinihêrî ku ez di şibakeya trêne de ji ber ku -şevêk û tarîtiyeke pala xwe daye şibaka min- li xwe dinihêrim. Dihizirîm û ez difikirîm ku ev kul ji ku dizên. Ji kîjan kaniyê dizên û ji kîjan gurgureyê dipekiyan. Tenê yek tiştêk ji bo ku ez ji xwe re bersivêkê bibînim bes bû. “Ez û yên din” ango ez û mirovên li derdorê, ez û derve, ez û trêne, ez û ev welat, ez û xerîbî, belê xerîbî. Ji ber ku ez hatime mişextkirin ji xwe, ji welatê xwe. Di nav gopeke guran de me. A niha dê min bigirin û daqurtînin. Dê hebûna min bikin qurbana zikê xwe. Ez dê

bimirim, ne bi rastî ez ê qir bim, di nav mirov, bîna, trêne, behr û şevên daqurtî de. Hey Xweda ev çî ye hate serê min! Lê ez ji te lawa dikim. Min xelas bike hebûna min! Ez bi te gazî xwe dikim, bi te qîra xwe, çêra xwe dikim zimanê min. Tu hebûna min î, yara min î, evîna min î, xerîbiya min na, ‘ezîziya min î, rûmet û serbilindiya min û serkeftina min î. Min nehêle tenê li welatê xerîbiyê, kirêtiyê, qirêjiyê....

Di çend qonaxan de peyv-karî

Bajar MÎRZEMAN

Ji kesayeta ku ji “do”ya xwe ko bûbe û dewla xwe bi bira enderîn ve berdabe derman tenê peyvên no ne. Peyvên ku bi girêkên salan hatine şidandin in ku gelek caran ji parastinan re kon in.

Me li ser kokeke hatiye pelçiqandin, eciqandin, rûçikandin, rizandin acirû daye û em li ber bayê zemên ketine. Em çiqasî bi kûr de diherin hew qasî em bi kûrî dinihêrin li hebûna xwe. Em hene, lê hebûna me hebûneke di keriyê de ye. Ji ber ku dengê me ketiye. Em hene, lê hebûna me di laliyê de ye. Ji ber ku zimanê me nagere. Em hene, lê hebûna me maye li ser tayekî. Ji ber ku me ji “do”ya xwe şax bernedaye. Kesên ku ji “do”ya xwe bikulê ew ê ji hebûna xwe jî bikulê piştî demekê. Kesê ku ji hebûna xwe bikulê, sibehên wî beravêtî ne jixwe.

Valahiya hebûneke rewnaqdar û kesayetiyeke kêrhatî carina jî peyv dikare dagire. Peyvên “no” yên ku dikarin di keriya wendabûnekê de bibin kerînek ji guhan re.

Nivîskarî, gîrrê xelasiya ji wendabûnê ye di hembêza hebûna ku dikulê de.

Roja ku hişmendiya însên rûnê û ew pirsên “Ez kî me?” “Ez çi me?” “Ez jî bo çi me?” ji xwe bike, êş dest pê dike. Însanê ku ji “Ez kî me”bûna xwe dest bi êşê bike, gaweke dinê nêzî xwe dibe. Bi vê nêzbûnê re îcar li çareyan digere ku karibe êşa xwe aş bike. Peyv jî alavine kêrhatî ne wekî alavên din yên ku dikarin êşê sivik bikin. Însanên ku bi piranî ji zimanê xwe diêşên, ji mecbûrî xwe diavêjin bextê peyvên û wan wekî melhemekê di êşên xwe didin.

Nivîskarî, kewandina êşan a bi peyvên e.

Nivîskarî, haybûna ji hebûna xwe, xwenaskirina destpêkê û xwetemamkirina derengmayî ye...

Ji bo civaka ku ji eyarên xwe hatibe guran û ji eyarê xwe hatibe derxistin derman peyvên şor in. Peyvên ku bi kulman xwê li wan hatine reşandin in ku gelek caran ji birînan re naşor in.

Zimanekî ku bi salan di bin girêza zemên de mabe ew ziman ne zimanekî paqij, zimanekî gemarî ye. Zimanê gemarî devê însên, devê însên jî dil û

mejiyê însên necis dike. Ji dil û mejiyên necis jî ew ê ne civakeke tahir, civakeke necis derkeve holê.

Nivîskarî, di destê xwe de “axa sor” gerandin e hinekî. Peyv bi peyv tahirkirina zimanekî ye.

Civakek ku bi peyvîne eşiyayî, derizî, şikestî û qop dan û stendina xwe bike, ew ê jî biêşê, biderize, bişikê û taliya talî ew ê qop bibe. Ji civakên qop ew ê kesayetên qop, ji kesayetên qop jî ew ê berhemên qop derkevin. Civaka me jî bi sedsalan e bi peyvîne qop derkevin. Civaka me jî bi sedsalan e bi peyvîne ku tehm û ruh û xwîn di wan de nemaye, dan û stendina xwe dike. Yan jî em dikarin bêjin ku bi peyvîne ku xwar hatine cebirandin, peyvîne ku di bin zexeliya peyvên zimanên din de wenda bûne, peyvîne ku ji derba xwe ketine û têra xwe qels bûne. Bi peyv û kesayetên qop civakek, ew ê karibe çiyî rast bi ser hev de bîne? Ew civak çi ava bike jî ew ê şopa lingên wê yê ku dikulê di pey wê re xuya neke ma?

Li civakekê bifikirin ku kesayetên wê, hezkirina xwe di dilekî ji derveyî gîyanê xwe de dijîn. Li civakekê bifikirin ku kesayetên wê qalikên birînan xelkê li birînan xwe diedilînin. Li civakekê bifikirin ku kesayetên wê ji zimanê xwe dest bi rizîne kirine. Li civakekê bifikirin ku kesayetên wê hebûna xwe di tunebûna hişê xwe de wenda dikin.

Di helwesteke werê de peyvên ku bi destekî hoste ve bînan niqurçandin, karin bibin darên bin çengî ji civakê re.

Nivîskarî, hinekî jî cebirandina derizandina civakê ye.

Ji welatê ku hebûna wî di hest û ruh û xewnên welatiyên wî de hatibe neqîşandin û tenê di wê neqşê de mabe re, derman peyvên şor in. Peyvên ku bi serê tiliyên jêkirî hatine nivîsîn in ku ew peyv gelek caran şinor in.

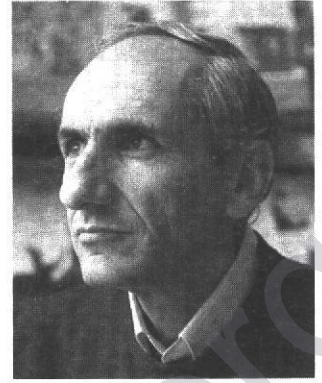
Şinorê welatekî heta cihê ku peyva wî derbas dibe ye. Ew şinor ne mecbûr e ku fireh û li ser hev be. Dibe ku teng be. Dibe ku belawela be. Lê divê peyv di nav wî şinorî de bi deng be. Divê ew peyv kêrhatî be. Olana dengê wê peyvê divê dagirtî û têr be. Heger ku wê peyvê ji şîrî heta pîrî hebûneke qerase dabe ahilê wî şinorî, ew şinor jî xwe welatek e. Na, heger ku peyv di wî şinorî de şîrkuştî û di çarpiyan de mabe ew ê ew şinor nebe şinorê welatekî jixwe. Ew ê bibe tişteki din.

Nivîskarî, hinekî jî bilindkirina dengê peyvê û bi

Nivîsa kurdî

Çiya MAZÎ

Li welatê ku şer û pevçûn û qir û qiyamet lê heye, nivîs dikare bi kêrî çî bê?

Ç.M: Nivîs dikare pir tiştan bike. Yên ku şer dikin li şer difikirin, li serkeftina wê demê difikirin. Lê belê yên ku li wan dinêrin, tevgerên wan bandora wan a li civakê û li giyanê mirovan û li axê dişopînin û fikrekê jê derdixin nişeyan dikin. Û wan nişeyan dikin wêje, ew wêje jî ji civakê re dibe hiş û ew hiş jî dibe hiş-mendiyeke mayinde.

Nivîsandina te ya bi kurdî çawa dest pê kir? Ji ber helwesteke polîtîk an jî ji ber pêdiviyeke hunerî?

Ç.M: Pêşiyê ji ber helwesta polîtîk dest pê kir. Lê dûre ji xweber bi ser pêdiviya hunerî ve dageriya û dom kir. Ango valahiya wêjeya kurdî û xwestin û hezkirina min a ji hunerê û giyanê min ez ber bi wê nivîsa wêjeyî ve kişandim.

Heke Kurdistan azad bûya te yê dîsa ji binivîsiya? Di nivîsandinê de rola bindestiyê çî qas heye? Nivîsandin dikare te yan jî me kurdan bike serdest?

Ç.M: Ku wextê min dest bi nivîsê kir Kurdistan hebûya; dibe ku min nenivîsanda, lê dibe ku hestên min wê demê ku aniha bûne helbest an bûne çîrok, dê bibûna penceşêr û di bedena min de derketina. Dibe ku ez bi xwe nehesiyama ku “çî me û çî dikim?” Ya ku hestên min kirin teknîk û li ser kaxezan rêz kirin halanên netewî bûn.

Heke ev nivîs û wêje ji gelekî re bibe hiş û bibe bîr an jî heke zanistiya lîteraturê wisa be, wê demê nivîs dê neteweyan bibe qada xelasbûnê. Ev ne bi awayê serdestiyê be jî, bi nivîsê azadî tê, lê belê yên bixwazin bibin serdest jî dikarin wê bi kar bînin. Divê mirov wêjeya devkî jî di qada wêjeyê de bihesibîne û wê jî wekî nivîsê bihesibîne û di nava faktorên xelasiyê de bibîne.

Dema ku tu dinivîsî, gelo dixwazî kî nivîsa te bixwîne? Tu dixwazî ji bo çî bixwîne, peyama te ya sereke çî ye? Profileke xwendeva-

nan a çawa tê ber çavên te?

Ç.M: Bi rastî ev jî li gor pêvajoya nivîsandina nivîskêr diguhere. Heke ev pirs di destpêka nivîsandina min de bihata kirin min ê bigota “ez dixwazim ên ku kurdîtiyê nizanin bixwînin ango yên ku rewşa netewa xwe nizanin.” Lê aniha ji ber ku di wî warî de serkeftin çêbûye û kesekî ku ji kurdî nehaydar nemaye, îcar ez dixwazim ciwan û mirovên li nakokiyên civakê asê mane bixwînin. Ji ber ku bi baweriya min likumandin û asêmana mirovan di quncikên civakê de ew zagon, pergala û hiyerarşiya feodal e. Êdî ew pergala û zagon (qaîde, qural, yasa) demode bûne û astengiyeke mezin in ji bo pêşketina takekesiya azad. Îro yekî feodal bi piranî navê biraziyê xwe nabêje û her tim bi “xwarzê”, “birazê” û “xalo” û “apo” dipeyîve. Ango ew kesê ku xwe di ser mirovan re digire, ew ê qurre (hilbet gelek kes ji hezkirinê dibêjin ne ew) yê ku naxwaze navê kesî bibêje, ew ê feodal an ê bi hişmendiya serdema eşîretiyê ye. Ji ber ku dema dibêje “xwarzê” ew bi wê peyvê xwe di ser wî re dihesibîne û yekser dibe amirê wî/wê. Di heman kêlikê de rê li ber wî kesê “birazê” digire ku fermana wî hukmê wî û erka wî red neke, yan hurmetê jê re bigire. Û dide hiskirin ku li gor peyva wî û fermana wî tevbigere. Ev psikolojî nahêle mirov bi navê xwe mezin bibe. Navêkî lê nake ji ber ku naxwaze ji wî pê ve kes hebe. Dema ku navê mirov û heyina mirov î kesanî tune be, taybetî û nêrîna mirov tune be, ku mirov xwe bixwe nikaribe birayaran ji bo şexsê xwe bide, azadî tune ye wê demê. Mirov bibêje “viyê hanê biraziyê Ehmed e” tiştêkî din e û mirov bibêje “ew filankes e” yan “Metîn, Elî ye” yan “Ferhat e” tiştêkî din e.

Ku ew kes ne azad be û navêkî wî tune be, civaka wî jî dê ne azad be û çawa ji wî re dibêjin “birazê an xwarzê” dê ji civaka wî re bibêjin “kurdên me” û ji axa wî re jî bibêjin “başûrê welatê me.” Îcar profileke ku ji van tiştan haydar an jî xwezgînê haydariya wan be, qiz û xortên ku li çirava feodal-eşîretiyê aliqîne û nizanin çî bikin, ên ku di wê çemberê de asê mane û nizanin dinyayeke din jî heye, yan ên ku zanin û piştgirî ji wan re çêbibe, dixwazim bibin xwendevanên min. Ango dixwazim kes azad bibe û kesên azad û

wan re nebûye paşxane, neketiye bîra mirovên wan. Ev ji bo wêjeyê wisa ye. Ji bo cûrenivîsên din pir kêmanî hene. Mînak wekî nivîsa bi zimanê kurdî ya siyasî, kême di dîrokê de. Heke ev hebûya ji xwe dê ji nivîsa wêjeyî re ji bibûya şemsiye û di bîra mirovan de veşarta û bibûya paşxaneyê netewa kurd. Ji xwe wisa bûya dibe ku azadiya kurdan ji zûde hatibûya.

Dilê te dibije kîjan nivîskarî/ê?

Ç.M: Ew nivîskarê ku xwestiye hişê mirovan bileqîne. Wekî Dostoyewskî.

10. Ji bo kesên ku nû dest bi nivîsandinê dikin, pêşniyarên te çi ne?

Ç.M: Ji ber ku êdî paşxaneya wêje û nivîsa kurdan ketiye rêyeke baş, ên ku dest bi nivîsê bikin divê haya wan ji vê paşxaneyê, ji van nivîs û berhemên ku

hatine holê hebe. Ji ber ku kes di dibistanên kurdî re nemeşiyaye û meş hê jî dîr e, ku mirovekî dest bi nivîsa kurdî kir an dest bi berhemekê kir divê ew bigere û bipirse “gelo berî min çi hebû, çi hatiye nivîsandin?” Heke haydarî tune be ku yê nû nebêje “di kurdî de kê çi nivîsandiyê, çiqas û kîjan demê nivîsandiyê?” Û bibêje “ev dinya ya min e, kes tune ye û tiştêkî kurdî tune ye berî min.” Wê demê dê pir bişid û di demeke nêzik de li bin guhê erdê bikeve û perçe bibe, ji ber ku, bin wî valahiyeke kûr e jî, dê pir jî biêşê.

Jixwe bi demê re pê bihese wa ye berî wî jî gelek tişt hatine nivîsandin ji û pê bihese ku, berî ew bê ser rûyê erdê jî tiştên hêja, berhemên ji yên wî gelekî xweştir hatine afirandin, wê demê dê pir fedîkar bibe û vegeer jî zehmet e.

Çi çima? Hasîp YANLIÇ

Çima nivîskar dinivîse?

Rastî mirov li ser vê mijarê dikare pir bisekine û pir rave bike. Ez dixwazim bi kurtasî ji we re qala meseleya xwe bikim . Ji ber ku her kes bi xwe dizane, her kes bi meseleya xwe dizane.

Min çima nivîsand?

Çima dinivîsim?

Ez yekî civakrev im (antîcivak). Ne yê civakê me. Nikarim hestên xwe bi hesanî ji hevalên xwe re, ji civata xwe re bêjim. Herî zêde ji hestên xwe sedî pêncî dikarim bînim ziman, hestên min ên ji sedî pêncî yên din jî di hundirê min de dimînin. Ji ber wê ye belkî, min dest bi nivîsandina wêjeyî û zanistî kir. Ji ber ku di hundirê min de tijî dibûn û min nikaribû van hestên xwe û van zanînan xwe li ba xwe, di hundirê xwe de hilgirta û veşarta, min avêt derve. Hestên xwe û zanînan xwe bi alîkariyayê nivîsê min der kirin. Kul û derdên xwe vegotîn.

Îcar ez çi dinivîsim; ez çîrokên li ser şoreşgeriyê û mijarên zanistiyê (pirtûka min a bi navê “Jimêyarî” yê derçûyê) dinivîsim. Ez dixwazim di vê nivîsa kurt de hindik be ji qala çîroknûsî û wêjeyaniya xwe bikim. Gava ez li xwe vedigerim ez dibînim ku di bingeha xwe de ez ji şoreşgerên azadiyê hez dikim û dixwazim di nav civakê de her tim qala mêranî û mêrxasiya şoreşgerên azadiyê bikim. Sedema min a nivîsandinê ev e.

Berî ez vê nivîsê binivîsim min ji çend kesan pirsî; ez yekî çawa me, hûn evîna min a şoreşgeran dizanin û hwd. pirs ji wan kir. Canik û camêrna wiha bersiv dan gotin ku; “*Te tu carî ji me re qala evîna xwe ya şoreşgeran nekiriye, ji ber vê jî em dibêjin ku tu ne evîndarê şoreşgerên azadiyê yî.*”

Van hevalên ku ev bersiv dan, çîrokên min nexwendibûn. Ji ber ku min xwe di nav civakê de veşartiyê, ji ber ku ez civakrev im ji ber ku ez nikarim bi hêsanî fikir û ramanên xwe vebêjim. Civak jî min ev qas nas dike. Gava ku min heman pirs ji yên ku çîrokên min xwendine kir, bersiva wan ev bû; “*Mamoste tu evîndarê çiyayan û şoreşgeran î, ev jixwe pir pir diyar e, her çiqas tu ji me re nebêjî jî.*”

Ez ji ber vê yekê dinivîsim.

Dinivîsim

Huseyîn GUÇLU

Mirov hebûneke noqsan e. Ji wê tim di nava lêgerînekê de ye lê digere, li xwe digere.

Lêgerîna xwerû heqîqetêke xwezayî ye, gerdûnî ye. Dikarin bibêjim her tiştê heyî di cewhera xwe de lêgerîneke ne bes dîtin û temamkirina wî dihesîne xwekêmdîtin enerjîya xwesteka xwe temamkirinê jî tîne bîngeha pêşketin, avakirin û afirînê ev taybetiya hebûnê ye.

Xwesteka temamkirinê kîngê di mêjiyê mirov de siftbûnekî dijî, hewl dide ku wê bi rê û rêbazên cûr bi cûr bide der. Pêşxistina lêhûrbûna xwe anîna ziman jî hin caran bi riya nivîsê çêdibe. Nivîs qona-keke bilêvkirina hest û ramanên ser esasê gerîna temamkirinê derketina holê ye. Nivîs di aliyê daxwaza xwe temamkirinê de lûtkeyeke ku razberiya ramanî şênber dike, hebûna xweyîyê lêgerînê mayînde dike.

Nivîs ji aliyê ve hewldana xwetemamkirinê ye, ku mirov di nava livbaziyekê de digere; ji aliyê din ve jî çavdêriya xwenaskirin, di xwe de derdornaskirin û vê naskirinê hizirandineke têrbûyî bi peykên tijî anîna ziman e. Xwenaskirin, xwe li derdora xwe dayînaskirin. P. Nerûda di şexsê helbestvanan de nivîskaran dişibîne mirovên ku qumaşên wan ji agir çêbûyî. Duman ji tiştê nivîsandinê ango cewherê nivîsandinê, bi dil û mêjiyêke agirî xweşewitandinê dixwaze ji mirov. Ev jî hewldanek e, xwe ji mirinê rizgarkirinê daxwaza nemiriyê ye. Mirov ji aliyê ve bi tîkiliyên zayendî domandina nîfşê xwe, ji aliyê din ve jî, ji aliyê fikr û raman ve lêgerîna bêmirinîyê. Bêmirinî jî di rastiya xwe da temamkirina kêmîdîtinê ye. Gor dixuye mirov di dewlemendiya nivîsê û sêhra wê de xwe gihandiyê ve daxwaza xwe.

Tiştê ku lêgerîna bêmirinîyê ya Gilgamêş heta îro me anî, nivîsa mîxî ya ser tabletan bû. Çiroka Îsîs û Osîrîs, Zerdestê ku ji xwedayan hesap pirsî, Baba Tahirê Uryan, Melayê Cizirî, Feqiyê Teyran, Ehmedê Xanî... yên ku lêgerîn, jiyîn, afirînerî û ustadiya xwe mayindekirin, heta îro jî dikin, dijîn. Ev zane û cihêbûn e, ev reh e ku, piştî ewqas pirtûkên helbestî pirtûka "li xwe mikur tîm ku jiyame" bi P. Nerûda dide nivîsandin. Nerûda gireke bijare ye di nav girê nivîskaran de.

Di wê baweriyê de me, ji bo nivîsandinê hin xalê hevpar hebin jî, dîsa dema nivîsandina her kesî de cudahiyeke jî heye. Ango sedemên nivîsandina kesên hin tiştê dişibin hey, hin jî her şexsî de cudatî heye;

her kes hinek jî di wê armancê de ye ku, bi naskirin û xwe dane naskirinê di nava rûbarê nemirinê de cihê xwe bigre, tevlibûna xwe çêbike. Eger kes rêya vê yekê di civakê de bibîne yê xwe di nav wê de îfade bike. Na eger di hewldanên kesî rêbaza xwe tenî de bibîne, yê di vî alî de hewl bide ku xwesteka temamkirina xwe pêk bîne. Lewra mirov ser esasên nakokiyên xwezayê çêbûye û bi livbaziya ji wir tê jî hebûnê didomîne.

Gelo ez çima dinivîsim? Pêşya ku ez pirsê bibersivînim dixwazim vê jî bibêjim; her çiqas hinek mirovan karê nivîsê ji xwe re kiribin pişe, dema xwe zêde didinê, gelemperî ji wan re tê gotin ku nivîskar in; ez nivîsandin û nivîskariyê bi xwe re sî-nordar nakim. Yê ku hay ji hebûna cudatiya xwe hene, hewl didin xwe nas bikin û bidin naskirin dinivîsin, ew jî nivîskar in. Nivîs jî ji bo wan navgîneke xwebilêvkirinê ye ew jî bi kar tînin. Hewl didin ku hebûnê ji aliyê her du pencereyên xwe ve çawa tê dîtin, bi siftbûna hest û mêjiyê xwe fêhm bikin û bidin fêhmkirin. Mînak; em şoreşger in û karê şoreşê ji xwe re esas digirin, lê em jî dinivîsin. Ha ji xwe re ha ji derek din re...

Kîngê pirsê "gelo ez çima dinivîsim" ji xwe dikim; li hemberî wê jî pirseke din dibe bersiv, "çima ez nenivîsim" Ji bo nivîsandinê hingê dinyayeke hincetên min hene. Lewre ez tîkoşerekî kurd im û nivê emrê min di nava vê tîkoşînê de derbas bûye. Dibe ji parçeparçebûna welatê xwe bigirim, dîroka gelê min a ku bi komkujiyên tîkîyîyîyê ve girêdayî û bi êşan hatî honandin. Çarenûseke bêyom, taristaneke mirov tiliyan dixê çavan, ew qas birketî. Ji aliyê din ve ji berxwedaneke bi heybet, hêviya rojên azad... Mirêsiya çiyayan bi serê xwe sedema nivîsandinê didin mirov; çiroka her zinarî û kendalî heye bi xwîn, xwêdan, bi evîn, mîrxasiyê hatî rê-sandin.

Okyanûsa êş û janê ya gelê min tê de dijî weke mahsiyekî xiyaneke û xwefiroşiya di şexsê Harpagos, Bako û Rêberan de bûyî remz.

Serobino bûyîna 30-40 salên dawî de di bin pêşengiya pêşewayê mezin de qewimî...

An jî xiyaneke hemdemî...

Mirov dikare bi sedan sedem û hincetan bibîne ji bo nivîsandinê. Yek tenê jî tune ye, ku mirov têr bike. Ev sedemên min gotin tev di hundirê daxwaza nivîsê de cihê xwe digrin. Ji xeynî van sedemên min gotin jî, bi dehan sedemên din hene ku li gor kes,

Mirov çima dinivîsin

Şerefxan CIZÎRÎ

Heger mirov tenê li bersiveke şexsî di vê mijarê de bisekine, wê ev mijar ji me re hîna ronîtir nebe û wê rê li nîqaşên bi ser û bertir veneke. Dîroka vê mijarê bi qasî dîroka mirovên ku dest bi nivîsandinê kirine, kevn e. Divê mirov bi hosteyî û metoddên dîrokî nêzikî vê mijarê bibe. Yan na wê ev mijar ji gelek aliyan ve nixumandî û xumamî bimîne.

Dîroka nivîsandinê, dîroka mirovantiyê ya herî li pêş e. Bi nivîsandinê mirovan ji xwe re bîrek kolaye. Bi nivîsandinê mirovanti ji qonaxekê derbasî qonaxeke nû bûye. Bi nivîsandinê re ragihandin û zanebûn hêsantir bûye. Ev dîroka ku em li vir qala wê dikin a me hemûyan e û pirsra “em çima dinivîsin divê bersiva vê dîrokê bi haweyekî resen bide.

Ji ber ku dîroka me, hebûna me ye, dayîka me ye û di xurcezîna dîrokê de nasnameya me, tecrube û rastiyan me veşartî ne.

Di vê mijarê de bersiveke şexsî dikare daxuyaniyeke ne durist be, ne rast be, dibe ku bersiveke jiberkirî be jî, yan jî bixwaze dilê hinek deveran xweş bike, şelafiyên bike, li gora modeya rojane be û ya kuraniya dilê xwe jî mirovan re nebêje. Em baş dizanin ku gotin, mikûrhatin û rastî di nava têkiliyên kompleks de ne. Her tiştên ku tînan nivîsandin û gotin ne rast in. Divê mirov şiyar bin. Bi taybetî mirovên rewşenbîr peywira wana ev e.

Formûleke sihirbaziyê ku bi carekê re ewrên reş û tarî ji hevdu belawela bike, di vir de tune ye.

Di van mijaran de gelek xebat û lêkolînên edebiyatzanan jî hene...

Ev jî tê zanîn.

Vêca bê ku em li ser wan mijaran gelekî hûr û kûr bibin, em dikarin wilo bibêjin; Kurdên me ev mijar gelekî nîqaş nekirine û haya wana jî baş ji lêkolîn, teorî û modelên ku li dinyayê hene tune ye. Mirovên me gelek caran biyanîyên vê mîrata entelektuelî ne. Di ber xwe de diaxivin û pitpitê dikin! Hebana xwe vala dikin lê tu encamên bi rêk û pêk ji axaftin û nivîsandinên xwe nagirin. Em dîsa her gav mecbûr dimînin ku em vegerin serî.

Ango taba Xelef çû bertelef!..

Yê ku nezan be, gelek tiştan korfeleqî dibêje, dîtinên bi tevahî tîne ziman û di cihê xwe de ji tebût nasekine. Diçe û tê, weke hêlanê ye...

Bav û kalên me dibêjin; ê ku zane zane, yê ku nizane baqê nîskan e!

Ji ber wilo jî pileya nîqaşên me gelekî ne bilind e û ev nîqaş zêde ber jî nadin. Ma tenê li gora krîte-

rên siyaseta rojane mirov dikare wan nîqaşan bi rê ve bibe gelo? Hinek jî me gelekî tiştên ku diyar in dubare dikin û tiştê ku xaltîka Hefso jî zane weke zanyariya nûjen pêşkeşî Kurdan dikin. Ew bi xwe nezan in lê bawer dikin ku her kes nezan e!

Di hişmendiya wan de derdora wan hemû gundî ne! Weke rewşenbîrên kemalîst ji jor de li mirovan temaşe dikin, lê ji bîra dikin ku ew bi xwe zarokên gundiyan in!

Ango gelek caran em dixwazin ku Amerîkayê ji nû ve kişf bikin. Lê xelkê biyanî Amerîka ji zû de kişf kirine birakê mino! Ango gelek ji me karên ber-telef dikin û xwe weke Qîtana Hemedanê didin nîşandan. Lê ji bîra dikin ku nîqaşên me di ser re ne û hîna jî xwîn û goşt negirtine.

Ev nîqaş gelek caran bersiva demê û rastiya welatê me nadin.

Em di cihe xwe de dihejmêrin û selawatan didin! Selawat li ser eynê Muhemed!

Ev rastî bi serê xwe psîkolojiyeke gelek biyanî ye û tu nirxên nû jî li zanyariya edebiyatê zêde nake. Li pîrsgirêka “çima mirov dinivîsin” tiştêkî zêde nake. Tiştêkî kevn, an nû yan bi wate jî ji me re nabêje...

Lê ji bo ku em bi kurtî di vê mijarê çend tiştan bibêjin, divê em çend tiştan zelal formûle bikin; derbarê edebiyat û hemû curê nivîsandinên hunerî de em dikarin wilo bibêjin; mirov ji bo mirovan dinivîsin! Divê yê ku ji bo teyrik û tilûran, dar û beran, kevir û devîyan binivîsin, berî hemû tiştî zimanê wan zanibin! Ma mirovê wilo hene gelo? Ango em dizanin ku di bingehe xwe de nivîsandin weke çalakî, çalakiyeke zimanî ye û ji bo mirovan tê nivîsandin! Ew mirov jî mirovên ku li teniştê min in, beşek ji min in, ji welatê min in...

Bi rêya çalakiya zimanî mirov dixwaze hinek dîtinan, hinek daxwaziyan, hinek pêşniyar û raman, zanebûn û tecrûbeyan bi mirovên xwe re parve bike. Gava ku mirov dîtin, raman, zanebûn û tecrûbeyên xwe bi mirovan re parve neke, ew nabin zanebûn, nabin raman, nabin dîtin... Ev mirov dikarin ji welatê me bin an jî ji deverêke din bin. Tiştên wan ê hevbeş mirovbûna wan e. Ew mirov ji xwediyê zimanekî ne, xwediyê welatekî ne, xwediyê pîrsgirêkên civatî û kesayetî ne û xwediyê hebûneke dîrokî ne, ev hebûn jî hebûneke mirovî ye! Çi tiştên ku mirovan elaqadar dikin, nivîsandinê ji elaqadar dikin!

Nivîsandin xîret e Îsmail DÎNDAR

Ez çima dinivîsim? Berî ez li ser bersiva vê pirsra ku gelek bersivên wê hene biramim, ez jî dixwazim bi-pirsim gelo ku pirs, “Tu çima dixwînî?” bûya dê bersiv di heman xalê de bigihîştina hev? Bi bawerîya min ku mebesta her du karan (xwendin û nivîsandin) gelekî nêzî hev e.

Helbet hemû hebûnên li ser ruyê erdê, bi awayekî diherikin coya jiyanê; tên û diçin. Di navbera vê hatin û çûnê de bêşik pêvajoyek pêk tê: Jiyan! Lê gelo jiyan dikare her tiştî vebêje, her tiştê di kûrahî û xewleyên dil û mêjiyan de derxe holê. Li vê derê ligel vê bikêrî û hunera pênuşê (nivîsê) ku dibe bivir û dil û mêjiyan dikole û piştî radixe ber çavan, wan tiştên ku ji ‘bîrên’ kesan derdixe, tavêje ‘bîra’ mirovahiyê, ku êdî ‘jibîrkirin’ li aliyekî ew dibin hebûna her mirovekî ji vê gerestêrkê. Ma tenê ev? Û gelek caran jî nivîs ne tenê tomarkirina rewş, bûyer û kirûyên pêkhatî, ne tenê parzinandina rabirdûyê ji hêla raman, rewş, civakî, derûnî, siyasî, aborî, olî û hwd. e jî, nivîs(wêje) di heman katê de, dikare bibe, daxwaz, raman, utopyaya jiyanekê, pergalekê jî ku bi riya berhemê mirov di hiş û mêjiyê xwe de, sinc û rewîsta pergala jiyanê ku dixwazin difesilînin û jixwe dirûtin û lixwekirin dîsa ji vîn û kar û xebata mirovan re dimîne. Eyn mîna berhema Yaşar Kemal a bi navê Sêbareya Çiroka Giravekê. Ku birêz Yaşar Kemal pergala jiyanêke mirovane ji netewe û çînên curbecûr li ser giravekê dihûne.

Ji vê berhema navborî jî derdikeve holê ku nivîs, lêgerîna li rastiyê ye. Ji bo hin kesan mebesta navdariyê, mebesta dewlemendbûnê be jî nivîsandin berpirsariyêke rewşenbîrî ye. Nivîskarên xwedî berpirsariyê, bi karê nivîsê dibine wîcdan û berdevkê bi milyonan mirov, wîcdan û berdevkên mirovên ku di jiyanê de nikarin xwe rave bikin. Loma nivîsandin xîret e, xîreta rewşenbîrî û mirovahiyê ye.

Her weha tê zanîn ku rewşenbîriya Îngilîz, Frensewî, Alman û Rûsan bi destê filozof û nivîskaran dirûv girtiye.

Bi riya nivîsê hevpariya dil û mêjiyên li her dera cihanê, di navbera kesên ku hev û din nas

nakin û ne pêkan e ku hev û din nas bikin pêk tê. Bi riya helbesta N. Hikmet Tanya û gelek kes bûne rêhevalên hev. Bi riya (bi xêra) Dostevskî (Sûc û Ceza) her kes dikare destê xwe deyne ser wîcdanê xwe, bi riya pênuşa E. Xanî mirov dikare di civaka xwe de Bekoyan bibîne, li dîroka kurdan a bêxwedî û kambax û her weha civaka kurdan û her weha li ser pîrsgirêkên siyasî yên her dem û dewranê bifikire, biaxive, bibehice... û ya herî girîng dersan bibîne, bixwîne...

Ligel van, weke ku di rewş û jiyanê nivîsbariya kurdî de jî xwe dide der, nivîsandin lihemberderketina bişavtin û windakirina zimanekî û her weha çanda neteweyekê ye jî. Weke birêz İsmail Beşikçi jî di nivîseke xwe de dibêje, li welatekî mîna Tirkîyeyê ku pergala dewletê dijminatîya her hebûna kurdîyatiyê dike, xwendina pirtikûke olî jî bi kurdî, şoreşgeriya herî mezin e. Lê li vê derê divê wêje bi berpirsariya mirovahî û şoreşgerî, hişmendîya li hemberî her cure neheqî, zilm û zordariyê bihûne. Ku nivskar berdevk û wîcdanê kesên bêzar be, divê hemû xerabiyên civakê û kesane jî derxîne ber çavan, ew dimenên ku jiyan bixwe nikare derxîne gastiñê. Divê perdeya li ser rastiyan hilîne. Dibe ku ev neheqî ji hêla kesên bindest ve jî pêk werin, dibe ku ji hêla desthilatdaran ve. Kar û peywira nivîskarê berdevk û xwedî wîcdan ew e ku her tim bi wêrekî tevbigere.

Bi tevayî nivîsandin lihemberderketina mirinê, lixwedîderketina jiyanê be, bi taybetî nivîsandina bi kurdî li hemberî pergala mêtînger û pişavkar rûmet e, xîret e. Tenê bi riya nivîsandinê, bi saya huner û wêjeyê çand û zimanên ku hatine jibîrkirin – yên ku desthilatdarî dixwazin û hewl didin ku bîne jibîrkirin- dikarin zindî bibin û bi pêş bikevin. Divê nivîskar xebatkar û xemxwarê ya qedexekirî, ya liberwindabûnê be. Mîna ku romannûsê Awusturyayî, Hogo Von Hofmannsthal jî gotiye, divê mirov westiyayê neteweyên ku bi carekê hatine jibîrkirin be. Zimanzan, kaskazan û kurdolog N. Y. Marr, di xebateke xwe de dibêje ku ‘Kurd sêwiyê di-

Ez ji bo şoreşê dinivîsim

Mistefa TUNCYUZLU

Ez dixwazim pirsra “tu ji bo çi û ji bo kê dinivîse” wekî şoreşgerekî, gerîllayekî, dilekî û nivîskarekî bibersivînim, lê berî wê dixwazim bi du hevokan bêjim bê nivîs ji bo min çi ye?

Nivîs, bi xwîna nivîskar a dibe hibra pênuşê ve neqîşkirina rûpelên spî ye, di heman demê de xwe kuştineke û ji xweliya agirê xwe, ya ku li ser rûpelan belav bûye xwe afirandin e û zewqa wê afirandinê bi xwîner dane tehmîkirin e.

Di serî de ji bo gerîllayekî/ê di dilê xwînerêkî/ê de bidim lîxistin û dilê wan xwîneran ji wan gerîlayên bin her dar û berên Kurdistanê tîrbek e re bikim wargehên nemir dinivîsim. Ji bo xwîner wî/wê gerîlayî/ê hîs bike: pê re bijî: jana neynokên tiliyên tîrbekolayî ku ax ji stêrkên wan re dibû xwe bikişîne û girtîna kurmên birîna birîndarekî/ê fêr bike dinivîsim. Yanî ji bo deşt û çiyayên xwe ve, gerîla bikim wêneyekî ber dilê her xwînerêkî/ê dinivîsim.

Wekî dilekî, ji bo xwe azad bikim û bi xwe azadkirinê ve rêya azadbûna mirov bi xwîneran bidin nîşandan dinivîsim. Di zindana bûye goristana zindiyar de nivîsandin berxwedan e. Ji ber ku zindan hatina sînoordarkirin, tiştê ku wan sînoran bi

mîrov bide qewastin jî nivîs e. Ji ber wê jî azadiya ruh cihê hemû azadiyan dadigire. Ji ber ku tiştê herî zêde gerdûnê hambêz dike nivîs e û gerdûnîti jî azadbûnê pêwîst dike, ez dinivîsim.

Wekî şoreşgerekî, tiştê ku ez kirim şoreşger dinivîsim, ji bo yên mîna min bibin şoreşger û hîn jî bi hiskirina şoreşgeran ve şad û bextewar, serbilind û serfiraz bibin dinivîsim. Tiştên ez kirim şoreşger jî bindestiya gelê kurd û Kurdistanê, bi hevrebûna bindestî û serdestiya di zîlamê kurd de, jan û kulên jina kurd, jiyaneke azad ji xeyalbûnê derxistin. Têkilî û evîneke azad ji xwezîtiyê derxistin û “xwezi” ya Ehmedê xanî li Kurdistanê azad pêk bê, dinivîsim.

Wekî nivîskarekî jî dixwazim van mijaran bi nivîsê bigihînim xwînerên cihanê. Dixwazim zimanê xwe ku hê jî ez ji bo wî janan dikêşim, bigihînim zimanê hemû xwîneran û di heman demê de bîrdozî û felsefeya xwe bi hestên bedew re bikim yek ku bi wê jeyê re bigirin reqseke bedew û mîna nermebayekî xwîneran sermest bikim.

Dîsa ji bo evîn û evîndariyê dinivîsim, ku mirov evîndar bibin. Ji ber ku di serdema pergala kapîtalîst a her tiştî kiriye madîyatî, hemû tîkiliyan li gor berjewendiyan pêş xistiye û mirov bê ruh kiriye de evîn şoreşgeriyek e, ji ber ku di evînê de serhildan û rapêrîn heye. Ji bo xwîner bizanibin bê evîn çawa dibe şoreşgeriyek û jin û mêran çawa azad dike dinivîsim. Ji bo bizanibin bê gerîlayek çawa hez dike, dilek çawa hesreta janbar li ruh bar dike, şoreşgerek evîna xwe çawa feda dike, dinivîsim.

Niha ji ji bo xwedîya van rêzîkin li jêr ya 17 salî dinivîsim. Ji ber ku ew bi hemû bedewbûn û zîrekbûna xwe ve nîrkeke ji teref vê şoreşê ve hatiye afirandin e.

Dema min dawîya rojnivîskê xwend ez pir xemgîn bûm û hemû şadî û bextewariya min jê girtî jî çû. Ji ber ku te gotibû ‘ez ê êdî nenivîsim’.. çima xalo çima? Çima cewîyê ruhê min çima? Çima parçeyekê ji her parçeyê min çima? Ez tenê bersiva wê ji te dixwazim. Rica dikim binivîse. Bêbêzarî, bêwestandin binivîse. Me ji xwe mehrûm neke. Ji ber ku tu pir baş dinivîsî û hestên xwe ji dil tîni ziman û bi şiklek bedewkar derbasî nivîsê dikî. Ji bo Nalîn, ji bo min, ji bo Dilanê, ji bo jinan, ji bo hemû mirovên tiyên azadiyê ne, binivîse.”

pêwîst e. Gava kes biryar da ku dê binivîsîne pêwîst e ku berhema xwe ji serî heta binî baş analîz bike. Hevoked jî li hev neyê ew berhem ji asta xwe ya berê dadikeve. Berhemeke baş bi matematîkê re di têkiliyê de ye. Divê nivîskar ne bi hestên xwe lêbelê, bi hiş û bîra xwe pênuşê rahije dest. Nivîskar heger karibe bi pênuşa xwe û heger karibe aqilê xwe bi pênuşê re bike yek, dê berhemeke hêja derkeve holê. Lê na, nivîskar nizanibe ku çi dinivîsîne, nizanibe ku wê dawî ango navîn û naveroka berhemê çawa be, dê berhemeke xerab derkeve holê. Kesên wiha bê armanc û bê mebest heta ku pênuşa xwe kedî nekin, divê pênuşê ji destê xwe bi-avêjin. Nivîskarên bê armanc û bê mebest nolani pêlên deryayeke har e. Ma ne O. Pamuk nabêje, *“Ji bo min raza nivîskariyê, ne di îlhama ku hatina wê nediyar de, lêbelê di eks û sebrê de ye.”* Her çî qas hin nivîskarên Kurd bibêjin, xwendevan ji nivîskêr bêhtir dixwînin jî, ev tiştêkî normal e. Çawa ku karê nivîskar nivîsandin be, karê xwendevan jî xwendin e. Nivîskar bêhtirî dema xwe bi nivîsandinê, xwendevan jî bêhtirî dema xwe bi xwendinê derbas dike. Nivîskarên ku di vê de nenormaliyekê dibînin jî divê dev ji van gotina berdin.

Roja ku min dest bi nivîsandina Kurdî kiribû hebû, û roja ku min xwest bibim nivîskarê Kurdî... Tê bîra min, pirtûkxaneyê kekê min hebû. Kekê min bi her vegera ji Enqereyê ve, ku li wir di zankoyê de bû, bi çenteyan pirtûk dianî. Ew cara pêşîn bû ku min leqayî pirtûkên Kurdî hat. Temenê min li dora sala nehan wan bû. Wê demê min leqayî navê Cegerxwîn, ku berî wê jî min navê wî bihîstibû hat. Min çend helbestên wî xwendin. Ez nizanim navê helbestê çibû, lê ji ber ku hevokede bi Tirkî jî di helbestê de cihê xwe girtibû qet ji bîra min nedîçû. Ez dikarim bibêjim ku, piştî wê xwendina helbestên Cegerxwînî, heta pola heştemîn min ji du sê pirtûkan pê ve tu pirtûk nexwendin. Xwehên min pirtûkan dixwendin, û kurteya pirtûkên dixwendin ji min re vedigotin. Gava biçûk bûm min bi zorê dişandin dibistanê. Min nedixwest pirtûkan jî bixwînim; lê kêfa min ji guhdarîkirina çîrokan re dihat.

Di pola heştemîn de bûm. Hinekî jî bi han dana mamosteyê min ê zimanê Tirkî re min dest bi xwendina pirtûkan kir. Û ji wê salê heta niha –niha li lîseyê sala min a dawî ye, pola duwanzdemîn.- min xwe li nivîsandin û xwendina Kurdî kûr kir, hûr kir. Min bi ser serkî xwe li tixûbê zimanê qedexe, li Kurdî diqeliband. Û her gava ku min diçû li pêşberî pirtûkxaneyê disekinî, min li xeyalên xwe siwar dibû û xeyalên min jî min dibirin deverine dûr, kûr û teng. Her cara ku min ji refan pirtûkekê

dikişand û dixwend, min xwe êşandî his dikir. Mîna pelên pirtûkekê bi pêl dibûm. Bi vê êşê re jî min dizanibû dermanê min pirtûk in. Di pirtûkxaneyê de bi sê zimanî, herî kêr hezar heb pirtûk hebûn. Min carinan radibû yeko yeko pirtûkan dihejmart û bi her hejmartinê re jî min biyografiya nivîskaran û nivîsên li ser berga pirtûkê dixwend. Bi her xwendineke baş re min çêr û dijûnan li nivîskarî digirt. Van nivîskaran min diêşandin, ev êş jî min li Kurdî sor dikir. Pirtûkxane; hêlîna çivîkên baskîkandî ye. Her çiqas min xwendina pirtûkên hin nivîskaran di nêvî de hiştibe jî, min gelek caran xwe bi xwe kul kir û bi ser xwendinê ve çû. Min dizanibû ku pirtûkeke di nêviyê xwendinê de ji dest bê avêtin li nivîskarê wê pirtûkê tajangek e. Lê ev pirtûkên min ji dest xwe avêtiye yan wergera wê qels bû yan jî fahmkirina wê dijwar bû. Lê weke me got, pirtûk ne ji bo avêtinê ye; ji bo xwendinê ye û jî xwendinê re jî serêşandinek divê. Min nedixwest jiyana xwe di bin jiyana hin kesan, nivîskaran de bextewar bikim. Min nedixwest bişibim wan jî. Belê, min di serî de dizanibû ez ê binivîsînim; û min dizanibû ez ê rojekê van rêzan jî binivîsînim; armanc hebû, armanc...

Jiyana min a Kurdî gava ez di pola heştemîn de bûm bi çîroka “Evdalê Zeynikê” dest pê kir. Min di Kurdî de pirtûkên çê jî û pirtûkên xerab jî dît. Lê bi qasî ku min zewqê di Kurdî de distend, min di tu zîmanekî din de nedistend. Hevîrê min bi Kurdî hatibû meyandin. Kes hevîr du caran nameyîne.

Ji min re digotin, tu yê bibî derhêner. Min bi çavê duyemîn li derhêneriyê dinihêrî. Min bi xwe digot, “Ez bibim derhêner jî ez ê binivîsînim.” û min senaryoyeke bi Kurdî nivîsand jî, lê belê min paşê wan pelên ku senaryo tê de nivîsandî jî lénûskê qetand û avêt. Gava kekê min careke din got tu yê bibî derhênerêkî hêja, min bi xwe negirt û gotê: “Ez naxwazim bibim derhêner, ez dixwazim bibim nivîskar.” Min fedî kiribû..

Min bi Kurdî dinivîsî; ji ber ku ez Kurd bûm. (Her çiqas hin nivîskar navê xwe bi Kurdî lê zimanê xwe bi Tirkî biqîrin jî; çî qas bibêjin em rewşenbîrên Kurd in û nizanibin çend gotinan bi Kurdî binivîsînin; nivîskarên ji ber ku Kurdî ji bo wan pênc qirûş nake, dest bi nivîsandina Tirkî ango zîmanekî dikin û nêviyê xwendevanê wan Kurd in, divê çend gotinan li ser rewş, çand û wêjeya Kurdî jî nekin. Bila baş bizanibin ku ne navê wan, lêbelê şopa sola wan jî dê di tixûbê Kurdî de derbas nebe.) Çawa ku E. Xanî *“Da xelq-i nebêjîtin ku Ekrad / Bê me’rifet in, bê esl û bunyad”* Mem û Zînê bi Kurdî nivîsandibe, ez jî ji bo ku kes nebêje “Kurd e, lê hîn nizane bi Kurdî binivîsîne” bi Kurdî dinivîsînim. Ez ji bo dê û bavê xwe dinivîsînim. Ez ji bo Kurdan, ji

Serketin

Osman PLATÎN

Demekê ji alema ajalan beqên afirandiyên şîrîn, di nav xwe de pêşbaziyekek li dar xistine. Pêşbaziya ku armanca wê derketina girek bilind bûye, gelek beq ji wek temaşevan beşdar bûne. Ji temaşevanan tu beq, her wekî guman nedane ku pêşbaz derkevin girê bilind, bi zena "Hevalên me yên belengaz, hûn ê qet sernekevin, dev ji vê sewdayê berdîn." awaz vedane. Encama van qajînên temaşevanan pêşbazên ku ezma xwe winda kirine yeko yeko dev ji pêşbaziyeke berdane. Bi tenê beqek, bi eksa hevalên xwe yên hêvîyên wan qediyane, di encama hewl û xîretek mezin derketina gir de biserdikeve.

Hevalên wê yên din ku heyirîn mane, meraq kirine ku vê têkoşînê çawa qezenç kiriye. Nêzî cem beqa qezençkirî bûne û "Tu çawa serketî, sira vê serketinê çi ye?" ji wê pirs kirine. Lê mixabin tu bersiv nestandine.

Çimkî beqa ku pêşbaziyeke qezenç kiriye kerr bûye

...
Werin em ji alema ajalan ve-gerin alema însanan taybetî ya Kurdan. Ji şibandina me ya ji ajalan hûn ji niha ve pêşbinîyên xwe biavêjin derekê. Di dîroka me de çend serîhildan hene ku bi bedbîniya mirovên me têk neçûbe. Gelo hê ji berdewam nake? Hinek li derûdora xwe binihêrin bi baldarî. Hûn ê bibînin ku beqên ezma mirovan dişikînin û didin winda kirinê çiqas pir in. Li kolanan, li kovaran, li malpe-
ran, li televîzyonan, li rojnameyan û hema hema li her kêlîya jiyane hûn bixwazin hûn dikarin wan bibînin. Dema ku we çavdêriyê kir berê dûrbînê bidin xwe jî dibe ku hûn jî ji nexweşiya bedbîniya kurdan par girtibe.

Barê li ser milê kurdên me yên bîrbir ne barekî sivik e. Îro li hemû cihanê binihêrin û bibînin ku gelo çend gel wek gelê me kurdan stûxwar û stûxwarî bûye qedera wan hene? Pir serê xwe neêşînin hûn nabînin. Em pir dûr neçin em li dîroka xwe ya vê sedsalê (1900-2000) de lêkolîn bikin. Em ê bizanibin ku çi hatiye û çi nehatiye serê me kurdan. Însan faniye îro heye sibe tune ye, em ji bo ziman jî

dikarin bêjin îro heye sibe tune ye? Bawer im em hemû bi hev re dibêjin NA. Dema ku em difikirin kurdên me yên pêşeng, xebatkar, ronakbîr û nivîskar çiqas pir in lê ji nexweşiya me ya bedbîniyê di nav zeryayekê de dibin dilopeke avê. Pedivîya me kurdan herî pir bi mirovên pêkhatî û wêrek heye. Ew bedbînên malxerab nahêlin mirovên wiha xwe derxin pêş. Saziyên me yên çandî, hunerî û siyasî gelek in. Em çiqas li wan dibin xwedî? Ha em bêjin hûn ji siyasîyê ditirsîn hûn nikarin biçin saziyên wiha, kerem bikin birano/xûşkno werin saziyên me yên çandî û hunerî jî hene. Hey! we naxwin. Divê em wek beqa serketî kerr bin ji gotinên nexwaz û bedbînan. Divê herî pir em xwedî li Kurdîderê/an derkevin. Çend kes, li mala xwe li ser zimanê xwe xebat dikin? Çend kes kurdê ku bi tirkî diaxive hişyar dikin? Çend kes li mala xwe pirtûkên kurdî dihewînin û hwd... Em dikarin pirsên "çend kesan" dirêj û dirêj bikin lê çi heft e ku ew ê

van qarînen min tenê yên ku kurdîhez in bibihîsin. Yên ku dengê min dibihîsin ez û wan yek in. Wek ku ez herdem bala mirovan dikişînim ser Zimanê Kurdî û dayika wê ya fermî Kurdîderê dengbirayên min jî ez bawer û hevîdar im bi vî karî serê xwe diêşînin û wê biêşînin. Xurtkirina Kurdîderan wê bibe derman ji mere. Divê em gelek bixebitin, rojên xwe bikin şev û şevên xwe bikin roj bêsekin ji bo rizgariya zimanê xwe hewl bidin. Dibe ku ez û dengbi-

rayên min, em ê dengê bedbîn û xemsaran bifetîsin. Û li girê bilind ala xwe biçikînin. Ancax wê demê ew ê tîbûna me ya serketinê bişke. Çi xweş gotiye Şêx Ehmedê Xanî "Çi bikim qewî kesad e bazar / Nînin ji qûmaşî ra xerîdar". Gotina şêxê min rewşa me xweş dide diyar. Lê bila tunebe bazar û xerîdar, Ez ê binivîsim bi kurdî heta bimîne dilopek xwîna min a herikbar. Û dînek wek dînen farqinê derketiye divê tu çima, çawa û ji bo kî/ê dinivîsi? Heyrano, ez ji bo xwe dinivîsim ne ji bo tu kesî. Çimkî ez jî rêhevalê beqa kerr im weyy.

Ji deman serdemek, li serdeman hêzek, wek neteweyî
 Kî ye **Çemşidê** li ser textekî rûdine, key û keyanî çî ne
 Azadî bi rê dikeve ji **Çiyayê Demawendê** de, tê **Babilê**
 Him serhildan in, him serkeftin û mîhrîcan in bi tavan
 Û me wê rojê, bi av û çemên xwe, **roj** aniye ba gelan!
 Qral kî ne, em in ên ku bi heftan direngînin **Ekbatanê**
 Bextên wan deran in: ne **Dehaq**, ne jî **Kawa** kê m bûne
 Pelên salnameyan jî diqedin di bin karên wisan zor de
 Soz, bi qewlên gotinan in, siwarên eşîrî ne yên ku tên,
 Êl bi êl, qebîle bi qebîle; war bi war, dever û herêm in
 Xilaf tê de nîn e; em li ku hene, li wir serhildan çêdibin!

Kîjan xwenezan dibêjin ku li berî me, tu tişt tune bûn
 Lê belê pirsên pêr û duh ên rêxistin, îro jî bi sêyr in,
 Sehne vedibin, sehne tên girtin ku li herikînên me ne!

Belê, em in **Dijle** û **Ferat**, ew tarîx xistin koçên salan!

Dibêjin, mêrxas û gernas in, wek şêran radibin hevdu
 Deng didin li qadan, şeqeşeq û şingêşingên bi hespan
 Şervan û siwarî ne: bi şûr in, bi mertal in, bi tiving in!
 Tof û tofan in: dem bûn, ew ketin; dem bûn, em ketin
 Ew parastinên me yên rewa vala derdixe: bê yekîti ye
 Û **ezbûn, tubûn, ewbûn** in; ku bibin **embûn** bi tavan
 Perde tên girtin û vekirin: li şûnên wan, pelşîrîn hene!

De nebêjin, lehiyên xwînê ne yên li wan deran dirijin
 Zû yan dereng dê bên ew rojên ku gel li benda wan in!

Em in ên ku **Dijle** û **Feradî**, ked û kerban dikin kulîlk!

Tu kes ne wek erdnîgara me, serbixwe û berhingar e,
 Yên ku serî hildidin, bes ne serbazên xwezaya wê ne
 Û yên ku bi tavên berê sergewaz dibûn, li pêş me ne!

Careke din, em xwe didin rê û rêçên xaka çarparçeyî
 Gulberfîn çandin çend caran li qontarên **Çiyayê Agirî**
 Em in ên ku bi gulan, pêşwazî dikin xwediyê kedan!
 Em di sa xwe berdî ji bakur de herêma **Gola Êrmiyeyê**
 Û gul danîn li qadan hetanî sînoren êrdîmên deryayê.

Em in kulîlkvanên li pêlên dengvedanên çaxên wan!

Gulevînan, gulhêviyan û çavlêmayinan ber hev dikin
 Heger bawer nekin, em ê bêjin şûnwarnas û hekîm in
 Şûnwarderdan, kulîlkjanan, kulîlkêşan derman dikin!
 Eger qîma xwe hîn pê neanîn, em ê bêjin ku şivan in,
 Li şivantiyê digerin mînanî **Cembelî** diçe **Qerejdaxê!**

Şîn û loma lê negerandin, me dan ber dilên evdalane!

Dibêjin ku şûr, kawdanên xwe nabirin, lê bi kul dikin
 Kulên berxwedan û têkçûnên wan êlan, bi çend alî ne
 Gelo wek hev dibin emr û encamên eşqên warên me!

Sond

Îlhamî OZER

newroz
newroza bi pirsgirek û doz
û bi hêz û hoz
ji te re soz

heta ku
erd û asîman bi hev nezeliqe
dê ev ala têkoşînê
li her şênayî û şînê bê aliqandin

heta ku
xwêdana agirê te sar nebe
û ji armîştî te re
êvar nebe

û heta ku
hêsirên rojê
nebe dermanên mirovahiyê
û xwêdana bextewariyê

wek pêvek
em dê her xeml û xêzê
bikin ekl û çêja sewt û awazê
û bibêjin, “şewq û ronahî ji te
dizê...”

newroz
newroza bi pereng û koz
û ezîz û pîroz
ji te re soz

heta ku
roj û şev
nerin dest û rûyê hev
û ji bo tarî û ronahiyê bi hev nek-
evin

heta ku
li asîmanê mêjiyê me
di çavên stêrkên kor de
findên dev bi mor vênekevin

û heta ku
hemû stêrkên asîmanan
nebin kevokên zimanan
û di siya birûskan de ranekevin

em dê bi sed hezar
ziman û zar
û bi wê sewt û awazê:
bibêjin “agir û tîn ji te dizê..”

Wate

Azade KESKÎN

li ser eniyê min xwêdaneke bédeng
bêriya bayekî bi deng dike
û li ser qelşên rûyê min birîn kûr in êdî
çavên min di/mij/in
laşê min wek xeyalek hişk û biring
bangeke germ
mahane li pêş min rêz dibin
şîretek bi qedr û qîmet di nav lêvên wî de
kefên destan şil, bêhnvedanek!
a li wir e
germahî, xwêdan, rê û çend peyvên
....çend peyvên bê wate

çav bi wî rewşa wî ket, hem bi meraq hem jî bi hêrs ji wan pirsî; "Zaroyên mala xalê min ên neşareza, vê şeva ku çav çavan nabîne û ji serma gur ji qula xwe dernayê hûn derketine li çi digerin çavên min?!"

Piştî xwarina paşivê û piştî ku fahm kirin havênê mihên wan di nav pezê wî de tune ne rabûn xatir ji xwediyên malê xwestin, piştî stûyê xwe xurandî û dan ser rêya gundê xwe. Her çiqas Seîdê Selmê ji wan lavelav kir ku wê şevê bibin mêvanên wî, wan bi ya xwe kir. Ma carekê gotibûn na, îja miqersiya wan dihişt ku li wir bimînin?

Li gor şîretên Seîdê Selmê di ser pirê re derbasî aliyê din bûn û di riya zift û qîrê de rêya xwe berdewam kirin. Gava gihaştin gund dikên serê sibehê bang didan. Li ser pêjina wan Bedriya ku çavên wê ji bêxewî werimibûn û li rêya wan qerimibûn bi lez xwe bera ber deriyê hewşê da û çû pêşiya wan. Bi dengêkî şewat; "lawo ma hûn li ku man? Bila mî bi qurbana we bin. Cehnema wan kirî. Ma we yê xwe li ser wan bikira?" Got û berê xwe bi hev re dan hûndir.

Ji bilî Şêxo gişan çavên xwe hinekî germ kirin. Lê kuxika kambax nedihîşt xew nêzikî çavên Şêxo bibe.

Bi şeveqê re Cuma û Xidir rabûn dîsa berê xwe dan çolê û li mihên xwe geriyên. Lê weke şevê din ne tarî bû. Dîtina mîhan êdî pir rehet bû. Gava gihaş-

tin serê Newala Eto, mihên wan li ser bendera piştî şikefta ku şevêdî xwe lê germ kiribûn diçeriyên. Mihên xwe dan pêşiya xwe. Birin bera nava pezê ku li Newala Qoriye diçeriyên dan û berê xwe dan malê.

Di ser wê şeva reşehyê de sê meh û nivên tekûz bihuribûn. Bi qasî pereyê pêncî mihî xistibûn devê bijîşk û siwareyan. Lê havênê başiyê li Şêxoyê reben xuyanî nedibû. Her ku diçû ji roja din xerabtir dibû. Şev jê re ne şev, roj jê re ne roj bûn. Bi saxî di gorekê de bû. Rewşa malbata wî jî ne kêmtî wî bû. Giş li ber diketin. Lê tiştêk ji destê wan û ji destê kesî jî êdî nedihat. Di wan rojên biharê yên xweş de gişan êdî rojên wî dijimartin. Di biharê de ji xweşiya biharê mahrûm diman. Wan tenê bêhna mirinê dikir. Bêhna kulilkên ku li Mişrextewîl vedibûn nedikirin.

Rojeke ku baran bi çipikan dibariya di mala Şêxo de dengê qêrîn û hewarê digihîşt erşê Xwedê. Êdî diyar bû ku nan û avê wî li ser rûyê erdê nemabû. Diya wî Wesîla kurê xwe Şêxo yê ku mîna çavekî seriyên bû radestî goreke di goristana dawîya gund de kir. Êdî ew bûbû kurê gorê. Êdî ew bûbû ji malbata goristanê. Ciwaniya wî û kulilkên Mişrextewîl bi malbata wî re li ser digiriyên. Stêrkên wan tevî stêrkên çipikên baranê dibûn.

Pêşaneyên wêneyan Nesrîn NAVDAR

Min berê xwe da pêşanyeke wêneyan,
Li welatê xwe.
Bi hêviya ku di çavên dayikan de
dîlana dilşadîyê bibînim
û di hembêza hezkiriyên de
destegulên evînê bêhn bikim.
Bi hêviya ku dengê kenê zarokên ku ji hêla bavê
xwe ve
di hêlekanê de tîr hejandin bibîzim
û aramiya di rûyê kal û pîran de bibînim.
Min berê xwe da pêşanyeke wêneyan.
Bi hêviya ku dîmena xwezayê keskesor,
gund û bajarên şênkirî bibînim.
Min berê xwe da pêşanyê.
Bi hêviya ku di dilê xwe de
evîna ciwanan,
kêfxweşiya dayikan,
bextewariya bavan,
kenê zarokan
û aramiya kal û pîran
hîs bikim.
Di pêşaneyên wêneyan a li welatê xwe de

gav bi gav geriyam.
Di her gaveke de hêviyê min şikest!
Li ber her tabloyêke dilê min ricifi!
Di her wêneyêke de kezêba min şewitî!
Di pêşaneyên welatê min de
dayik di erdê de dihatin kaşkirin,
ciwan di xwînê de...
Çavên zarokan ji piştî caxên hesinî diçerisî...
Kal û pîr li warê xwe digiriyên.
Xweza bi dar û ber,
bi gund û bajarên xwe ve reş û tarî...
Di tabloyên di pêşaneyên welatê min de
mirovahî fedîkar,
demokrasiyê vik û vala,
edelat xwenenas,
azadî baskîkeştî diman...
Û wek generalê di pêşaneyên Pîcassoyî
Generalek jî tunebû di pêşaneyên welatê min de
Ku dema pîrsa çêkera/ê van tabloyan bike
wênesaz bibêje tu yî!
Çêkerên van tabloyan tu bi xwe.

lê mêze dike ji xeml û xêza wê ya kevin pir hindik tişt dibîne. Wekî tê zanîn remza Cizîrê keleha wê ye. Keleha Cizîrê di warê endazyarî de keştiyekê tîne bîra mirov. Jixwe me gotibû di demên kevin de bi kanalên avê yên cemê Dicle hatibûn Kêşan, bajar xistibû dirûvê giravekê. Lê îro tenê di aliyê bakur re av diherike. Ligel ku mîmariya wê ya kevin xera bûye û bi zeman re keleh rûxiyaye jî, lê di dema bi baldarî lê bê nihêrîn hîn jî ji mîrateya wî ya kevin mirov dikare gelek tiştan bibîne. Li rojhilat û rojavayê du deriyên kelehê hene. Ev derî mîna nimûneya keştiyê temam bike bêrikên wê tîne hizrên mirov. Ji deriyê rojava (topkapî) niha tenê xirbeyek li cî wê maye. Deriyê rojhilat jî kemberiyên serderiyê wê xera bûn e lê milderiyên dîwêr xwe ser digirin, hîn sexlem in. Dirêjehiya kelehê kîlometre û niv tê hesibandin. Ji ber ku teşeyê keştiyê de ye keleh, firehî û dirêjahî cî bi cî tê gûhertin. Li aliyê qismê başûr firehî kîlometreyek e, lê her ku dîwar ber bi bakur ve pêş dikeve, ev rêje dikeve. Heta digihe seriyê bakur ev rêje heta 200 metreyî dadikeve. Her çiqasî yê mayîn bi temamî ji kevirên bazalt hatibe nijîn jî, kevirên spî jî di nav de tê dîtîn. Bilindehî çardeh; firehî jî du metre ye. Sê birçên kelehê hene. Birca li seriyê qismê bakur, jê re Belek tê gotin. Gelek nivîs û pişpişandin ji ser dîwarên suran hatine çînkirin. Ev nivîs û pişpişandin niha jî ronahî li ber dîrokê vedikin. Lê bi zeman re hinek cî di bin axê de mane. Bi vê re gelek binesazî û berhem jî di bin axê de wînda bûne û niha jî di rewşa kavilî de ye. Lê li cihen mayîn niha jî gelek turbe, mizgeft, medrese û berhemên dîrokî tene dîtîn.

Hz.Nuh, ku li gorî rîwayetê wekî bavê mirovatiya duyemîn tê pejirandin û mîna efsaneyê Mezopotamya tê jimartin. Ji bo Cizîra Botan wateyekê wî ya taybet heye. Piştî Tufana Nuh a mezin, keştiya wî li bejahiya çiyayê Cudî hatiye rûniştin. Dîsa li gorî rîwayetê sazîkirina jiyana nû jî li ser wê axê hatiye destpê kirin. Nuh pêxember li ser vê axê çûye ser dilovaniya xwe.

Di vegotina dîrokzanên misliman de, bajarê Cizîrê; piştî Tufana Nuh jiyangeha duyemîn e. Navê wê yê wê demê Kazarta Kartay- Gazartu Bakartda bû. Sûrên Cizîrê di dirûvê keştiyê de ye. Turbeya Hz.Nuh li vî bajarî ye û di hemem demê de piştrast kirina rîwayetên heyî aşkara dike, her wiha Hz. Nuh jî li vî bajarî jiyaye.

Turbeya Hz.Nuh di bin mizgefta Nuh Pêxember de ye. Jêzermîna ku qebra Nuh lê ye, teng û dirêj e. Tê de tenê ciyê nimêjê û cihê mîhrabê heye. Tam di nîvekê de li ser kevirên spî ji rengên şîn û sor motîfek ber çavan dikeve. Di sala 1997'de mizgefta Hz.Nuh ji nû ve hatiye veherandin. Xaniyên li

hawîrdor jî hatine xerakirin û bi wî awayî qada mizgeftê hatiye fireh kirin. Çiqasî li gorî reseniya wê hatiye çêkirin nayê zanîn. Lê dîsa jî avaniya nû avaniyek xweş e û berbiçav e.

Di hewşa mizgefta Nuh Pêxember de turbeyek bi navê "seriyê jêkirî" heye. Li gorî rîwayetan di artêşa mislimanan de kesekî bi navê Muhemed, heft şev û heft roj bê serî şer kiriye û piştî miriye li wir hatiye defîn kirin. Ji bo vê yekê ev nav lê hatiye kirin.

Di sala 1954'an de Alfred Flabil li mevkiya Girê Reş dema bi mebesta xezîne kolanê dike, peykerekî û tabletekê dibîne. Li ser peyker û tabletan ligel nexşeya Cizîrê hinek deman gelek nivîs û pişpişandin hebûn. Ev berhemkurahiya dîroka Cizîrê destnîşan dike. Lê mixabin pir î jî van berhemên ji çavkariya wê hatine qût kirin û ji kevnargehên (muze) biyanî re hatine rêkirin. Peykerekî ku xwedî dîrokek 4000 salî ku li bakurê rojhilat yê Cizîrê dima, di sala 1956'an de birine Emerîkayê. Ez bawerim ji bo talan kirina berhemên dîrokî yên vî bajarî ev mînakek balkêş e.

Dîsa di sala 1981'ê de li mevkiya Deriyê Rojhilat xebateke bîr kolanê çêdibe. Di vî xebatê de daneyên balkêş hatine bi destxistin. Ji metroyên nozdemîn û pêda di teşeyê niv heyvê de bi kurahiya sêzdeh santîman qewerek tê dîtîn. Di vê nawîsa nû û veşarî de kûzên hundirê wan tije zift hatine dîtîn. Ew jî diyar dike ku di zemanekî de li bajarê Cizîrê hîncan zewreqên mezin û hwd. dihatin çêkirin. Di bin ewqasî kurahiya axê de dîtina berhemên wiha dîrokî û çandî, dide nîşandan ku di binê kelehê de hîn dîrokeke veşartî û nehatiye kifşîkirin heye. Berhemên ku ji babelat û şeran mane li hawîrdorê Cizîrê hatine dîtîn. Ev, ihtîmala ku beriya tofanê jî jiyayî li vir hebûye, xurt dike. Lewma zanyarên li ser jeolojî û arkeolojî lêkolîn û xebat kirine jî vê yekê piştrast dikin ku felaketekî lehiye û bagerek mezin rabûye.

Deriyê deştê yê kelehê, li Pira Deştê vedîbe. Niha xerabayî ye û di rewşeke xerabe de ye. Gel ji bo odayên li hundir Meşet Elî dibêjin. Berê li vir bi mermerên ji rengê qehweyî berdînivîsek hebû. Lê ev nivîsek di sala 1881'ê de wînda bûye. Li ser nivîstekê di derbarê zagon û rêzîknameyên wê demê de pir cure nivîs hatine xwendin.

Wekî ji destana Mem û Zînê jî tê zanîn, zindaneke kelehê jî heye. Dîwarê zindanê bê kumbet in. Li ser milderiyên wê yên daketin û rojava bi figûrên ku dişibin kevilên kuviyan hatine arastin kirin. Her çiqasî bê gotin di zemanê xwe de di vir de pût hebûn, lê li paş tu şop nemane. Xerca keviran ji ber ku ji guleyên helandî hatine çêkirin, avaniyek bimîrê e. Di heman demê de zindana ku Mem ne-

Albûma kuştîyekî

Hoşeng OSÊ

1

Kelecana şewekar, weke çûkek ji ber ba û baranê bipirpîte bû.
Li aliyê çepê, daristanek, ji ber qolincên zayînê, digirî.
Li aliyê rastê, kalemêreke zer bi jineke şîn re radizê.
Li paş xwe ne dinerî...
Bê çawa ba, diranên xwe qîç kirin...
Û du kûçikên kef bi devên wan ketine, dirên.
Xayinek kêra xwe tûj dike û çavên xwe berdaye dara gûzê.
Şewekar, piştî xwe da tabloya xwe.
Kefa sawêrên xwe di mijê da... û çû.

2

Dema dengê yara wî li guhê wî dide...
Dilê wî, weke dilê hehecîkekî, disincî û lêdide.
Siya xwe di gewriya mirinê de çand û di oxira razên wateyan de çû.

3

Siwarekî ji sînga xwe ve birîndar, ji ser piştî hespa xwe peya bû.
Desmala xwe ya bi xwîn li gerdena hespê pêçand.
Destê xwe li qûna hespê xist û wê şand destana Siyamend û Xecê.
Gustîlka yara xwe xiste bin zîmanê kevokekê...
Dara hejîrê hembêz kir û di xew de çû.

4

Hîna çar demsalên peyvan ji zayîna vî çemî re mabû.
Hîna sê welatên boz ji zayîna vê xewnê re mabû.
Hîna du dogeh, ji dawîya vê janê re mabû...
Û hîna nuh xur bi memik û gewdê wê ketibû...
Surek bayê hênîk, li xeyalê xist û wê ji çixara wê, ji fîncana qehwa wê, ji lîstîk û teşqeleyên wê...
bir û çû.

5

Her ku li wêneyên albûma xwe dinerî...
Çênedibû şûna wêneyan neguhêze.
Çênedibû wêneyekê dernexîne û ne çirîne.
Çênedibû negirî.
Çênedibû xwe nekuje.

jehra sêdaran kê m nebû li vir
lê kaniya dadweriya Keyxosrew
û evîna Şîrîn û Ferhadan jî ziwa nebû
şevên her çaxî şev in Şîrîna min...
derve ronî ye û derî vedikim
stêr di valahiyê de bûne tîr
ewrên şuştina tawanan
Tofana Nuh dibînîm...
li ayînên şadiyên olperestên sexte

seyê pîr di nav xwînê de mirî
qerqotê bavê gurên boz
di newala kuştinê de xeniqî dibînîm...
ez hêza
ku çiya kirine bajarên bêdîwar
kurmên bilindî asîman dibin
ala rûmetê Gerilayên hevalên te dibînîm
keça warê Celaliyan
xweşika êla Mihoyiyan Şîrîna min...

Xatirxwestin

Kemal DEMÎRBAŞ

Di stûyê me de
Giraniya kevîrê aşê demê
Di laşên me de
Çîrokên birînên me yên emkuştî
Û di dîlitiya me de
Jana birînên nêmgirtî
Û tarûmariya têgihgehên me
Yên ku di şevên mirînên me
yên westiyayî de tî bûne

Û em
Di devdasiya dema ku rewşkurdiya me dihêre de
Binbarên ayetên secdegeha sebra şerê xwe ne
Xweserwest û wextserwestkirinan de
Bi tenê
Bi xatirxwestina bi dil
Û bi dibetiya bêveger pêk hat
Û em çûn
Çûyîna me
Çûyîneke wisa bi êş û hêvî
Û bi azweriya ayetên awarte bû
Hingê me
Dagirkeriya wexta ne serwest
Di rûafitaba dîlbera xwe de
Bi hilmeşandina helwestên harbûyî
Serwest kir

Metropol

Berfo BARÎ

Dil, ji lingan paş de maye
Û saet
Di pêşiya dil de.
Lez'a tusunamîyê ye jiyân
Di bin pêlên wê de
Hawar!..
Li peravên wê xistiye
Hest û hez!!!
Li vê derê
Mirov li ber rehma pere ye!

Hevpeyvîn bi Çîdem Baranê re

Hevpeyvîn: Fatma SAVCI

Hêdî hêdî jinên çîroknûs û romanûs xwe bera qada wêjeya kurdî didin û dest û milên xwe bi ser bêdengiya qetran de dihejin. Gotinên di gewriyan de dîl û dilmayî bi bask dikin û hezar kevokan ber bi ezmanê zimanê qedexê ve difirînin. Peyvên xwe yên veşartî ji kalanan diderînin û di birîna bindestî û bêdengiya xwe ya kûr û dûr de diçikînin. Belê yek ji wan jinên ku xwedî xencereke kalanî ya bi pelkên nefela gotinê neqîşandiye Çîdem Baran e. Romana wê ya bi navê "Li Peravên Torê, Torên Evînê" beriya bi mehekê ji weşanxaneya Ronahî derket. Romana wê ya duyem jî amade ye û di demeke nêz de wê were çap kirin. Çîdemxan li ser jiyana xwe û hest û hizra xwe ya li ser nivîs û romanê axîvî.

Tu dikarî xwe bidî nasîn?

Ez di sala 1985'an de li gundê Bamizrût ku a niha girêdayî Kerboranê ye hatime vê jianê. Di heman salê de ji ber bend û hola gund me bi malbatî koçî Êlihê kir. Ji wir û heya a niha em li vir dijîn. Em du keç û du kur in. Ez ya herî biçûk im. Ya herî nexweş jî ew bû ku hîn di yazdeh saliya min de cara yekem jî ber sedemên aborî em bi malbatî ji warê xwe dûr ketibûn. Jixwe gava cara yekem hat ew carên din jî hatin. Lê belê tu caran me xwe fêrî biyanîyê nekir. Tu carî bi wî çavê ku em ê çiyê xwe li biyanîyê xweş bikin me lê nenêrî. Mîna qulingên ku havînan biçin zozanan û zivistanan jî veşandin germiyanan, em jî havînan diçûn bajarên biyan û dîsa em vedigeriyan welêt.

Heya 2008'an bi wî awayî derbas bû. Di 2009'an de jî di kargeha mamoste Fewzî Bilge de min çî girt. Ji wir û heya a niha dersên wêje û wênesaziyê dibînim. Pêşî min li Kurdî Der a Êlihê dest bi mamostetiya Zîmanê Kurdî kir, a niha jî di fêrgeha Orhan Dogan de dersan didim. Sirûştîye ku nivîsandin bê navber didome û difikirim bi saya serê kesên weke Mihe-med Ronahî di demeke herî kin de romana xwe ya duyemîn jî biweşînim.

Romana te ya yekem derket, ev hesteke çawa ye?

Ez dikarim bêjim ku ji 2010'an û vir ve ez bi wêjeyê re zewicîme. Ev romana min jî zaroka min a yekem e. Di nezera çavên min de ew zarokeke nemir û gelekî henûn e. Gava ku dayîk nû bi çav zaroka xwe dikeve ewqas êş û zehmetiya xwe wê gavê bi giriyê zarokê re ji bîr dike. Gava nû çavên min bi halê romana min a çapkirî ketin hêstên dayîkeke ku nû welidî be bi min re çêbûn. Bi kurtasî ev hêstek ewqas pîroz e ku bi hêsanî pênase nabe.

Çi hestê, çi fikrî, çi janê roman bi te da nivîsîn?

Ez jî vê bawerim ku çawa hezkirina her bûnerê ya li hember çêlikên wan xwezayî ye nivîs jî tiştêkî wiha ye. Gava mirov nû çêdibe ew bi mirov re heye. Lê nayê wê wateyê ku mirov lê xwedî dernekeve wê heya û heya bidome. Gava mirov wê xwedî bike, wê goşt û xwîn bigire. Lê mirov lê xwedî dernekeve wê bimire. Gava mir jî ji mirinê re çare tune ye. Ya min jî ji pêşî ve bi min re hebû. Lê li der dora min hema bêje tiştêk tune bû wê xwedî bikim. Piçîk û pariyên ku ne li gor dilê min bûn min didanê. Têr nedibû lê nedimir jî. Hema li ser piyan bû. Di nava dîwarêkî pola de mîna zarokeke feqîr mezin dibû. Heya ku rojekê bi alîkariya Mamoste Fewzî Bilge rêyek di wî dîwarêkî pola de vebû. Wê gavê ma ne romanê dilê min hênîk bikira, wê çî dilê min hênîk bikira? Mîna kesên ti ku li çav golekê bikevin û xwe bi dest û lingan ve bavêjinê. Ya min jî an ancax romanê têhna min veşandibûna. Avjenî di romanê de hêsanî e. Di romanê de mirov bêtir hebanê xwe dikare vala bike.

Mijara romana te çiqas li ser buyerên rastî ye, an çiqas xeyalî ye?

Ji bilî lehengên min Wensa, Salih û Marogê hema bêje mekan, bûyer û lehengên din rast in. Lê

Çîdem Baran

Roman

Ziwanê apêdayene

Sînan SUTPAK

Edebîyatê Fekî/Devkî

Pîrikan û kalikanê ma bi ziwan dê may da xo ya janê xo, janê derd û kulan dê xo ard ziwan. Qandê kî îmkânê nûstene ci dest ro geriyaybi ziwandan da janan dê xo rê ray û raybazê bînî keftnay. Bi o babeta edebîyatê Fekî (Devkî) bi xurt. Bi dêrana, estanikana, Fabilana, xeberojkana, dilokana û stranana hissê xo ardî ziwan, day tever, cematîya kerdî bara. Bi nê babetana edebîyatê fekî hêmayana xemiliya, bi o ahenga bi hîmê edebîyatê ma yê ewroyênî. Kalikan û pîrikanê ma dejê xo defîna kakil dê hêmayan, kakil dê newa(melodî) yana mûnd û rijna mezman dê tezan ro.

Digel heme tûfan, serebotan û talanan dejê verênan dê ma kakil dê edebîyatê fekî de nimite mend, ziwan dê dengbêjan sero her şevbihêrke de newe de ra emiliya, aheng girot. Bi goştareykerden da a apêdayena ma esl û neslê xo silasna.

Asîmilasyon / bişavtinê cematkî

Kolonyalîstan nêverda domanê welat dê adir û rojî bi ziwan dê may(Dayik) da xo ya biwanê, bimûsê, binûsnê. Bi emeldo kî “Qandê kî ti şarên beyntar ra hewadê lazimo ti verê verikan ziwanê ê şarî çinêbiyaye kere” ya çekû bi çekûya ziwan dê may da ma yê erciyayî cenê axu dê zuray kerden ro. Qandê kî qeçan/qijanê şardê ma bişibnê xo. Wenden û nûstena bi ziwan dê zûraya kerdê mecbûrey. Qandê a mecbûrverdayene çîçî kî serdestan dest ra ame kerd û kerden da x ora can êmendî. Qisekerdena bi ziwan dê maya kerdî qorî. Ajan û sîxurê xo devistî cemat dê ma mîyan; kuçe bi kuçe, dew bi dewe, keye bi keye vist qontrol dê xo bin. E kî bi ziwan dê may da xo ya qisey kerdî ro ceza dê qisekerdenan dê bi ziwan dê may a dayê û veyşan ageyrayê dewe.

Virardenên da pî/bab dê mi estîbî. Vatê “ma mast, penîr bedrê rotê. Ma waştê kî sabûn biherîrînê/bigîrê. La ma nêwetardê bi zazakî qisey bikerê. Qorî bi. Ma şîyê dûkan ser û ma vatê “sabûn mabûn lot pere”

Asîmilasyonê Mekteban

Polîtîkayanê asîmilasyon/bişavtene tewr vêşêrî bakûr dê kurdistanî de û mekteban de, viraştên da komar da tirkîya tepîya sîstematîk ame ramitene. Nimûneyê nê asîmilasyonî o kî na wer da muqe-

dese sero ameyo ramitene rî dê erd dê dinyay sero çînîyo. Raştêy da x ora dûrî vistene, raştêy da xo ra şermayene bî encamê nê asîmilasyonî. Na jû bi mijara filman dê yeşilçamî.

Domanê/qeçê şar dê kurdî hetanî 5-6 serrey da xo bi ziwan dê may da xo ya bî girdî, cisyay, nameyê çîyan mûsay. Ey seran ra tepîya mekteban dê dewan de, mekteban dê rakewten de (yatili) asîmilasyon ra ravêrneyay. Dek, dolap û dezgeyan dê asîmilasyonî mîyan de perwerde kerdî. Bi vatenên da bîna, qandê asyên da zûray qandê raştêy da xo ra xerîb kerdene çîçî desthilatdaran dest ra ame kerd û ê kerdenan dê x ora peyra nêmendî.

Wexto kî maş îyê mekteb dê verênî ma şewra rewê bi ters dê werden da kotekana, kotekan dê mamosteyana şîyê mekteb. Qandê kî ma ziwanê xerîbî bimûjê, rêbaza mamostan a tewr verêne kotekî bî. Wexto kî ma nêzanayê bi ziwan dê tirkîya sondê tirkî biwanê, mamosteyan vatê “Elînî ûzat!” (Destê xo derg ki) Engîştê ma panc heme ardê pêhet û “mamosteyî” bi çîwe, bi şiv û bi tûjey da cetwelîya dayê nenguyan dê ma ro.

No ware de vîrardenen da mi esta: Dersa “sosyal bîlgîler” de mamosteyî di rûpel û nîm dêbî ma. Û vatîbi “lazimo şima na derse hemê ezber kerê” Ez a şewe nêrakewta. Mi a derse heme ezber kerdîbi. La mi nêzanayê kî o çîyo kî mi ezber kerde se vano! Mi meştêrî dersa xo ezberê wendîbî la fina zî qandê kî mi bi ziwan dê tirkîya weş nêvatîbî mamosteyî vatîbi “To çîrê rind ezber nêkerdo? Wexto ma navber danê (tenefus) ti şîne vanê “embaz bê ma dame kaykerê”, çîrê ti derse ezber nêkenê?” Û bi cetwela daybi mi dest ro.

Na vîrardene de çîyo kî tewr vêçêrî tesîrê ci mi sero mend a jûya kî, mamosteyî ê vatenî bi ziwan dê zazakîya mi rê vatîbî.

Apêdayena Zurayî

Bi nê babet dek û dolabana ma mecbûr verdayay kî ma bi ziwan dê serdestana biwanê, bimûsê û bidê apê. La janê ê kotekan dejê ê kerdenan, qadê qiseykerdan da bi ziwan dê maya cezaya kî kalikan û pîrikan dê ma ro amebi birnayene ma vîra nêşi. Leymê ê kerdenan ma zerî ra nêşoya. Hetanî dereceyên bi musnayan û apêdayen da ziwan dê xerîbîya fikirîyayeno, behremî vetene yeno

teyî sera 1996 de Îsweç de dest bi xebata xo kerdû kovara Vateyî vete. Ware dê ziwandê nustene ê standartî de xeylekê kombiyayîşî viraştî, hewna zî ê na xebat da netewî û erciyayê famenê. Her ware dê welatî ra roşnvîr û zimanzanoxî na kome miyan de xeftêne. Her ware dê welatî ra vatenanê tewr nimitan veyenê beyntar û definenê edebîyat dê ma miyan. Bi vatenên da bîna na grûbe ware dê edebîyat dê zazakî de jiya hîmî ronaya.

Ziwan dê Apêdayene de rista TZP Kurdî

Ware dê edebîyat dê kurdî de na tevgera şar dê ma a tewr verhera û erciyayê nê seranê peyênan de nameyê xo devist mezg dê her kurdî. Pirsgirêkê ware dê ziwani de teniya mabênê de roşnvîran de nêverday bi şarî ya kerdî bara. Qandê kî ziwane may bibo ziwane perwerdeyî meşî, panelî, kombiyayîşî viraştî, hewna virazenê. Xebatanê TZP Kurdî ra jû zî war dê gramerê kirmanckî de A. Welat de neşr bona.

Lazimo nê hîman sero apêdayenê roşnvîranê de ma reng bivîrnê. Hetanî ki no ware de dêsê awan-kerden da apêdayen da roşnvîranê de şar dê ma nêweşaneyê û bi apêdayen da bi ziwane may a, newede ra nêdawiyê, tersê vînbîyayen da ziwane may a erciyayî ma zerî ra nêvijênê. Hetanî kî apêdayena siyasetmedaranê de şar dê ma politîka ramitoxanê de ma û hunermendanê de ma bi ziwane may a nêbo, no ters do ma mezg ra nêvijyo.

Şarê ma bi des finana dayo ispatkerdene ke, no şar xovurnayene û xo newekerdene rê amade yo. Na jû her meş û mitîngan de, diruşme û pankartan de şarî de vineyêna û vijêna vernî. Roşnvîne ma, ray ra berdoxê ma, ê kî sazîyanê de ma de serkêşey kenê bar kewno înan mil. Ware dê xo newekerdenê xo vurnayene de gereke nê vernîyê/pêşengê ma ver bifinê. Şarê de ma miyan de vatenê esta vanê "zeydê marî ver vistene" Nê vernîyanê de ma rê zî ver vistene lazima. Vervistena ware dê ziwane may de.

Helbesta biharê Selamî ESEN

*Ne qasî xuya dikî rast î
Ne jî qasî xewnên min pêkbînî rastîbin î*

Duh min bihar a paşiya me de mayî dît di nivê rê de. Bêyî rawestan kulîlk vedibîyan, bi hengên newest. Esman birbisî û şerê me dinêriya. Avrêl a bi şînayî slav dida. Bihar hevaleyê jî xwe re dîtibû. Ew ne ez bûm ne jî tu. Ew ne destê te bûn ne jî çavên min. Bi tenê ew rêyên westî bûn.

*Di bajarê dil de dadgehek xemrî vebû
Navê dozê: stranên xemrî û erxewan ên ne gihayî hev bû
Kilamên min ên erxewan
Û lorînên te ên xemrî*

Lê bihar digot heman axê we mezin kir. Lê bihar bi jan bû, hinek jî xuyang a bêdad. Min nekenand û şerê min giran kir. Pêçîkek av ne da ser lêvên te. Rêberê sazîya lêborînê jî bihar bû. Ma, em ê lêborînê jî ji liborînê bixwazin?

*Bûye sibe û ez hişyar
Çi lêzbûna Rojê he ye ku
Bila berde ku Cîhan bimîne xerîb
Min bi tenêyiyê pîr kişandiyê
Tu jî bi tîrsa xemgîniyê rê diçî
Roj bi Cîhanê re dereng mîne ku
Wê çî bibe?*

Bihar dibêjê ev ne teviz e. Îro ji rojan de Xecêşem e. Saet Xecê diborê heft meh. Wez di ronîya revandîya rêya te difikirim. Tu yê dîsa bifikarekî ji min û ez ê nav gotinên bi welatî de lal bibim. Dema bibe sibe ku çûk li aliye te de bîn ji min nezane. Min nekarî ez wan bi aliye te re bifirînim. Dema bibe sibe ku çûk aliye min de bîn ez ê ji te bizanim. Ancax tu dikarî wan bifirîni. Ji kewan heta beytikan, rengorenge...

*Ez ev bîm û tu birefîcî
Li paşiya me de bihar dimîne
Bila bimîne biharek din ew Avrêl...*

nînim. Carekê min jî bi xwe re bibe, na. Xwelî tu nanê xwe bixwe ez têm. Xwelî tu bimîne ez têm. Qet li dû xwe nenêrî. Qet negot ka Xwelî li ku derê ye. Gelo sax ê an mirî ye.”

Çû. Di nav pelên daran ên weşiyane de meşiya. Dinya rengê zer li xwe pêçabû. Bayekî hênîk di nav pelan de weke marekî tevdigeriya.

Rêyeke dirêj li dû xwe hişt. Kovarek stand. Li ser banqekê rûnişt. Rûpelek ji kovarê vekir. Bayek ji nişka ve komek pel bi hewa xist, dengê Xwelî hat guhe wê. Li rûpelê nêrî li rûpelê nenêrî. Ker bû, lal bû, dinya tarî bû, kor bû. Ji çîroka di rûpelê de xwend, ji çîroka di rûpelê de nexwend. Ewr guriya, hehecokêk qîriya. Dengê Xwelî di guhê wê de tije bû. Dinya di cihê xwe de cemidî. Dinya ji bin lingê wê şiqitî. Ket. Ker bû, lal bû, kor bû. Ji ciheke bê dawî ket ciheke bê dawî.

Ji çîroka di kovarê:

tu çûyî demsalek ji jîyana min mir
çi jehr hîştî
çi hêvî
çi oxir

pirs: gelo jîyan çend demsal in
çend dimîne ku yek ji wan bimire

bi min: av jî diherikî dem jî
bi te yek bûn: ha çûyîn ha li vir

Ket. Ji ciheke bê dawî ket ciheke bê dawî.

Zivistan

“Tu ji min hez dikî?”

“Hez dikim.

“Çiqasî?”

“Pir.”

“Çiqasî pir?”

“Pir, pir.”

“Yanê?”

“Piir...”

Dawiya saleke zeman a firfirokan

“Tu qet meraq nakî?”

“Çi?”

“Gelo ez çiqas ji te hez dikim?”

“Na.”

“Qet?”

“Qet.”

“Çewa yanê.”

“Qeet.”

Dawiya deh sal zeman ên firfirokan

“Çiqas?”

“Çi çiqas?”

“Tu ji min çiqas hez dikî?”

“Çima dipirsî?”

“Ez meraq dikim vayê.”

“Derewçîn.”

“Bi rastî.”

“Tu bi rastî jî meraq dikî?”

“Pir.”

“Qasî ku kes nikaribe ji te hez bike.”

“Yanê?”

“Yanê pir.”

Dawiya hezar sal ên firfirokan

Bi kîjan demsalê baweriya xwe bînim, bi kîjan gotinê. Bi kîjan biranînê xwe aş bikim, bi kîjan xewnê. Bi kîjan kindirê xwe bikujim, bi kîjan şûrî. Bi kîjan çavî binêrim li dinê. Bi kîjan destî binivîsim. Bi kîjan zimanî biaxivim.

Li derve berf. Çal a te ya di nivînan de mayî hê jî germe. Hehecokêk di qulikeka dîwêr de helîn çekiriye. Dicemide. Hehecok dicemide, ez dicemidim.

Li derve berf, firfirok nafirin. Tu ji firfirokan pir hez dikî.

Li derve berf, hehecok dicemide, ez dicemidim.

Li derve berf, bi kîjan destî binivîsim.

Li derve berf, demsala sereke çima bihar e?

Li derve berf, hert tişt di nav navê te de bihurî.

Li derve berf, tu tune yî.

Li derve berf, tu naxivî.

Li derve berf, qasî ku kes nikaribe ji te hez bike.

Qasî ku kes nikaribe ji te hez bike: bi kîjan demsalê baweriya xwe bînim, bi kîjan gotinê.

zor û zehmetiyan ev salname dîsa bêdestûr hat çapkirin û belavkirin. Heta hat gihîşt navçeyê dem bû bihar lê xelk li hêviya salnameya ku wêneyên gerilayan li ser wan bû, sekinî bûn. Li ser her rûpelekî wêneyekî cuda, di nava berfê de, yek yek, kom bi kom, yên jin yên mêr, di govendê de, bi çek, bi biksî, di perwerdeyê de, di rêveçûnê de.

Ji nişkê ve cemseya eskeran hat li ber qehweyê sekinî, serleşker ji cemseyê hat xwarê, hat li tenişt Dewranî rûnişt. Xeleka li dora Dewran kom-bûyî belav bû, li maseyê serleşker û Dewran tenê man. Serleşker bi dengêkî asayî got; "Dewran hûn mêvanê xwe wiha diezimîn? Ka ji min re çayekê bixwaze!" Dewran bi devlikenî got; "Belê belê, hela ji qomitan re çayekê bînin!" Çaya qomitan hat, qomitan salnameya destê Dewranî jê xwest, li rûpelên salnameyê nihêrt, wexta rûpel xilas kirin li dora xwe meyzand, herkesî li serleşker û Dewran mêze dikir. Serleşker got; "We hemûyan girt?" Kesî dengê xwe nekir. Li Dewran vegeriya got; "Her kesî girt?" Dewran bişirî got; "Ez nizamim." Serleşker jî bişirî got; "Hingê ev jî para min e, dibe?" Dewran jî got; "Bila be." Serleşker lê vegerand; "Bila ev di-yariya te be. Dewran, belkî careke din em hev nebînin, ji bo bîranînê." Dewran tenê bişirî. Serleşker ber bi trembêla xwe ve çû, beriya ku têkeve lê vegeriya got; "Dewran heke te Zinar dît bila mêr be, bila dahfikan daneyne, heke şer dixwaze bila bê em şer bikin weke mêran ne weke namerdan, tamam?" Di wê kêliyê de gotin û negotina tişteki weke hev e, sucdar kifş e, mikurhatin û înkâr birayê hev in. Dewran jî got; "Ew jî weke te difikire, dibêje bila bi top û firokeyên xwe neyên, heke mêr in bila bi çekên destê xwe bîn weke me." Serleşker bişirî li ti-rembêlê siwar bû, çû. Bi çûyina wî qehwe li bin guhê hev ket, di nav du sê deqîqeyan de qehwe vala bû, xwediyê qehweyê qehwe girt û yên mala wan nêz bûn çûn mala xwe û hinek ketin newala bin qehweyê ku ber bi malan ve diçû, hinekên din ketin nava dikanên din ên çarşiyê. Carekê weke zerzûran timên taybet li çarşiyê tije bûn. Her yek qama wan du mîtro, kêrên wan ên rambo, M16, Eqrebên wan, serên wan girêdayî, gîzme wan li wan bi dijûnan ketin çarşiyê. Ne diya miletê ma ne xwişka wan, ne jî jina wan, ne tenê yê wan yê Zinar yê şervanan jî her wiha. Yekê ji wan digot; "Hûn dê bibînin dê çi bê serê we, hûn dê newêribin li jina xwe mêze bikin, em dê serê wan xayînan jêkin û li vê orteya çarşiyê daliqînin. Hûn dê neweribin biçin ser meytê wan, divê ew meytên wan ên gemar li navçeyê li ber rojê çil roj bimîne ku hûn nikaribin bîn vî çarşiyê. Divê kurm bikeve meytên wan. Em dê wiha tiştan bînin serê wan ku bibe sosret û hûn ji xwe re aqil bigirin. Min gûyê xwe kir hişê we, heke hiş bi we re

hebe hûn dê heta biçin çiyê hûn dê weke mirovan bixebitin û keçên xwe yên orispî ji binê me derxin." Di vê navberê de gurzek çilo şewitandin û avêtin nava qehweyê, qehwe bi temamî şewitî. Li cemseyên xwe siwar bûn û çûn.

Dotira rojê kaxiz li bin deriyê her kesî hatibû belavkirin û di kaxizê de digot: "Tenê hefteyekî we heye, hefteyek şûnde êdî şerê qirkirinê destpê dike, dewleta me ya mezin û arteşa me dê derbeke wiha li terorîstan bixe ku dinya bibîne em çiqas bi hêz in. Yên ku bar nekin jî ji tu zirara wan dewleta me berpîrsyar nîn e. Ev qad êdî qada şer e, divê her kes aliyê xwe hilbijêre. Dewleta me dilovan e. Yên xwe dispêrên pê di nav xweşî û ewlehiyê de ne. Xwe bispêrin dewleta xwe."

Çar aliyên navçeyê hat dorpêçkirin, têngî rîya papûrê ji wesayîtan re vekirî bû, xelkê bar dikir, li serê rêyan li noqteyên lêgerînê hemû milîs û alîgirên şervanan dihat girtin. Lîsteyên di destên wan de dirêj bû, her kesê ku digirtin li ser navê wî/ê xêzdikirin. Bavê Dewran pezê xwe anî bajêr bi nîvbûhayê firot, vegeriya navçeyê. Mal û erd pere nedikirin, çû ji nas û dostan hinekî pere deyn kir. Wê ji bêgavî wan jî barbikira. Dewran çûbû axûra Mele Îzetîn de xwe veşartibû, her kesî texmîn dikir ku piştî hefteyekî dê esker biketa malan û saxî bikira lê a niha tenê dora navçeyê girtibû. Çareyekî divê bihata dîtin. Çare tune bû. Dewran dawiyê gotibû; "Bavo hûn herin jixwe hinek heval li vir in, em dê bikevin stargehên xwe." Lê dewletê jî dizanibû di bin hinek malan de stargeh hene û dewlet dê li wan bigeriya, destên wan de çek tunebû, heke hebûya jî rewş nediguherî lewre piraniya wan nizanibû çekê bikarbînin. Çend ciwanan xwe di nava alavên malê de veşartibû û xilas kiribû, kîngê dewlet bi vê yekê hesiya êdî hemû alavên barkirî dihatin danîn û yeko yeko li wan dihat mêzekirin.

Roja çaran bû, bavê Dewran û apê wî berê xwe dan mala Rîzo, Rîzoyê reş. Xelkê digot Rizo ajan e, lewre carek şervanan jî hat ew ji nava navçeyê bir û kirin ku bikûjin lê, gundî ketin navberê gotin; "Rîzo yekê bavê xwe ye, zarokên wî, jina wî heye. Weke malbatî jî malbata Zinar beriya beranî yekê mala wan kuştiye. Ev her du malbat dijminên hev in, heke hûn Rizo bikûjin dê ev dijminatî jî kûrtir bibe û dê şêni jî ji vê yekê aciz bibin, efûkirin dê mezinahiya we bipeyitîne." Rizo bi soza ku careke din van karan neke hat berdand. Piştî vê yekê Rizo li navçeyê dikanekî vekir hinekan digot gerilayan pere daye pê û gotiye êdî ajaniyê neke heke tu dewam bikî em dê te bikujin, hinekan digot dewletê pere daye pê û hê jî ajaniyê dike. Îro ew Rizo li kuncikeke mala xwe rûniştiye, jina wî weke qerwaşa wî li ber destê wî digere caketê wî liser piştâ

yon bi rê ket, dolmîşê da dû. Wexta ketin deşta Fîsê, ji nîşkê ve tîmên taybet dora kamyonê û dolmîşê girtin. Tîmekî taybet hat deriyê dolmîşê vekir bi milê Dewran girt ew daxist û yên mayî re got, “bajo”. Piştî girtina Dewran dolmîş ket pêşiya kamyonê û ji ber çavan wenda bû. Bavê Dewran bihêti mabû fêhm nedikir çi bû, çima bû? Tenê li rê mêze dikir, diya Dewran xwişk û birayên wî dest bi girî kirin. Dengê girîna diya Dewran ajokerê kamyonê tirsand, got; “Xalo divê em herin naxwena dê bên me hemûyan bikujin.” Diya Dewran bi hemû zarokên xwe ve ji kamyonê peya bûbû. Li deşta Fîsê, li nava rê digiriya. Bavê Dewran wisa sekinîbû, tavê li nava çavên wî dixist, carek da serê wî gêj bû li cihê xwe rûnişt. Ajoker dîsa bi çavên tije tirs û fikar berê xwe aliyê xalê Ehmed ve kir, xalê Ehmed bûbû robot. Erebeyan ber wan de vîzevîz dikir û diçûn, ajoker çûbû ber xalê Ehmed rûnişt û lavayê wî dikir, rica dikir, bi çavên tije poşmanî, tirs, fikar, bêsiûdî li dora xwe dimeyzand, na. Xalê Ehmed wiha sekinibû yên din jî digiriyan. Hat bîra wî ku wan li vir bihêle û biçê, na ew jî nedibû. Carekî de xalê Ehmed rabû çepilê jina xwe û zarokên xwe girt ew avêtin paşiya kamyonê, li jina xwe tembîh kir ku here bar Ezîzê birayê wî û li vir bibe mêvan heta çend şevan ew dê vegere, got; “Hûn herin ez dê biçim Dewran binêrim û bêm.”

Bi dolmîşeke din vegeriya navçeyê, yekser berê xwe da mala Rîzo, Rîzo ne li mal bû. Li çarşiyê ber qehweyê Rîzo dît, çawa çavê Rîzo pê ket ji cihê xwe rabû hat got; “Xêr e xalê Ehmed çi bû?” “Dewran girtin Rîza”, “Çawa girtin xalê Ehmed?” Meseleyê hemû qal kir, Rîzo dest bi çêrên onbaşî û serleşker kir û berê xwe da qereqolê. Xalê Ehmed di wê navberê de li ber qehweyê rûnişt, çayek vexwar. Berê xwe da mizgeftê da ku limêja esrê bike. Hê destlimêja xwe digirt ku dengê cemsên eskeran çarşiyê tije kir. “Li ku ye?” Her kesî digot em nizanin Rîzo giliya wî kiribû, Rîzoyê ku giliya wî kiribû giliya Dewran jî kiribû bi îhtîmaleka mezin. Xwe ji ser diwarê mizgeftê avêt aliyê bexçeyan. Baxçe baxçe xwe bi zorê gihîştan mala pismamê xwe, pismamê wî yekî feqîr bû, xwe

û zarokên xwe dûrî vî şerî girtibû. Ne aliyê dewletê girtibû ne jî aliyê şervanan. Pismamê wî canbaz bû, heywan dibir Çewlik, Diyarbekir, aliyê Serhedê difrot, distend. Li navçeyê tenê yên feqîr ku nikarin bi cihekî ve biçin û karmendê dewletê mabûn.

Hecî Murat, Ehmedê pismamê xwe bir di nava heywanên ku ji Hêneyê stendibû û hêviya destûra dewletê bû ku bibe Çewlikê, bi cih kir. Got; “Heke te bigirin dê tu bibêjî ez ji ber xwe ve hatim li vir, heke na ez dê te xelas bikim, ez nikarim ji te re şivê bişînim ev dê balê bikşîne. Hinek firaq li wir hene heke tu dikarî ji xwe re mêşinan bidoşe. Bi şev li vira ranekeve ew dê bên saxî bikin îro sibê. Qorziya jor de pişt dara biyê cihekî veşartî heye tu dikarî li wir rakevî. Kingê ez destura çûyîna Çewlikê ji dewletê bistînim ez dê te bikim nava heywanan û bibim divê tu bîhna xwe fireh bikî û li hêviya min bî.”

Roja çaran Hecî Murat hat got; “Sibê em dê bi rê kevin, axir ku dewlet neketiye pey te. Yên çarşiyê gotine ketiye erebeyê çûye. Do kingê ez çûm qereqolê ji bo destûrê qomitan qet behsa te nekîr. Carek du caran Rîzo li dora mala me geriya min ew dît ez pê re hêrs bûm. Ew jî teqizî çû. Nizanîm li çi digeriya.” Xalê Ehmed got; “Ez dizanîm li çi digeriya lawê qehpikê!”

Xalê Ehmed aliyê destê sibê bi vekirina derî re şiyar bû. Îşev di axûr de raketibû, çend şevên kozikê ku sar û serma bû, cih teng bû kir ku xalê Ehmed xwe biewiqîne, da-

wiyê bêhemdê xwe ji ser hişê xwe here. Axura tarî û germ sed car ji wê kozikê baştir û xweştir bû. Li kozikê li erdê pişt, mil û destên wî li hev geriyan, lingê wî yê rastê ku berê hinekî di dikuliya niha êdî raste-rast qop bûbû. Reşek ket hundir. Xalê Ehmed bê pejn sekinî, pêşiyê got qey esker in, hinekî sekinî dengê tirkiyê nehat, tu dengêkî din jî nehat. Reş ber bi paşiya axurê ve dihat, hinek jî sekinî got belkî cin bin. Eşheda xwe anî, destê xwe kir berîka êlegê xwe kêra xwe derxist, devê kêrê vekir, bi kevirên diwar girt rabû ser xwe pejna reşî nedihat, xeynî fişefîşa dewaran tu deng tune bû. Got qey min xewn diye, dîsa cihê xwe rûnişt, sekinî. Terpîniyek hat, weke zebeşek li erdê bikeve. Li cihê xwe rabû, kêra xwe kir destê xwe yê rastê, hesteyê xwe kir destê

meqeb dikirin lingên xwe, rojnameya wan li berîka wan a paş de, serê şeveqe heta ser çongan li nava heriyê de diketin navçeyê, bi her rakirina cenazeyekî çend xort û keçan berê xwe didan çiyê Hecî Muro xwe û zarokên xwe dûrî vî karî girtibû, te digot qey ev welat welatê wan nin e, ew kurd nin in. Lawê biçûk ku Dewran ew qanîh kiribû jî, bi şîretên melayêkî jî çayê heta banga serê sibê dîsa çûbû ser ramanê bavê xwe.

“Hecî Muro, xwelî li qûna me ku em hêviya te ne.”

“Çi bûye bi Hecî Muro?”

“Em anîn li vir û çû, em jî hêviya Hecî Muro û heywanên Hecî Muro ne.”

“Wa camêr ewqas camêriya xwe kir, me jî nava wê dojhê derxist.”

“Roja pêşîn divê me xwe bigihîştanda hevalan wan dê em xelas bikirana.”

“Kî?”

“Heval.”

“Law, lawo jî hevalên min nebûya niha Xwedê dizane em li ku bûn û çî bi serê me hatibû?”

“Hevalên te Hecî Muro û Rizo ne?”

“Erê wele, Hecî Muro hevalê min e lê Rizo min kîrê hezar keran tobe îstexfirellah..”

“Erê.”

“Erê la, çend caran min ji te re got neke, neke lawo neke, em feqîr, em sefil, em ketin dû Kurdistanê. Ha ji te re Kurdistan, ha ji te re erda ku hûn xwe li ser dikujin ha ji te re, jî semedê we mirovên li vir dijîn malên xwe barkirin, malên wan hatin şewitandin, dev ji warên xwe yên bav û kalan berdan.”

“Wexta wextîn we bikira, niha dê me nekira. Roja rojîn kîngê we weke eşîr û êl li hev dixist, li ser hev kilam derdixistin divê hinekî hûn biaqilbûna we serî li hemberê dewletê rakira.”

“Erê wa we rakir, çibû? Çî ket destê kurdan jî xeynî barkirin, şewat û zilmê?”

“Kurd êdî dizanin ew kurd in, êdî jî bo mirîşkekî li hev naxin, êdî doza welatê xwe dikin. Li her welatî ev tişt çêbûne, her welat hatiye şewitandin, wêrankirin û her welatî zilm dîtiye lê dawîya dawî her kesî azadiya xwe bi destxistiye tenê em kurd mane li orteya dinyayê bêdewlet û bêxwedî”

“Erê erê, aniha rewşa me pir baş e, ewqas baş e ku em li vir hêviya guleya eskerekî sekinî ne, em êdî doza welatê xwe dikin, çî xweş e, dilê min çiqas rihet bû!!”

Destê sibê kamyonek hat li binya gund sekinî, bavê Dewran bi dengê sekinandina kamyonê şiyar bû, nobedar raketibû, dûr ve sîfetê Hecî Muro derxist, Hecî Muro bi çavên tirsokî li dora xwe dimeyzand. Lingê xwe lingê Dewran xist Dewran ve-

ciniqî, got kurê kewsikê (kîngê bi yekê henekên xwe bikira digot kurê kewsikê) rabe wa hevalên min di pêşiya hevalên te de hat.” Pêşî berê xwe dan Çewlikê li wir du roj bûn mêvanê nasekî Hecî Muro. Hecî Muro pişt re berê xwe da Elezîzê, jî Elezîzê bi rêya du saetan gihîştin Diyarbekirê.

Hêviya serê sibê bû, ew mêrên mezin ku çardehsaliya xwe de bûne mêrkûj dê sibê binasin ka mêrkûj çawa mêran dikûjin, ew mêrên çargurçik ku li pevçûnê digerin, bertilê jî xelkê distînin, çoya wan di destê wan de ye, giyanê wan li serdilê wan her dem ji mirinê re amade ne, li girtigehan destê wan kelepçekirî bi seran diçin gerdiyanan, ew mêrên ku her kes newêre li rûyê wan binêre dê yeke jixwe, xweşmêre weke xwe nasbikin, kîngê ew xwîna bênamûsê mamoste li ser kêra wî birije û germbûna xwîna camêr hîs bike dê destê xwe bilind bike û biqîre, “ev tola min e”, bila keçikên nazik û qîzên polêsan bikin qarewar û bila zarokên jar û feqîr li cihê xwe zeriko bibin, bila rûyê wî bênamûsî zer bibe, giyanê wî hêdî hêdî jê biçe û bila çavên lavakî li mêrkûjê xwe binêre.

Wê şeva berê tolhildanê, Dewran bi ketina tariyê re hat mal, serê xwe şûst, bêyî ku nan bixwe bi lez ji mal derket. Diya wî ewqas li ber geriya jî bo ku şivê bixwe hê derkeve, lê Dewran qebûl nekir û derket. Pênc deqîqe pişt derketina Dewran derî lê ket, diya Dewran got qey Dewran e tişteki xwe ji bîr kiriye lê bi vekirina derî re polês li hundir tije bûn. Beriya tişteki jî wan bipirsin bi solên xwe yên gemar hemû odeyan, metbaxê, serşoyê geriyên û kîngê Dewran li mal nedîtin îca bi herseke mezin pirs kirin; “Ka Dewran?” “Min nedîtiye!” “Ez nizanîm.” “Va bû çar meh e çavên min pê neketine” “Bi sed Qûranî haya min jê tune ye” “Nehatiye li vir.” Lê şemaqeq li rûyê bavê Dewran ket bavê Dewran li erdê dirêjkirî ma, pihîna ku li tengala diya Dewran ket kir ku diya Dewran bêhilm bimîne, porê xwişka Dewran bi erdê ve hat kişandin. Li nava malê heriya doşek, balgîf û lihêfan, çêhêzê sindoqan, birinc, bilgur, nîsk, tûrê şekir, rûnê malê, salçeya di tenekê de kirin ser hev. Her du paldankên wan bi kêran perçe perçe kirin li keleşê digeriyan. Dikeniyên. Dawiyê polêsekî anî kodika dendikan jî valayî ser koma birinc, bilgur, salçe, nîsk, rûn û heriyê kir. Carekê bi dengeke guzm jî hevalê xwe re got; “Werin, werin min çî dît?” “Ev a kê ye? Min dizanibû divê malê de çek heyê.”

Dengê xwediyê kêrê gihîşt erşê xwedê. Kêr di nava her du tiliyên wî yên eşhedê û orteyê de hatibû kişandin. Kîngê jî mal derketin gotin; “Heke ew kêr jî cihê xwe bê kişandin em dê we hemûyan bikujin.”

Akrostîşa kuştarekê HELBESTKORO

Sal 2011, heyv tebax
Ocax kor kirin bombeyên giran
Li wêlatê KURDISTAN karesatî zor seyr e ax!
Îxanet bi xwezayê kirin, şewitîn daristan
Navnîşanên li Qendîlê bê şemal e ax!

Ocax kor kirin teyrên hesinî
Sal 2011, heyv tebax, rojeke pereng
Kitim hiştin gund, mirov parçeparî
Akrostîşa heft kuştîyan, şîlaqa MODERN
Raboriya Helebçeyê aqûbeta tarî

Sal 2011, heyv tebax, kêliyên herî dijwar
Ocax kor kirin gefên nîjadî
Navnîşanên li Qendîlê bê cih û war
Yezdan şaş, mirov şaş e ezbenî
Akrostîşa heft kuştîyan, zarokên bêdiyâr

Zar û zêç, dê û bav
Azad û mazat tev goşt û çav
Navnîşanên li Qendîlê bê ser û pa
Akrostîşa heft kuştîyan, fediya EWRÛPAYê

Raboriya Helebçeyê, bavkuştîyên weke Saddam
Êşa Elî Hawarî, pitika li pey
Zar û zêç, dê û bav û hemû zilam
Akrostîşa heft kuştîyan, li eniya TIRKIYÊyê
Navnîşanên Qendîlê bê stran û kilam

Mer Hacî keça Mamo
Erçena wê li rêça çiya
Raboriya Helebçeyê dahatûya do
Hergîz ji bîr nebû hergîz Guernica
Akrostîşa heft kuştîyan, şîlaqa NATOyê
Can û cesed, barûyên cewî û yafta USAyê
Îxanet bi xwezayê kirin, nehiştin indeko

HEWA kone bû; li ku derê ma
ADEM kawik bû; bi ku ve lezand
Sal 2011, heyv tebax, ronahî nema
Akrostîşa heft kuştîyan dafika ÎNGILÎSTANÊ
Navnîşanên Qendîlê, zêrevan in gerîlla

Solîn bû, şeş mehî bû, ji bo wan gerîllayek bû
Oskar bû, deh salî bû, ji bo wan şervanek bû
Sonya bû, çar salî bû, ji bo wan dijminek bû
Zana bû, yazdeh salî bû, ji bo wan hedefek bû
Rêzan bû, sih û çar salî bû, ji bo wan dijberê bû
Merhacî bû, dêyek bû, ji bo wan marê mezin bû
Hasan bû, bavek bû, ji bo wan serê kunêrê bû

Li KURDISTANÊ heft jiyan tefandin
Çar werz ji ferhenga te dûr ketin ey ŞÊRKO

Hasîp YANLIÇ

JIMÊRYARIYA GIŞTÎ

BILANÇO			
Bilancoya karsaziya Stêrkê ye			
31.12.2010		Bilancoya Pay Dewrê	
Tebatî			Tebatî
HEBÛNÊS VEGEROK	27,960	DEWÊN DEMKURTÊN BÎWAZÎ	26,500
XIZANE	3,150	KURÊKÊN BANKAYAN	5,180
ÇEKÊN BİDESTKEFTI	2,000	HESAP	1,750
HANKA	5,200	DEWÊN DİN	250
KIRYAK	1,500	TAVÎNA KATÛFÊNAN	300
GIRTEKON VEKWAZÎ	1,000		
VEKWAZÎMÊN BAZIRGANIYÊ WÊN DİN	330	WÊZELÎ	23,500
KALÛRÊN BAZIRGANIYÊ	5,000	SERMİYAN	250,000
LÛCUNÊN MEHTÊNDÊ	100	(VERSARA DEWRÎTÊN SAÊ)	(1,500)
PEKTIYAN	500		
HEBÛNÊS RAWESTIYAVÎ	22,500		
AVAHÎ	20,000		
-IAMORTÛSMANÊN KOMBÛYÎ	2,500		
		740 Sermiyantê	halberina saxreyan
		642 Dabatina selefê	
TÊHFVA TEBATÎ	50,460	TÊHFVA TEBATÎ	51,400

Enstîtuya Kurdi ya Amedê